

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

2007–2013 m. ES fondų investicijų vertinimų ižvalgos: poveikis šalies ekonomikai ir atskiriems ūkio sektoriams (viešosios politikos sritims)

Šis dokumentas yra „Kiekybinio ir kokybinio 2007–2013 m. veiksmų programų pasiektų tikslų ir uždavinių“ integruotos vertinimo ataskaitos 15 priedas

2017 m. sausio 17 d.

Parengė UAB „ESTEP Vilnius“ pagal 2016 m. gegužės 16 d. paslaugų teikimo sutartį Nr. 14P-40 tarp Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir ūkio subjektų grupės UAB „ESTEP Vilnius“ ir UAB „Visionary Analytics“.

TURINYS

ĮVADAS	3
1 ES FONDŲ INVESTICIJŲ VERTINIMO VEIKLA 2007–2016 M.	4
1.1 VERTINIMO SISTEMA, VERTINIMŲ PLANAVIMAS IR KOORDINAVIMAS	4
1.2 VERTINIMO VEIKLOS APIMTIS.....	5
1.3 VERTINIMŲ POBŪDIS IR TURINYS.....	7
1.4 VERTINIMŲ KOKYBĖ IR REZULTATŲ NAUDOJIMAS.....	8
1.5 APIBENDRINIMAS	10
2 2007–2013 M. VEIKSMŲ PROGRAMŲ VERTINIMŲ ĮŽVALGOS APIE INVESTICIJŲ POVEIKĮ EKONOMIKAI IR ATSKIRIEMS ŪKIO SEKTORIAMS (VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS)	12
2.1 INVESTICIJŲ POVEIKIS EKONOMIKAI	12
2.2 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: MOKSLINIAI TYRIMAI, EKSPERIMENTINĖ PLĖTRA IR INOVACIJOS	15
2.3 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: INFORMACINĖ VISUOMENĖ	18
2.4 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: SMULKUS IR VIDUTINIS VERSLAS, VERSLUMO SKATINIMAS	20
2.5 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: ENERGIJOS EFEKTYVUMAS, ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ ENERGIJOS GAMYBA IR NAUDOJIMAS	22
2.6 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: APLINKOSAUGA, GAMTOS IŠTEKLIŲ DARNUS NAUDOJIMAS IR PRISITAIKYMAS PRIE KLIMATO KAITOS	24
2.7 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: TRANSPORTAS.....	26
2.8 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: KOKYBIŠKAS UŽIMTUMAS IR DALYVAVIMAS DARBO RINKOJE.....	29
2.9 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: SOCIALINĖ ĮTRAUKTIS IR KOVA SU SKURDU, GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS, SOCIALINIO DIALOGO SKATINIMAS, SVEIKATOS, SOCIALINIŲ, KULTŪROS IR REKREACINIŲ PASLAUGŲ PRIEINAMUMO DIDINIMAS.....	31
2.10 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: ŠVIETIMAS IR ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI.....	40
2.11 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: VIEŠASIS VALDYMAS.....	44
SANTRUMPŲ PAAIŠKINIMAS	46
1 PRIEDAS. 2009–2016 M. UŽBAIGTŲ VERTINIMŲ SĄRAŠAS	47

IVADAS

Viešosios politikos vertinimas yra neatsiejama įrodymais grįsto valdymo dalis. Jis suteikia politikos formavimui, įgyvendinimui bei atsiskaitymui donorams ir visuomenei reikalingų žinių ir įrodymų. Vertinimo veiklos apimtis ir kokybė, funkcionuojanti vertinimo sistema, vertinimo paslaugų rinka ir vertinimo rezultatų naudojimas priimant sprendimus yra vertinimo brandos ir besiformuojančios įrodymais grįsto valdymo kultūros požymis.

Šiame leidinyje glaustai pristatoma 2007–2016 m. vykdyta ES fondų investicijų vertinimo veikla (1 dalis), svarbiausios vertinimų įžvalgos apie 2007–2013 m. ES fondų investicijų poveikį ir pasiūlymai dėl investicijų poveikio optimizavimo 2014–2020 m. (2 dalis). Vertinimų įžvalgos ir pasiūlymai apibendrinti pagal 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos prioritetus.

Pagrindiniai faktai apie vertinimo veiklą

- ❖ 2007–2013 m. programavimo laikotarpiu Lietuvoje buvo sukurta ir pradėjo faktiškai funkcionuoti centralizuota ES fondų investicijų vertinimo planavimo ir koordinavimo sistema, kuri užtikrina nuoseklų ir sistemingą ES fondų investicijų panaudojimo vertinimą.
- ❖ Nuo 2009 m. iki 2016 m. spalio atlikti 72 vertinimai, 3 metavertinimai ir įgyvendinti 4 vertinimo gebėjimų stiprinimo projektai. Finansų ministerija atliko 34 vertinimus, 3 metavertinimus ir įgyvendino 4 vertinimo gebėjimų stiprinimo projektus. Kitos institucijos analizuojamu laikotarpiu atliko nuo 1 iki 7 vertinimų.
- ❖ Faktinės išlaidos vertinimo ir vertinimo gebėjimų stiprinimo veiklai buvo mažesnės nei planuota – iš viso 3,86 mln. EUR ir sudarė 0,056 proc. visų 2007–2013 m. veiksmų programų išlaidų.
- ❖ Intervencijų poveikio vertinimai sudarė 34 proc. visų atliktų vertinimų.
- ❖ Vertinimo paslaugas Lietuvos institucijoms 2009–2016 m. teikė 23 paslaugų teikėjai. Dauguma vertinimo paslaugų teikėjų – privatūs Lietuvoje registruoti juridiniai asmenys.
- ❖ Lietuvoje atliekamų ES fondų investicijų vertinimų kokybė buvo įvertinta ES: 2015 m. Europos Komisijos organizuotame vertinimų konkurse tarp 10 geriausių vertinimų pateko 2 Lietuvoje atlikti vertinimai (konkursui pateikta 90 paraiškų iš 18 ES šalių).

1 ES FONDŲ INVESTICIJŲ VERTINIMO VEIKLA 2007–2016 M.

Šioje dalyje pateikiama 2007–2016 m. vykdytos vertinimo veiklos apžvalga: pristatoma vertinimo sistema, trumpai apžvelgiami vertinimo veiklos kokybės ir rezultatų naudojimo klausimai, pristatomos 2007–2013 m. programavimo laikotarpio pamokos ir pagrindiniai iššūkiai vertinimo srityje 2014–2020 m.

1.1 VERTINIMO SISTEMA, VERTINIMŲ PLANAVIMAS IR KOORDINAVIMAS

Vertinimas yra svarbi sudėtinė sprendimų priėmimo dalis, naudojama viešosios politikos ir programų valdymui tobulinti ir viešųjų investicijų efektyvumui bei rezultatyvumui didinti. Bendrąsias nuostatas dėl 2007–2013 m. ES fondų investicijų vertinimo, valstybių narių ir Europos Komisijos atsakomybės nustatė 2006 m. liepos 11 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1083/2006, pagal kurį vertinimu siekiama pagerinti ES fondų skiriamos paramos kokybę, veiksmingumą ir nuoseklumą bei veiksmų programų strategiją ir įgyvendinimą.

Lietuvoje 2007–2013 m. laikotarpiu buvo sukurta ir pradėjo faktiškai funkcionuoti centralizuota ES fondų investicijų vertinimo planavimo ir koordinavimo sistema, kuri užtikrina nuoseklų ir sistemingą ES fondų investicijų vertinimą ir sprendimų priėmimui aktualių įrodymų rinkimą. Vertinimo veiklai buvo numatyti finansiniai ir žmogiškieji ištekliai – vertinimo funkcijai įgyvendinti visose už vertinimą atsakingose institucijose paskirti atsakingi darbuotojai. Planuojant ir įgyvendinant vertinimo projektus susiformavo gera praktika: sudaromos vertinimo projektų priežiūros grupės, atliktų vertinimų rezultatai viešinami, organizuojant viešas diskusijas su suinteresuotomis institucijomis ir partneriais, veikia vertinimo rekomendacijų įgyvendinimo planų stebėseną – visa tai prisideda prie vertinimų rezultatų sklaidos ir naudojimo priimant sprendimus.

2007–2013 m. laikotarpiu Lietuvoje buvo sukurta ir pradėjo funkcionuoti centralizuotu planavimu ir koordinavimu pagrįsta ES fondų investicijų panaudojimo vertinimo sistema.

2007–2013 m. vertinimo veiklai planuoti ir vykdyti buvo parengtas ES struktūrinės paramos vertinimo planas. Jame buvo nustatyti ES struktūrinių fondų lėšų panaudojimo vertinimo Lietuvoje tikslai ir uždaviniai 2007–2013 metams, suplanuotos priemonės ir finansiniai ištekliai šiems tikslams ir uždaviniams įgyvendinti. Šiam planui įgyvendinti 2008–2013 m. buvo parengti 6 metiniai vertinimo planai, kuriuose buvo numatyti konkretūs vertinimo ir vertinimo gebėjimų stiprinimo projektai, už jų įgyvendinimą atsakingos institucijos ir vertinimo projektų įgyvendinimo terminai.

Vertinimo planavimo ir koordinavimo funkciją vykdė Finansų ministerija, kuri:

- Rengė metinius vertinimo planus ir stebėjo jų įgyvendinimą;
- Reguliariai informavo Stebėsenos komitetą ir Europos Komisiją apie ES struktūrinių fondų investicijų vertinimo rezultatus;
- Organizavo tarpinstitucinės Vertinimo koordinavimo grupės veiklą;
- Organizavo ES struktūrinių fondų investicijų vertinimo gebėjimų stiprinimo veiklą;
- Užtikrino metinių vertinimo planų, vertinimo ataskaitų ir kitos su vertinimu susijusios informacijos viešinimą ES struktūrinės paramos svetainėje;
- Kaupė ir analizavo informaciją apie vertinimo rekomendacijų įgyvendinimą;
- Atliko parengiamuosius darbus, susijusius su 2014–2020 m. laikotarpio vertinimu.

Vertinimus inicijavo ir vykdė tiek Finansų ministerija, tiek kitos ES fondų investicijas administruojančios institucijos: Aplinkos, Ūkio, Vidaus reikalų, Sveikatos apsaugos, Švietimo ir mokslo, Socialinės apsaugos ir darbo, Susisiekimo ministerijos bei Informacinės visuomenės plėtros komitetas. 2014–2020 m. šią funkciją vykdė ir Kultūros bei Energetikos ministerijos.

Svarbų vaidmenį atliko tarpinstitucinė Vertinimo koordinavimo grupė (toliau – VKG). VKG naudoja išryškėjo sudarant ir svarstant metinius vertinimo planus, diskutuojant dėl aktualių vertinimo temų, vertinimų apimties, biudžeto ir kitų klausimų. Institucijos turėjo galimybę sužinoti apie kitų institucijų

planuojamus vertinimus. Tai leido išvengti vertinimų dubliavimo, nustatyti vertinimų temas, kurios aktualios kelioms ar visoms institucijoms. VKG formatas buvo veiksmingai naudojamas kaip vertinimo priežiūros darbo grupė, vykdant Finansų ministerijos inicijuotus vertinimus, kurie apėmė įvairioms institucijoms aktualius klausimus. Be to, VKG buvo pagrindinė tikslinė grupė, kuriai buvo skirta didžioji dalis vykdytų vertinimo gebėjimų stiprinimo priemonių.

1.2 VERTINIMO VEIKLOS APIMTIS

Atliktų vertinimų skaičius. Iki 2016 m. pabaigos Lietuvoje buvo atlikti 72 vertinimai: 63 vertinimai buvo suplanuoti 2008–2013 m. vertinimo planuose, 9 vertinimai – 2015–2017 m. vertinimo planuose. Taip pat buvo įgyvendinti 4 vertinimo gebėjimų stiprinimo projektai ir atlikti 3 metavertinimai. 2007–2013 m. veiksmų programų intervencijoms buvo skirti 55 vertinimai (plačiau žr. 1 lentelė); dalyje šių vertinimų nagrinėti klausimai, susiję su pasirengimu 2014–2020 m. laikotarpiui. Kiti vertinimai apėmė Lietuvos 2004–2006 m. bendrojo programavimo dokumento intervencijas (7 vertinimai) ir 2014–2020 m. laikotarpio intervencijas (2 vertinimai). Vertinimų sąrašas pateiktas 1 priede.

Visų 2007–2013 m. techninės paramos lėšomis finansuotų vertinimų (56 vertinimai, be 2004–2006 m. intervencijų vertinimų) rezultatų ir rekomendacijų apžvalga pateikta Finansų ministerijos parengtame dokumente „2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos vertinimas. Atliktų vertinimų apžvalga“ – žr. www.esinvesticijos.lt

Išlaidos vertinimui. Faktinės išlaidos vertinimo ir vertinimo gebėjimų stiprinimo veiklai iš 2007–2013 m. techninės paramos sudarė 3,86 mln. EUR ir buvo 17 proc. mažesnės už planuotas. Mažesnes nei planuota faktines išlaidas vertinimui lėmė bendra Lietuvos ekonominė situacija ir didelė paslaugų teikėjų konkurencija. Pagal išlaidų vertinimui santykį su 2007–2013 m. veiksmų programų finansavimu matyti, kad vertinimui ir vertinimo gebėjimų stiprinimui tenkanti išlaidų dalis (0,056 proc.) Lietuvoje yra gerokai mažesnė už Europos Komisijos rekomenduojamą 1 proc. intervencijų vertės.

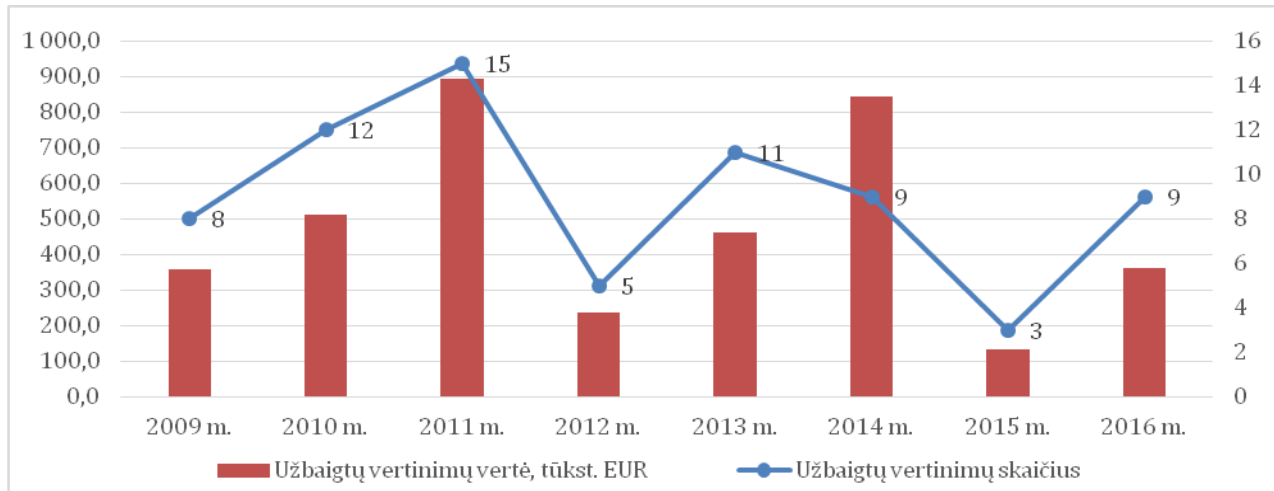
1 lentelė. Užbaigtų vertinimų skaičius pagal vertinimo finansavimo šaltinį ir intervencijas

Vertinamos intervencijos	Iš viso	Vertinimo finansavimo šaltinis	
		2007–2013 m. TP (2008–2013 m. MVP)	2014–2020 m. TP (2015–2017 m. MVP)
2004–2006 m.	7	7	-
2007–2013 m.	63	55	8
2014–2020 m.	2	1	1
Iš viso	72	63	9
Išlaidos vertinimui, mln. EUR	4,22	3,86	0,36

Šaltinis: apibendrinta ESTEP.

1 paveiksle pavaizduotas užbaigtų vertinimų skaičiaus ir biudžeto 2009–2016 m. svyravimas. 2009 m. vyravo 2004–2006 m. programavimo laikotarpio intervencijų poveikio vertinimai, daugiausia vertinimų atlikta 2010 m. ir 2011 m. (tarpiniai vertinimai, skirti priemonių ir veiksmų programų įgyvendinimui tobulinti), 2013–2015 m. buvo atliekami vertinimai, skirti įvertinti 2007–2013 m. ES fondų investicijų poveikį ir pasirengti 2014–2020 m. ES fondų investicijoms. Didesnes išlaidas 2014 m. baigtiems vertinimams lėmė Lietuvos 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos strateginių programavimo dokumentų išankstinis vertinimas.

1 pav. Užbaigtų vertinimų skaičius ir išlaidos vertinimui 2009–2016 m. (N=72)

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Vertinimo veikla institucijose. Vertinimo veiklos apimtis 2007–2013 m. veiksmų programas administruojančiose institucijose buvo skirtinga. Beveik pusę visų Lietuvoje atliktų vertinimų (34 iš 72) inicijavo ir atliko Finansų ministerija. Metaanalizė parodė, kad Finansų ministerijos užsakyti vertinimai suprantami kaip aukštesnės kokybės nei tie, kurie buvo užsakyti kitų ministerijų (VPVI, ESTEP, 2013). Tokius rezultatus galėjo lemti tai, kad Finansų ministerija sukaupe didelę kompetenciją vertinimų valdymo srityje. Kitos institucijos atliko nuo 1 iki 7 vertinimų. Finansų ministerija ne tik vykdė vertinimus, bet ir organizavo vertinimo gebėjimų stiprinimo veiklas. Atliktų vertinimų pasiskirstymo pagal institucijas ir pobūdį duomenys (žr. 2 lentelė) rodo, kad dauguma institucijų vykdė tiek vertinimus, skirtus geresniam 2007–2013 m. veiksmų programų administravimui (vertinimai, susiję su stebėsenos rodiklių pradinių ar faktinių reikšmių nustatymu, rodiklių skaičiavimo metodikų parengimu), tiek intervencijų įgyvendinimo ir poveikio vertinimus. Finansų ministerijos iniciatyva atlikta daug horizontaliems klausimams skirtų administravimo sistemos ir teminių vertinimų (įskaitant teminius intervencijų poveikio vertinimus).

2 lentelė. Užbaigtų vertinimų skaičius institucijose pagal pobūdį

Vertinimo pobūdis	Iš viso	FM	SADM	VRM	SAM	ŪM	AM	IVPK	SM	ŠMM	KM
2004–2006 m. intervencijų poveikio vertinimai	7	4	-	-	1	-	-	1	1	-	-
Teminiai vertinimai	13	10	-	-	1	2	-	-	-	-	-
Administravimo sistemos vertinimai	16	9	-	3	1	1	1	-	1	-	-
2007–2013 m. veiksmų programų įgyvendinimo vertinimai	10	3	1	2	-	-	1	-	1	2	-
2007–2013 m. veiksmų programų poveikio vertinimai	18	6	4	2	2	2	1	-	-	-	1
Vertinimai, susiję su 2014–2020 m. ES investicijų programavimu	7	2	1	-	1	-	-	2	-	1	-
2014–2020 m. veiksmų programos poveikio vertinimai	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Iš viso	72	34	7	7	6	5	3	3	3	3	1

Šaltinis: sudaryta ESTEP.

Vertinimo paslaugų teikėjai. Atliekant minėtus 72 vertinimus, kaip paslaugų teikėjai ar konsorciųjų partneriai dalyvavo 23 juridiniai asmenys. Dauguma jų – Lietuvoje registruoti privatūs juridiniai asmenys. Dalis privačių vertinimo paslaugų teikėjų turi *nevalstybinio mokslinių tyrimų instituto statusą*, kadangi

Vertinimo paslaugas Lietuvos institucijoms 2009–2016 m. teikė 23 paslaugų teikėjai. Dauguma vertinimo paslaugų teikėjų – privatūs juridiniai asmenys.

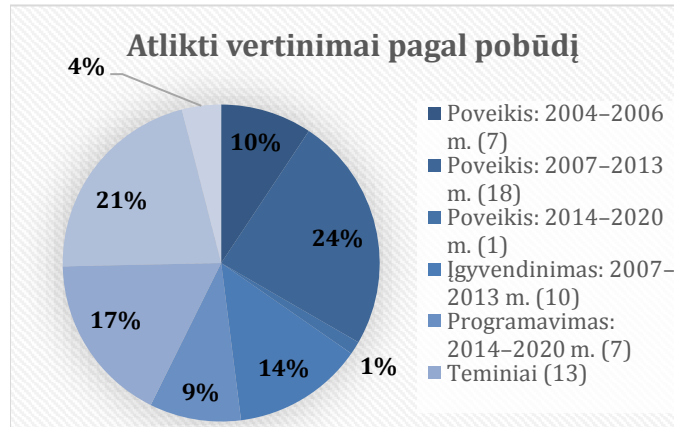
pagrindinė jų veikla yra taikomieji moksliniai tyrimai. Akademinių institucijų atstovai ir užsienio ekspertai vertinimams atlikti dažniausiai pasitelkiami kaip subtiekejai. Pastaraisiais metais išaugo konkurencija vertinimo paslaugų rinkoje – pasiūlymus vertinimo paslaugų pirkimams paprastai pateikia 3–5 tiekėjai, tačiau pasitaiko konkursų, kuriuose dalyvauja ir 5–7 tiekėjai.

1.3 VERTINIMŲ POBŪDIS IR TURINYS

Visų atliktų vertinimų pasiskirstymą pagal pobūdį rodo 2 paveikslas. Intervencijų poveikio vertinimai sudarė apie 35 proc. visų atliktų vertinimų, administravimo sistemos ir intervencijų įgyvendinimo vertinimai sudarė apie 36 proc. atliktų vertinimų, o likusią dalį – įvairūs teminiai ir su intervencijų programavimu susiję vertinimai.

Vertinimo pobūdis priklauso nuo intervencijų įgyvendinimo ciklo etapo. Analizuojamo laikotarpio pradžioje dominavo 2004–2006 m. intervencijų poveikio vertinimai, taip pat įvairūs teminiai ir administravimo sistemos vertinimai, o laikotarpio pabaigoje – vertinimai, susiję su 2014–2020 m. intervencijų programavimu ir 2007–2013 m. intervencijų poveikio vertinimai.

2 pav. Užbaigtų vertinimų pobūdis (N=75)

Pagal turinį atliktus teminius vertinimus galima suskirstyti į 4 grupes: a) vertinimai, susiję su 2007–2013 m. veiksmų programų intervencijų *efektyvumo ir poveikio specifinėse srityse nustatymu* (pavyzdžiui, mokslo ir verslo sričių bendradarbiavimo efektyvumo vertinimas, vertinimai, kuriuose nagrinėtas intervencijų poveikis jaunimo verslumo skatinimui, vietinei ir urbanistinei plėtrai, horizontalaus prioriteto „Lyčių lygybė ir nediskriminavimas“ įgyvendinimui); b) vertinimai, kuriais buvo siekiama nustatyti 2007–2013 m. veiksmų programų *indėlį į kitų strateginių dokumentų įgyvendinimą* (pavyzdžiui, ES Baltijos jūros regiono strategijos, strategijos „Europa 2020“); c) vertinimai, susiję su įvairių *specifinių reikalavimų įgyvendinimu* (tokių kaip partnerystė, viešieji pirkimai, aplinkosauginiai reikalavimai) ir šių reikalavimų poveikio ES struktūrinės paramos panaudojimui analize; d) *kiti teminiai vertinimai*, skirti įvairiems administraciniams ir strateginiams klausimams (tyrimų ir studijų kokybės ir efektyvumo vertinimas, ES struktūrinės paramos vertinimų rekomendacijų įgyvendinimo vertinimas, sveikatos sistemos pertvarkos poveikio ES struktūrinės paramos panaudojimui vertinimas, ŪM kompetencijai priskirtų ūkio sektorių, kurie finansuojami ES struktūrinių fondų lėšomis, būklės vertinimas).

Administravimo sistemos vertinimuose buvo nagrinėjami a) horizontalūs veiksmų programų administravimo klausimai (administravimo sistemos efektyvumas, informavimo ir viešinimo veiklos, projektų atrankos būdų ir projektų atrankos kriterijų tinkamumas, finansavimo takoskyrų ir finansinio veiksmų programų įgyvendinimo klausimai); b) kiti vertinimai buvo skirti specifiniams administravimo klausimams (Europos investicijų banko paskolos administravimo sistemos vertinimas, finansų inžinerijos priemonių steigimo ir valdymo vertinimas). Didelė dalis administravimo sistemos vertinimų buvo susiję su stebėsenos rodiklių tinkamumo analize, konkrečių rodiklių skaičiavimo metodikų parengimu, pradinių stebėsenos rodiklių reikšmių nustatymu. Taip pat atliktas vertinimas, kuriuo buvo siekiama išnagrinėti galimybes ES struktūrinės paramos vertinimuose plačiau taikyti kontrafaktinius poveikio vertinimo metodus.

2007–2013 m. veiksmų programų ir 2014–2020 m. veiksmų programos įgyvendinimo vertinimuose nagrinėti tarpiniai atskirų veiksmų programų prioritetų / priemonių ar konkrečiose valdymo srityse vykdytų intervencijų rezultatai, jų įgyvendinimo efektyvumas, kokybė, skaičiuotos tarpinės rodiklių reikšmės.

2007–2013 m. ir 2014–2020 m. veiksmų programų poveikio vertinimai buvo skirti veiksmų programų ar atskirų jų dalių (prioritetų, priemonių ar jų grupių) poveikio nustatymui. Dalis poveikio vertinimų apėmė konkrečias veiksmų programų priemones ir (arba) sektorius, kiti poveikio vertinimai buvo teminiai (pavyzdžiui, ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui, žmoniškųjų išteklių plėtrai, gyvenimo kokybei, skurdo ir socialinės atskirties mažinimui, taip pat ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems makroekonominiams rodikliams, kultūrai, Lietuvos miestams ir miesteliams, darniam vystymuisi vertinimai) ir apėmė 2007–2013 m. veiksmų programų priemonių grupes. Vertinant 2007–2013 m. ir 2014–2020 m. veiksmų programų poveikį dominavo teminiai poveikio vertinimai. Atskirioms priemonėms, uždaviniams ar prioritetams skirtų poveikio vertinimų buvo mažai. 2007–2013 m. veiksmų programų poveikio klausimai analizuoti ir kai kuriuose vertinimuose, susijusiuose su 2014–2020 m. ES fondų investicijų programavimu.

Vertinimai, susiję su 2014–2020 m. ES investicijų programavimu, buvo skirti 2014–2020 m. laikotarpio ES struktūrinių fondų intervencijų planavimui. Dalis 2007–2013 m. veiksmų programų poveikio vertinimų taip pat apėmė 2014–2020 m. intervencijų turinio ir įgyvendinimo klausimus (pavyzdžiui, vertinimai atliekų tvarkymo, turizmo, paramos SVV srityse). Vertinimai, susiję su pasirengimu 2014–2020 m. laikotarpiui, buvo tiek sektoriai (sveikatos, švietimo, žmoniškųjų išteklių, informacinės visuomenės, valstybės informacinių išteklių infrastruktūros plėtros srityse), tiek horizontalūs (2014–2020 m. programavimo dokumentų išankstinis vertinimas).

Įgyvendinant vertinimo gebėjimų stiprinimo projektus buvo atlikti 3 **metavertinimai**, kuriuose analizuoti vertinimų kokybės ir rezultatų naudojimo (rekomendacijų įgyvendinimo) klausimai.

1.4 VERTINIMŲ KOKYBĖ IR REZULTATŲ NAUDOJIMAS

Vertinimų kokybė yra svarbi vertinimo rezultatų naudojimo prielaida. Vertinimo kokybė priklauso nuo įvairių veiksnių: aiškių vertinimo tikslų ir klausimų, kurie nurodomi vertinimo paslaugų techninėje specifikacijoje, vertintojų kvalifikacijos, kompetencijos ir patirties, vertinimui atlikti reikalingų duomenų kokybės ir prieinamumo, taikomų duomenų rinkimo ir analizės metodų, vertinimo užsakovo, paslaugų teikėjo ir kitų suinteresuotų asmenų bendradarbiavimo vertinimo proceso metu ir kitų veiksnių.

Pastaraisiais metais pastebėta teigiama tendencija – vertinimų kokybė gerėja.¹ Vertinimų kokybės augimą lėmė trys veiksniai. Pirma, Finansų ministerija įgyvendino vertinimo gebėjimų stiprinimo projektus, kurių metu buvo parengtos metodinės gairės, organizuojami metodiniai seminarai ir pan. Antra, buvo įsteigta Vertinimo koordinavimo grupė, kuri apima įvairių institucijų tarnautojus ir veikia kaip koordinavimo bei mokymosi tinklas. Galiausiai „mokymosi dirbant“ procesas lėmė vertinimų užsakovų ir vykdytojų gebėjimų augimą. Be to, nemažą postūmį vertinimo kokybei turėjo 2013 m. parengti ir paskelbti Lietuvos ES struktūrinės paramos vertinimo standartai.²

Nors metaanalizės atkleidė, kad vertinimų kokybė yra gera, lieka daug iššūkių, kurie turi būti sprendžiami 2014–2020 m. Metaanalizės ir apklausos duomenys (VPVI, ESTEP, 2013) rodo šias pagrindines vertinimų kokybės problemas:

- *Vertinimų apimtis.* Dauguma atliktų vertinimų apėmė daug intervencijų ir vertinimo klausimų, tačiau buvo paviršutiniški.
- *Ryšys tarp duomenų ir išvadų.* Vertinimuose dažnai naudojami duomenys siekiant pateikti pagrįstas išvadas, tačiau sąsaja tarp duomenų ir išvadų ne visuomet aiški.
- *Išvados.* Dalis išvadų nepakankamai konkrečios ir aiškios, kad jas būtų galima naudoti priimant politinius sprendimus.

¹ ES struktūrinės paramos vertinimų rezultatų panaudojimo vertinimas. Parengė viešoji įstaiga „Viešosios politikos ir vadybos institutas“ (VPVI) kartu su viešąja įstaiga „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“, 2013 m.

² Lietuvos ES struktūrinės paramos vertinimo standartai. Skelbiama:

http://www.esinvesticijos.lt/uploads/publications/docs/7_ca1621bf5caee7442cf08eb4d24f5f18.pdf

- *Naujos žinios.* Nors vertinimuose naudojama daug duomenų, jų analizė neretai yra paviršutiniška, todėl ne visuose vertinimuose pavyksta sukurti naujas žinias.
- *Metodų pasirinkimas.* Vertinimuose retai taikyti pažangūs metodai, tokie kaip ekonometrinė analizė. Daugumoje vertinimų taikytas apklausų metodas, tačiau apklausos atliktos nebūtinai vadovaujantis aukščiausiais profesiniais standartais (pavyzdžiui, mažos imtys ir atsakymų procentas, išvestinių statistinių duomenų stoka ir pan.)

Vadinamieji „griežtesni“ vertinimo metodai, tokie kaip **kontrafaktinis poveikio vertinimas**, ES struktūrinių fondų intervencijų poveikio vertinimui Lietuvoje pradėti taikyti 2011 m., kai Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu buvo atliktas pirmasis tokio tipo vertinimas.³ Nuo to laiko atlikti dar 4 vertinimai, kuriuose 2007–2013 m. veiksmų programų poveikiui vertinti taikyti kontrafaktiniai poveikio vertinimo metodai (žr. 3 lentelė). Finansų ministerijos iniciatyva 2012 m. atliktas „Kontrafaktinio vertinimo metodų pritaikomumo ir statistinių duomenų pakankamumo ES struktūrinės paramos poveikiui matuoti vertinimas“, kurio metu išanalizuoti tokiems vertinimams reikalingų duomenų prieinamumo ir pakankamumo aspektai, parengtos **Kontrafaktinių poveikio vertinimo metodų gairės**.

Lietuvoje vykdomi vertinimai pastebimi ir pripažįstami ES lygiu. Atliktų vertinimų rezultatai buvo pristatomi tarptautinėse konferencijose Rygoje, Budapešte, Prahoje, Krokuvoje, Briuselyje, Sofijoje ir kitur. 2015 m. Europos Komisijos organizuojuose geriausių vertinimų apdovanojimuose Finansų ministerijos kartu su VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“ atliktas „ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimas“ buvo **pripažintas geriausiu atliktu poveikio vertinimu užimtumo, darbo įgūdžių ir socialinės aprėpties srityje**. Šiame konkurse taip pat įvertintas Europos Komisijos užsakymu VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos instituto, bendradarbiaujant su Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, atliktas „ESF finansuotų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių kontrafaktinis poveikio vertinimas“.

3 lentelė. Lietuvoje atlikti vertinimai, taikant kontrafaktinio poveikio vertinimo metodą

Vertinimo pavadinimas	Data	Užsakovas	Vykdytojas
Socialinės integracijos paslaugų socialiai pažeidžiamų ir socialinės rizikos asmenų grupėms situacijos, poreikių ir rezultatyvumo vertinimas, siekiant efektyviai panaudoti 2007–2013 m. ES struktūrinę paramą (plačiau žr. 2.4 dalį)	2011 m.	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	VPVI ir DSTI
ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimas (plačiau žr. 2.4 dalį)	2013 m.	Finansų ministerija	VŠĮ ESTEP
ES struktūrinės paramos poveikio smulkiajam ir vidutiniam verslui vertinimas (plačiau žr. 2.5 dalį)	2013 m.	Ūkio ministerija	UAB „BGI Consulting“
ESF finansuotų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių kontrafaktinis poveikio vertinimas	2015 m.	Europos Komisija	VPVI
2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiais rodikliais vertinimas (plačiau žr. 1 pavyzdys)	2016 m.	Finansų ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“

Vertinimo rezultatų naudojimo analizė (2013 m. ir 2015 m. atlikti metavertinimai) parodė, kad 92 proc. pateiktų rekomendacijų buvo priimtos įgyvendinti, o apie 70 proc. rekomendacijų yra įgyvendintos arba numatomos įgyvendinti ateityje (43 proc. rekomendacijų jau yra įvykdytos). Mažiau nei 3 proc. rekomendacijų nėra ir nebus įgyvendintos. Pagrindinės vertinimo rekomendacijų neįgyvendinimo priežastys buvo susijusios su rekomendacijų kokybe, t. y. rekomendacijos netinkamai sprendė nustatytas problemas (veiksmingumo kriterijus), buvo neaiškios jų įgyvendinimo priemonės ar pateikimo tikslas (aiškumo kriterijus), trūko administracinių išteklių rekomendacijoms įgyvendinti arba buvo netinkamai nustatytos atsakingos institucijos (įgyvendinamumo kriterijus). Kai kuriais atvejais rekomendacijos buvo praktiškos, tačiau pritrūko politinės valios jas įgyvendinti.

³ Socialinės integracijos paslaugų socialiai pažeidžiamų ir socialinės rizikos asmenų grupėms situacijos, poreikių ir rezultatyvumo vertinimas, siekiant efektyviai panaudoti 2007–2013 m. ES struktūrinę paramą. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu atliko VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas ir Darbo ir socialinių tyrimų institutas, 2011 m.

Vertinimai labiausiai prisidėjo tobulinant 2007–2013 m. veiksmų programų priemonių administravimą ir stebėsenos sistemą, tačiau jų poveikis mažesnis tobulinant politikos įgyvendinimo priemones ir prioritetus. Tokį rezultatą, visų pirma, lemia vertinimams keliami tikslai: vertinimai pirmiausia buvo siejami su priemonių įgyvendinimo ir stebėsenos tobulinimu, administravimo problemų sprendimu.

Vertinimai prisidėjo prie ES fondų lėšų panaudojimo tobulinimo 2007–2013 m. ir pasirengimo 2014–2020 m. laikotarpiui.

Gerinant vertinimų kokybę, svarbus vaidmuo teko vertinimo gebėjimų stiprinimo projektams, kurie apėmė įvairias veiklas ir buvo skirti vertinimo kultūros formavimui ir palaikymui, vertinimo ir jo rezultatų naudojimo skatinimui, vertinimo rezultatų viešinimui, už vertinimą atsakingų darbuotojų gebėjimų stiprinimui, vertinimo metodinių dokumentų rengimui, vertinimo bendruomenės formavimui ir palaikymui.

Detalesnė informacija apie atskirų projektų veiklas ir rezultatus pateikta Finansų ministerijos parengtame dokumente „2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos vertinimas. Atliktų vertinimų apžvalga“ – žr. www.esinvesticijos.lt

2014–2020 m. laikotarpiu išaugs vertinimų, skirtų politikos priemonių ir prioritetų refleksijai, dalis, todėl vertinimams gali kilti iššūkis, kaip prisidėti ne tik prie geresnio priemonių įgyvendinimo ir atsiskaitymo (tai dabartinės sistemos stiprybė), bet ir padėti įgyvendinant geresnes priemones ir geresnę viešąją politiką. Prie šių iššūkių įveikimo, tikėtina, prisidės nuolatinis dėmesys suinteresuotų asmenų ir institucijų įtraukimui į vertinimo procesą, vertinimo rezultatų viešinimas ir sistemingas vertinimo gebėjimų stiprinimas.

1.5 APIBENDRINIMAS

2007–2016 m. vykdytos vertinimo veiklos buvo rezultatyvus procesas, ne tik pasitarnavęs nustatant ES fondų investicijų rezultatus ir poveikį, tačiau ir diegiant bei tobulinant įrodymais grįstą valdymą Lietuvoje.

Finansų ministerija išskiria keletą Lietuvoje išmoktų **pamokų**, kurios gali būti aktualios ir kitoms šalims:

- Vertinimų dizainas (pagal jų savalaikiškumą ir konkrečius klausimus) turėtų būtų išskirtinai susijęs su konkrečiais informacijos poreikiais, t. y. planuojamais politikos sprendimais. Tai turėtų padidinti politinį dėmesį vertinimo rezultatams.
- Stebėsenos sistemos turėtų būti susietos su planuojamais vertinimais, atsižvelgiant į reikiamų duomenų apimtį, turinį ir struktūrą. Tai turėtų padėti atlikti sudėtingesnius vertinimus, galinčius pateikti patikimesnius įrodymus.
- Vertinimo išvados turėtų įsilieti į platesnes politines diskusijas. Tą galima pasiekti pristatant vertinimų rezultatus strateginiuose forumuose, kuriuose dalyvauja aukšto lygio politikos formuotojai.
- Investicijos į vertinimo gebėjimų stiprinimą (gairių rengimą, seminarus, apskritojo stalo diskusijas) atsiperka – vertinimų kokybė kyla.
- Mokymosi tinklai (tokie kaip Vertinimo koordinavimo grupė Lietuvoje) skatina bendrą vertinimų planavimą ir koordinavimą, taip pat suteikia galimybes keistis gerąja patirtimi ir mokytis vieniems iš kitų.

Kaip pažymi Finansų ministerija, iki šiol vertinimai sėkmingai pateikdavo žinias, reikalingas gerinti programų valdymą. Tačiau išlieka poreikis stiprinti įrodymais grįsto valdymo kultūrą ir judėti link aukštesnės pridėtinės vertės, t. y. pereiti nuo techninių / valdymo problemų prie strateginių / kaitos problemų sprendimo. Nepaisant išmoktų pamokų, ES fondų investicijų vertinimo srityje išlieka **iššūkių**, kurie būdingi ne tik Lietuvai, bet ir daugeliui kitų ES šalių:

- Kaip suderinti stebėsenos sistemas ir vertinimų planavimą taip, kad duomenys, reikalingi įrodymais grįstiems vertinimams atlikti, būtų prieinami?
- Kaip užtikrinti, kad vertinimų, grįstų kontrafaktinio poveikio analize, išvados būtų prieinamos laiku ir galėtų paveikti politikos dizainą (ypač rengiantis kitam programavimo laikotarpiui) arba patobulinti jau įgyvendinamas programas?
- Kaip suprantamai ir patraukliai pristatyti metodologiškai sudėtingų vertinimų rezultatus sprendimų priėmėjams ir visuomenei? Nors sudėtingų analizės metodų taikymas didina vertinimų patikimumą, tačiau jų vykdymas ir rezultatai tampa vis sunkiau suprantami potencialiems naudotojams, o tai gali riboti vertinimo rezultatų naudojimą politikai tobulinti.

2 2007–2013 M. VEIKSMŲ PROGRAMŲ VERTINIMŲ ĮŽVALGOS APIE INVESTICIJŲ POVEIKĮ EKONOMIKAI IR ATSKIRIEMS ŪKIO SEKTORIAMS (VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS)

Šioje dalyje pateikiama 2007–2013 m. veiksmų programų poveikio vertinimų rezultatų ir naudos apžvalga pagal intervencijų sritis, akcentuojant pagrindines vertinimų išvadas ir 2014–2020 m. laikotarpiui aktualius strateginius siūlymus pagal 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos prioritetus.

2.1 INVESTICIJŲ POVEIKIS EKONOMIKAI

2.1.1 Aktualūs vertinimai

Pavadinimas	Ataskaitos data	Užsakovas	Vykdytojas
Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinimas	2015 m. gegužė	Finansų ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“
ES struktūrinės paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimas	2015 m. balandis	Finansų ministerija	UAB „BGI Consulting“
2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiams rodikliams vertinimas	2016 m. liepa	Finansų ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“

2.1.2 Pagrindiniai vertinimų rezultatai ir išvados

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiams rodikliams vertinimo rezultatai rodo, kad 2007–2013 m. ES fondų investicijos vidutiniškai penktadaliu kasmet didino nominalųjį šalies BVP, o per visą 2007–2015 m. laikotarpį sukūrė 10,3 mlrd. eurų papildomo nominalaus bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP). Lyginant skirtingas paramos formas (subsидijas su lengvatinėmis paskolomis ir kitomis finansų inžinerijos priemonėmis) pagal papildomą dėl ES fondų intervencijų 2007–2015 m. laikotarpiu sukurtą BVP buvo nustatytas šiek tiek didesnis finansų inžinerijos priemonių efektyvumas (subsидijų efektyvumas – 1,38, finansų inžinerijos priemonių – 1,5). 2007–2013 m. ES fondų investicijos prisidėjo prie spartesnės šalies ekonominės konvergencijos su ES-28 vidurkiu, matuojamos pagal vienam gyventojui tenkančią BVP dalį. 2007–2013 m. ES fondų investicijų poveikis makroekonominiams rodikliams, tokiems kaip darbo našumas, tiesioginių užsienio investicijų pritraukimas, investicijos į pagrindinio kapitalo formavimą, prekių ir paslaugų eksportas, išliks ir pasibaigus ES fondų lėšų mokėjimui.

Lietuvos BVP vienam gyventojui 2014 m. sudarė 75 proc. ES-28 vidurkio. Be 2007–2013 m. ES struktūrinių fondų investicijų BVP vienam gyventojui Lietuvoje būtų 3,8 proc. punktais mažesnis ir siektų 71 proc.

Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinime nustatyta, kad 2007–2013 m.

ES fondų lėšomis įgyvendintos intervencijos konkurencingumui didinti teigiamai veikė daugelį konkurencingumo rodiklių, tačiau išorinių veiksnių įtaka (ekonomikos krizės, paklausos pokyčių užsienio rinkose, verslo klimato, taikomų mokesčių lengvatų, reguliacinės aplinkos, užsienio partnerių veiksmų ir kt.) daugeliu atvejų buvo stipresnė. Konkurencingumui didinti skirtų intervencijų poveikis vertintas trimis lygiais: makrolygiu, mezolygiu ir mikrolygiu. Įvertinus poveikį konkurencingumo rodikliams **makrolygiu**, nustatyta, kad ES lėšos labiausiai veikė tokius rodiklius kaip investicijos į bendrojo pagrindinio kapitalo formavimą, tiesioginės užsienio investicijos, bendrasis vidaus produktas, tenkantis vienam gyventojui, plačiajuosčio interneto ryšio skvarba, viešųjų paslaugų perkėlimas į e. erdvę.

Kadangi maždaug 70 proc. konkurencingumui didinti išmokėtų lėšų į Lietuvos ekonomiką įsiliejo per materialines investicijas, **didžiausią poveikį ES fondų intervencijos turėjo būtent investicijoms į pagrindinio kapitalo formavimą**. 2007–2013 m. šis rodiklis buvo 1,81 mlrd. eurų didesnis, lyginant su situacija be ES investicijų. ES investicijos taip pat prisidėjo prie tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo: dėl šių investicijų 2007–2013 m. tiesioginių užsienio investicijų santykis su BVP buvo 16 proc. punktų didesnis, lyginant su scenarijumi be investicijų. ES investicijos darė teigiamą poveikį darbo našumui, t. y. per valandą sukurtai pridėtinei vertei. Dėl ES lėšų darbo našumas Lietuvoje 2007–2013 m. buvo 0,29 euro didesnis, o 2007–2015 m. – 0,36 euro didesnis, lyginant su scenarijumi be ES investicijų. Dėl konkurencingumui didinti skirtų intervencijų darbo našumas šalyje iki 2020 m. bus 0,10 euro didesnis nei tuo atveju, jei ES lėšos nebūtų buvusios investuotos. Išimtinai ES lėšomis buvo finansuojamas plačiajuosčio interneto ryšio skvarbos didinimas, didelė dalis viešųjų paslaugų perkėlimo į e. erdvę veiklų, todėl šiose srityse ES investicijų poveikis taip pat reikšmingas. Tokius rodiklius kaip prekių ir paslaugų eksportas, taip pat aukštųjų ir vidutiniškai aukštųjų technologijų prekių eksportas konkurencingumui didinti skirtos ES investicijos veikė mažiau. Trumpuoju laikotarpiu prekių ir paslaugų eksportą labiau veikė paklausos pokyčiai užsienio rinkose, o aukštųjų ir vidutiniškai aukštųjų technologijų prekių eksportas labiau priklausė nuo išorinių veiksnių.

Konkurencingumui didinti skirtos ES fondų investicijos prisidėjo prie BVP, tenkančio vienam gyventojui, padidėjimo – dėl šių investicijų BVP vienam gyventojui 2013–2015 m. Lietuvoje buvo 3 proc. didesnis nei būtų buvęs be investicijų.

Įvertinus konkurencingumui didinti skirtų ES fondų investicijų poveikį **mezolygiu** atskirų ūkio šakų konkurencingumo rodikliams (statybų, energetikos, transporto ir pramonės sektoriams), nustatyta, kad poveikis statybų sektoriaus rodikliams buvo trumpalaikis ir pasireiškė tik projektų įgyvendinimo metu (statybų sektorius yra pagrindinis paslaugų teikėjas, įgyvendinant finansuojamus projektus). Daugelis statybų sektoriuje sukurtų darbo vietų taip pat buvo laikinos. Pagrindiniai konkurencingumui didinti skirtų ES fondų investicijų **ilgalaiškės naudos gavėjai buvo pramonės ir transporto sektoriai**, kuriuose pridėtinės vertės kūrimo, darbo vietų išsaugojimo, investicijų pritraukimo, prekių ir paslaugų eksporto apimčių augimo nauda pasireiškė labiausiai.

Konkurencingumui didinti skirtų ES fondų investicijų poveikis **mikrolygiu** (įmonių konkurencingumo rodikliams) buvo teigiamas: dėl įmonių projektams skirtų ES fondų lėšų išaugo įmonių darbo našumas, eksportas, padidėjo investicijos į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą (toliau – MTTP).

ES struktūrinės paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinime nagrinėtas investicijų poveikis Lietuvos ekonomikai ir atskiriems sektoriams. 2007–2013 m. ES investicijos žmogiškųjų išteklių plėtrai sukūrė tiek trumpalaikį, tiek ilgalaikį poveikį Lietuvos ekonomikai. Investicijų sukeltas trumpalaikis paklausos pusės poveikis buvo didžiausias statybų ir rinkos paslaugų sektoriams, kurių bendroji pridėtinė vertė dėl įgyvendintų projektų ženkliai išaugo. Pasibaigus veiksmų programų įgyvendinimui išliko teigiamas ilgalaikis paklausos pusės poveikis šalies ekonomikoje kuriamos produkcijos apimtims. Vertinime teigiama, kad dėl įgyvendintų žmogiškųjų išteklių plėtros priemonių projektų poveikio iki 2020 m. sukurtas papildomas BVP 2,17 kartų viršys projektams įgyvendinti patirtas išlaidas, todėl intervencijos ilguoju laikotarpiu teiks realią naudą verslui ir visuomenei.

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiams rodikliams vertinime analizuotas bendrasis ir grynasis investicijų poveikis užimtumui. Bendrasis investicijų poveikis reiškia tiesiogiai projektuose arba po jų įgyvendinimo sukurtas darbo vietas, kurios fiksuojamos projektų stebėsenos sistemoje. 2007–2013 m. veiksmų programų lėšomis finansuotuose projektuose sukurta **beveik 266 tūkst. tiesioginių darbo vietų** – beveik pusantro karto daugiau nei planuota. Didžioji dalis (92 proc.) visų projektuose deklaruotų darbo vietų buvo sukurta įgyvendinant Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programą (toliau – ŽIPVP). Grynasis investicijų poveikis darbo vietų kūrimui ir išlaikymui nustatytas taikant ekonometrinio

2007–2013 m. veiksmų programų lėšomis sukurtos papildomos darbo vietos (33 tūkst.) 2015 m. lėmė apie **1,4 proc. punkto didesni užimtumo lygi** tarp 15–64 metų gyventojų ir vidutiniškai **2,3 proc. punkto mažesni nedarbo lygi**.

modeliavimo metodą – 2015 m. jis sudarė **33 tūkst. papildomų sąlyginių darbo vietų**. Bendrojo ir grynojo investicijų poveikio užimtumui vertinimo rezultatų skirtumą paaiškina dvi priežastys. Pirma, daugiau nei pusė (53 proc.) visų sukurtų darbo vietų buvo laikinos – sukurtos tik projektų įgyvendinimo metu. Antra, trūkstant kvalifikuotos darbo jėgos naujų darbo vietų sukūrimas atskirose įmonėse beveik nedidino bendro užimtųjų skaičiaus ekonomikoje, t. y. ES fondų lėšomis sukurtos ar išlaikytos darbo vietos dažniausiai pakeitė ar išstūmė kitas darbo vietas ekonomikoje. Tokią išvadą patvirtino atlikta investicijų poveikio tyrėjų darbo vietų kūrimui kontrafaktinė analizė (1 pavyzdys, žr. 2.2 dalį).

2.1.3 Svarbiausios rekomendacijos ir strateginiai siūlymai

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiams rodikliams vertinimo ataskaitoje pateiktos rekomendacijos dėl darbo vietų kūrimo skatinimo 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų lėšomis:

- Kadangi dėl visuomenės senėjimo, prastų sveikatos priežiūros rezultatų ir didelės grynosios emigracijos Lietuvoje sparčiai mažėja darbingo amžiaus gyventojų skaičius, ES fondų investicijų įgyvendinimas turi būti susietas su Lietuvos demografiniais poreikiais, didesnės intervencijos turi būti nukreiptos į **mokymosi visą gyvenimą skatinimą**, senėjančios visuomenės **perkvalifikavimą ir pagyvenusių asmenų užimtumo didinimą**.
- Atsižvelgiant į Lietuvos demografines tendencijas ir darbo rinkos poreikius, įgyvendinant 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos prioritetą, skirtą kokybiško užimtumo ir dalyvavimo darbo rinkoje skatinimui, **turi būti užtikrintos sąsajos su nacionaline žmogiškųjų išteklių stebėsenos sistema**.
- 2014–2020 m. programavimo laikotarpiu įvykus dideliems socialiniams-ekonominiams pokyčiams, kurie neigiamai paveiktų gyventojų užimtumo rodiklius, turėtų būti taikomos 2007–2013 m. laikotarpiu **pasiteisinusios priemonės**: plečiama aktyvios darbo rinkos priemonių ir Verslumo skatinimo fondo apimtis.

Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinime pateiktos rekomendacijos, kaip tobulinti intervencijas konkurencingumui didinti 2014–2020 m.:

- Įgyvendinant daugelį 2007–2013 m. intervencijų ir vykdant infrastruktūrinius projektus sukurtos prielaidos konkurencingumui didinti, tačiau kokybiniais pokyčiams svarbios „minkštosios“ investicijos, t. y. **gebėjimų naudotis sukurta infrastruktūra užtikrinimas**. Šioms intervencijoms turėtų būti skirta daugiausia dėmesio 2014–2020 m.
- 2014–2020 m. būtina **investuoti į jau sukurtos infrastruktūros išnaudojimą**, t. y. aukštos kvalifikacijos tyrėjų pritraukimą į slėnius, paskatų komercinti mokslo rezultatus sukūrimą (pavyzdžiui, taikyti didesnį paramos intensyvumą tokiems tyrimams, kurie atliekami bendradarbiaujant su verslo įmonėmis, yra orientuoti į konkrečius verslo poreikius).
- Dėmesys konkurencingumo didinimo intervencijų suderinamumui su kitomis nacionalinės politikos priemonėmis (nefinansinėmis priemonėmis, susijusiomis su teisės aktų priėmimu, keitimu ir tobulinimu, institucijų ir jų veiklos optimizavimu ir pertvarkymu, arba priemonėmis, susijusiomis su mokestinėmis lengvatomis) nebuvo pakankamas, nors būtent suderinamumas yra itin svarbus intervencijų sėkmei. 2014–2020 m., siekiant didesnio ES investicijų poveikio, svarbu **užtikrinti nacionalines (neinvesticines) intervencijų sėkmės prielaidas**.

ES struktūrinės paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinime teigiama, kad net ir žemu efektyvumu pasižyminčios investicijos dėl padidėjusių užsakymų verslui sukuria pakankamą einamąjį paklausos pusės poveikį ekonomikai. Tačiau prastai verslo poreikius atitinkantys projektų rezultatai ribotai prisideda prie verslo subjektų našumo ir gamybos apimčių didinimo. Dėl šios priežasties pasibaigus veiksmų programų įgyvendinimui neefektyvių investicijų atveju išlieka ženkliai kuklesnis paklausos pusės poveikis. Siekiant spręsti šią problemą, vertinime rekomenduota projektų atrankai plačiai taikyti sąnaudų ir naudos analizės metodą, o šios analizės rezultatais grįsti sprendimų dėl finansavimo priėmimą (išskyrus mažos vertės projektus, kuriems šio metodo taikymas nėra tikslingas).

2.2 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: MOKSLINIAI TYRIMAI, EKSPERIMENTINĖ PLĖTRA IR INOVACIJOS

2.2.1 Aktualūs vertinimai

Pavadinimas	Ataskaitos data	Užsakovas	Vykdytojas
Ūkio ministerijos kompetencijai priskirtų bendrai finansuojamų iš ES struktūrinių fondų lėšų ekonomikos sektorių būklės pokyčių vertinimas	2011 m. gruodis	Ūkio ministerija	UAB „BGI Consulting“
Lietuvos mokslo ir verslo sričių bendradarbiavimo efektyvumo bei finansavimo galimybių koordinavimo vertinimas	2011 m. gruodis	Ūkio ministerija	VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas ir asociacija „Žinių ekonomikos forumas“
Švietimo ir mokslo srities prioritetų 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos programavimo laikotarpiui strateginis vertinimas	2014 m. vasaris	Švietimo ir mokslo ministerija	UAB „PPMI Group“, VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas ir UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“
Lietuvos 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų investicijų veiksmų programos išankstinis vertinimas	2014 m. vasaris	Finansų ministerija	VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas ir UAB „PPMI Group“
ES struktūrinės paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimas	2015 m. balandis	Finansų ministerija	UAB „BGI Consulting“
Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinimas	2015 m. gegužė	Finansų ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“
2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiams rodikliams vertinimas	2016 m. liepa	Finansų ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“

2.2.2 Pagrindiniai vertinimų rezultatai ir išvados

Atliekant *Ūkio ministerijos kompetencijai priskirtų bendrai finansuojamų iš ES struktūrinių fondų lėšų ekonomikos sektorių būklės pokyčių vertinimą*, nagrinėtas ES fondų investicijų poveikis Ūkio ministerijos administruojamoms sritims, tarp kurių pateko MTTP. Nustatyta, kad trumpuoju laikotarpiu ES investicijų MTTP srityje poveikis buvo didžiausias. Dėl išlaidų MTTP srityje Lietuvos BVP prieaugis 2007–2015 m. 2,33 karto viršijo investicijas. Remiantis ekonometrinio modeliavimo duomenimis teigiama, kad ilguoju laikotarpiu ES fondų investicijų MTTP srityje nulemtas BVP prieaugis Lietuvoje iki 2020 m. 3,44 karto viršys investicijas.

Dėl ES fondų investicijų MTTP srityje iki 2015 m. BVP prieaugis buvo 2,33 karto didesnis už investicijas, o iki 2020 m. – 3,44 karto didesnis.

ES fondų investicijų į MTTP naudą pabrėžė ir *Lietuvos mokslo ir verslo sričių bendradarbiavimo efektyvumo bei finansavimo galimybių koordinavimo vertinimas*, kurio ataskaitoje nurodoma, kad didžiausias intervencijų poveikis pasireiškė pritraukiant naujas privačias investicijas į MTTP ir inovacijų projektus, kuriant ir tobulinant naujus produktus ir paslaugas, o didžiausią įtaką MTTP skatinimui skirtos priemonės turėjo informacinių ir ryšių technologijų, biotechnologijų, ateities energetikos ir elektrinės bei optinės įrangos sektorių plėtrai. Vertinimo rezultatai atskleidė, kad dabartiniame inovacijų sistemos plėtros etape priemonės, kuriomis buvo siekiama paskatinti įmones ir mokslo bei studijų institucijas bendradarbiauti, prisidėjo prie vieno iš svarbiausių bendradarbiavimo kliuvinių mažinimo – kūrė finansines paskatas bendradarbiauti ir skleidė informaciją apie bendradarbiavimo naudą ir galimybes.

Švietimo ir mokslo srities prioritetų 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos programavimo laikotarpiui strateginis vertinimas konstatavo, kad Lietuva per pastaruosius kelerius metus MTTP srityje padarė pažangą, kurią atspindi aukštesnė Inovacijų švieslentėje užimama vieta. 2007–2013 m. didėjo bendras tyrėjų skaičius šalyje, jie vis sėkmingiau konkuravo teikdami paraiškas įgyvendinti 7-

osios Bendrosios programos finansuojamus projektus, buvo sukuriama vis daugiau kokybiškų mokslinės veiklos rezultatų. Mokslinių tyrimų infrastruktūros plėtra, laboratorijų įrangos atnaujinimas ir panašios intervencijos sustiprino mokslo sektoriaus potencialą vykdyti aukšto lygio MTTP veiklas ir intensyviau bendradarbiauti su verslu.

Atlikus *Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinimą* nustatyta, kad didžioji MTTP išlaidų dalis Lietuvoje 2007–2013 m. teko infrastruktūros kūrimui ir fundamentiniams moksliniams tyrimams, o lėšos eksperimentinei plėtrai ar naujiems produktams kurti buvo vienos mažiausių ES. Moksliniai tyrimai dažniausiai nebuvo orientuoti į socialinius ir ekonominius poreikius. Neskatinant eksperimentinės plėtros, šioje srityje susidarė vakuumas. 2007–2013 m. inovacijų poveikis šalies ekonomikai buvo menkas, o jį dar labiau mažino ekonomikos krizė, privertusi didesnę finansavimą skirti trumpalaikėms problemoms spręsti (gerinti verslo finansavimo sąlygas, kurti darbo vietas), o ne ilgalaikiams tikslams inovacijų plėtros srityje įgyvendinti.

ES fondų investicijos teigiamai veikė konkurencingumo rodiklius, susijusius su valdžios ir verslo išlaidomis MTTP. ES investicijos į viešąją MTTP infrastruktūrą 2007–2013 m. sudarė apie 28 proc. visų to laikotarpio valdžios sektoriaus išlaidų MTTP ir buvo pagrindinis finansavimo šaltinis MTTP viešosios infrastruktūros kūrimo projektams įgyvendinti. Pagal 2007–2013 m. veiksmų programų priemones pritrauktos privačios investicijos į MTTP sudarė apie 17 proc. visų to laikotarpio verslo išlaidų MTTP. ES fondų investicijos taip pat didino tyrėjų skaičių Lietuvoje. 2007–2013 m. veiksmų programų lėšomis buvo įdarbinta apie 12 proc. visų šalyje dirbusių tyrėjų. Viešajame sektoriuje buvo įdarbinta beveik 2 tūkst. tyrėjų, t. y. apie 10,5 proc. visų šiame sektoriuje dirbusių tyrėjų. ES lėšomis privačiame sektoriuje buvo įdarbinti 367 tyrėjai, t. y. apie 10,6 proc. visų verslo sektoriuje dirbusių tyrėjų. Didesnį įdarbintų tyrėjų skaičių viešajame sektoriuje lėmė tiek projektų specifika, tiek Lietuvos ekonomikos struktūra (gana mažas verslo įmonių, kurios būtų imlios mokslo rezultatų taikymui, skaičius).

ES struktūrinės paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinime teigiama, kad ES fondų investicijos teigiamai veikė MTEP srities rodiklius, pavyzdžiui, išaugo tūkstančiui užimtųjų tenkantis tyrėjų skaičius, padidėjo tyrėjų dalis versle, jaunųjų tyrėjų dalis ir mokslo publikacijų skaičius. Tačiau pabrėžiama, kad, nepaisant didėjančių verslo išlaidų MTTP, privataus sektoriaus išitraukimas į MTTP veiklas išliko nepakankamas, o verslo išlaidų MTTP lygis ir eksperimentinės plėtros būdu kuriamų naujų produktų apimtys, lyginant su kitomis ES valstybėmis narėmis, išliko mažos.

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiams rodikliams vertinime taikant kontrafaktinius poveikio vertinimo metodus analizuotas grynasis ES fondų investicijų poveikis tyrėjų darbo vietų kūrimui. Nustatyta, kad bendras MTEP darbuotojų skaičius projektus įgyvendinusiose įmonėse nepadidėjo (plačiau žr. 1 pavyzdys). Taip pat nustatyta, kad MTTP plėtrai skirtos intervencijos buvo vienos tų, kuriose sukurta daugiausia darbo vietų ir kuriose darbo vietos sukūrimo kaina buvo viena mažesnių lyginant su kitomis intervencijomis.

1 pavyzdys. Investicijų poveikio tyrėjų darbo vietų kūrimui kontrafaktinės analizės rezultatai

Investicijų poveikio tyrėjų darbo vietų kūrimui kontrafaktinė analizė parodė, kad paramą pagal priemones Nr. VP2-1.3-ŪM-02-K „Intelektas LT“ ir Nr. VP2-1.3-ŪM-03-K „Intelektas LT +“ gavusiose įmonėse pasibaigus projektų įgyvendinimui vidutiniškai dirbo 7,1 tyrėjo – 2,5 karto daugiau nei būtų dirbę hipotetiniame scenarijuje be paramos. Nustatyta, kad dalyvavimas šiose priemonėse **neturėjo įtakos bendram MTEP darbuotojų skaičiui** (į jį įskaičiuojami ir tyrėjai) projektus įgyvendinusiose įmonėse. Iš to daroma išvada, kad dalis paramą gavusių įmonių tyrėjais įdarbino toje pačioje įmonėje dirbusius ir MTEP statusą jau turėjusius asmenis (toku būdu pasireiškė *pakeitimo efektas*) arba tyrėjų skaičių padidinusios ir su išaugusiomis darbo jėgos išlaikymo sąnaudomis susidūrusios įmonės mažino kitų MTEP darbuotojų skaičių (pasireiškė *ištūmimo efektas*).

Atsižvelgiant į užsienio praktiką, tyrėjų skaičiaus augimą privačiame sektoriuje siūloma skatinti **populiarinant galimybes doktorantūros studijas ir stažuotes po doktorantūros atlikti įmonėse**, vykdančiose aukšto lygio mokslinius tyrimus ar eksperimentinės plėtros darbus. Finansavimas šioms veikloms planuojamas pagal 2014–2020 m. ES fondų investicijų veiksmų programos priemones Nr. 09.3.3-ESFA-V-711 „Mokslininkų ir kitų tyrėjų gebėjimų stiprinimas“ ir Nr. 09.3.3-LMT-K-712 „Mokslininkų, kitų tyrėjų, studentų mokslinės kompetencijos ugdymas per praktinę mokslinę veiklą“.

Šaltinis: 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiams rodikliams vertinimas. FM užsakymu atliko UAB „ESTEP Vilnius“, 2016 m. liepa.

2.2.3 Svarbiausios rekomendacijos ir strateginiai siūlymai

Ūkio ministerijos kompetencijai priskirtų bendrai finansuojamų iš ES struktūrinių fondų lėšų ekonomikos sektorių būklės pokyčių vertinime teigiama, kad trumpojo ir vidutinio laikotarpio įmonių problemos neturėtų būti sprendžiamos iš MTTP srities finansavimo. 2014–2020 m. siūloma MTTP sričiai skirti didesnę finansavimą, prieš tai įvertinus ūkio subjektų galimybes įgyvendinti projektus, numatyti mechanizmus, kurie padėtų užtikrinti Švietimo ir mokslo ministerijos ir Ūkio ministerijos funkcijų koordinavimą MTTP priemonių įgyvendinimo fazėje. Be įprastų MTTP veiklas įmonėse subsidijuojančių priemonių siūlyta apsvarstyti ir finansų inžinerijos taikymo galimybę.

Atlikus **Lietuvos mokslo ir verslo sričių bendradarbiavimo efektyvumo bei finansavimo galimybių koordinavimo vertinimą** pateiktos rekomendacijos dėl efektyvesnės inovacijų politikos įgyvendinimo 2014–2020 m. Rekomenduota stiprinti Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros kompetencijas, didesnę dalį mokslo ir verslo bendradarbiavimą skatinančių finansinių priemonių patikėti būtent šios institucijos administravimui, stiprinti pagalbos politikos formavimui funkciją ir strategines kompetencijas inovacijų politikos cikle, didelę dalį ES investicijų 2014–2020 m. skirti inovaciniams klasteriams prioritetinėse („proveržio“) srityse plėtoti. Be to, pasiūlyta daugiau lėšų skirti naujų ir besikuriančių inovatyvių įmonių skatinimui ir jų veiklos rėmimui pirmaisiais metais, technologinių inovacijų paslaugų teikimui (ypač inovacinių produktų ir paslaugų eksperimentinei ir technologicinei plėtrai po MTTP fazės), t. y. jų testavimui, komercinimui ir panašioms veikloms.

Švietimo ir mokslo srities prioritetų 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos programavimo laikotarpiui strateginiame vertinime teigiama, kad 2014–2020 m. daugiausia dėmesio reikėtų skirti verslo ir mokslo sektorių bendradarbiavimui skatinti, bendrai vykdomų veiklų rezultatų komercinimui remti ir MTTP sistemos dalyvių (pirmiausia – mokslininkų) gebėjimams stiprinti. Nurodoma, kad investuojant ERPF lėšas turėtų būti remiami bendri mokslo ir verslo projektai, prisidedantys prie sumanosios specializacijos strategijos prioritetų įgyvendinimo, skatinamas MTTP veiklų rezultatų komercinimas mokslo ir studijų institucijose, investuojama į bendradarbiavimą skatinančias MTTP infrastruktūras (pavyzdžiui, kompetencijos centrus). Investuojant ESF lėšas, siūloma skatinti tarptautinį, tarpsektorinį ir tarpinstitucinį tyrėjų mobilumą, remti jaunųjų tyrėjų rengimą, prisidėti prie mokslo populiarinimo, sudaryti sąlygas stiprinti bendruosius tyrėjų gebėjimus. Taip pat siūloma remti tyrėjų ir jų grupių vykdomas MTTP veiklas.

Lietuvos 2014–2020 m. Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programos išankstiniame vertinime teigiama, kad, teikiant paramą įmonių tarpusavio bei mokslo ir verslo bendradarbiavimui, visų pirma turėtų būti skatinamas naujų produktų ir paslaugų rinkai kūrimas. Siūloma stiprinti valstybės institucijų pajėgumus vykdyti inovatyvius ir ikiprekybinius pirkimus, kurie prisidėtų prie inovacijų paklausos skatinimo. Nurodoma, kad pokyčiams pasiekti šalia investicinių priemonių įgyvendinimo turi būti tobulinamas viešųjų pirkimų, intelektinės nuosavybės teisių apsaugos ir kt. sričių reguliavimas, mažinama administracinė našta. Vertinimo metu atlikto modeliavimo rezultatai rodo gana ribotą ES fondų investicijų tęstinį poveikį tokiems kintamiesiems kaip MTEP išlaidų (bendrų ir privačių) dalis nuo BVP. Siekiant efektyviau investuoti ES fondų lėšas, rekomenduota skatinant MTEP ir inovacijas plačiau naudoti finansinius instrumentus.

Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinime daugiausia investuoti siūloma į aukštos kvalifikacijos tyrėjų pritraukimą į slėnius, paskatų komercinti mokslo rezultatus sukūrimą, siekiant efektyviau išnaudoti jau sukurtą infrastruktūrą. Taip pat nurodoma, kad svarbu užtikrinti atvirą prieigą prie slėnių kūrime ir plėtroje dalyvaujančių institucijų laboratorinės įrangos.

ES struktūrinės paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinime teigiama, kad itin žemas verslo išlaidų MTTP lygis reikalauja prioritetą teikti verslo vykdomų eksperimentinės plėtros veiklų apimties didinimui, taip pat turi būti plėtojami verslo gebėjimai inicijuoti ir vykdyti eksperimentinės plėtros veiklas. Vertinime siūloma, kad įgyvendinant tiesiogines užsienio investicijas skatinančias priemones prioritetas turėtų būti teikiamas eksperimentinės plėtros veiklas numatantiems vykdyti investuotojams. Taip pat rekomenduojama numatyti ir organizuoti atskirus kvietimus eksperimentinės

plėtos veiklų finansavimui be mokslinių tyrimų komponento, suformuoti iš skirtingų ministerijų atstovų sudarytą darbo grupę, skirtą optimaliai institucinės atsakomybės už eksperimentinę plėtrą alternatyvai nustatyti. Vertinime akcentuojama, kad turi būti stiprinami viešųjų MTTP subjektų vadybiniai gebėjimai, reikalingi MTTP veiklų rezultatų komercinimui.

2.3 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: INFORMACINĖ VISUOMENĖ

2.3.1 Aktualūs vertinimai

Pavadinimas	Ataskaitos data	Užsakovas	Vykdytojas
Lietuvos informacinės visuomenės plėtos tendencijų ir prioritetų 2014–2020 metais vertinimas	2012 m. gegužė	IVPK prie Susisiekimo ministerijos	VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas
Lietuvos 2014–2020 m. Europos Sąjungos struktūrinių fondų investicijų veiksmų programos išankstinis vertinimas	2014 m. vasaris	Finansų ministerija	VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas ir UAB „PPMI Group“
Valstybės informacinių technologijų infrastruktūros, planuojamos finansuoti ES struktūrinių fondų paramos lėšomis 2014–2020 metų laikotarpiu, tendencijų ir perspektyvų vertinimas	2014 m. spalio	IVPK prie Susisiekimo ministerijos	UAB „Ernst & Young Baltic“ ir UAB „Informacinės konsultacijos“
Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinimas	2015 m. gegužė	Finansų ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“

2.3.2 Pagrindiniai vertinimų rezultatai ir išvados

Du sektoriniai informacinės visuomenės politikos srities vertinimai – *Lietuvos informacinės visuomenės plėtos tendencijų ir prioritetų 2014–2020 metais vertinimas* ir *Valstybės informacinių technologijų infrastruktūros, planuojamos finansuoti ES struktūrinių fondų paramos lėšomis 2014–2020 metų laikotarpiu, tendencijų ir perspektyvų vertinimas* – buvo skirti pasirengti 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos programavimo laikotarpiui. 2007–2013 m. intervencijų poveikio vertinimo klausimams juose skirta mažiau dėmesio. Svarbiausios rekomendacijos ir strateginiai siūlymai 2014–2020 m. laikotarpiui buvo formuluojami remiantis ne tiek ankstesnio laikotarpio investicijų poveikiu, kiek kitų veiksmų vertinimu.

Lietuvos informacinės visuomenės plėtos tendencijų ir prioritetų 2014–2020 metais vertinimas nustatė, kad Lietuvoje pastaraisiais metais buvo sparčiai investuojama (įskaitant ir ES struktūrinę paramą) į informacinės visuomenės plėtrą ir tai leido išlaikyti turėtas vidutines pozicijas pasaulyje, tačiau aukščiau pakilti nepavyko. Vienas iš pamatinių šio vertinimo teiginių yra tas, kad esminė Lietuvos informacinės visuomenės problema – sutarimo dėl svarbiausių informacinės visuomenės plėtos kryptių trūkumas. Dabartinė Lietuvos informacinės visuomenės koordinavimo sistema padeda užtikrinti tam tikrą vadybinio lygmens bendradarbiavimą, tačiau šiai koordinavimo sistemai labai sunku paskatinti aukštesnio lygio tarpinstitucinius susitarimus.

Valstybės informacinių technologijų infrastruktūros, planuojamos finansuoti ES struktūrinių fondų paramos lėšomis 2014–2020 metų laikotarpiu, tendencijų ir perspektyvų vertinimas buvo skirtas Lietuvos valstybės informacinių išteklių infrastruktūros (toliau – VIII) ir jos valdymo modelio analizei. Vertinime nustatyta, kad šiuo metu taikomas VIII valdymo ir organizacinis modelis (kuomet kiekviena institucija atskirai rūpinasi ir vysto VIII savarankiškai) nėra efektyvus, dalies institucijų duomenų tvarkymui naudojama infrastruktūra yra neadekvatus patikimumo lygio, didžioji dalis įrangos

ES fondų investicijų efektyvumą informacinės visuomenės srityje mažina svarbių išorinių prielaidų nebuvimas – sutarimo dėl svarbiausių informacinės visuomenės plėtos kryptių trūkumas, taip pat netinkamas VIII valdymo ir organizavimo modelis.

yra pasenusi, trūksta informacinių technologijų (toliau – IT) specialistų, nėra tinkamai valdoma rizika, susijusi su IT paslaugų pirkimu iš privačių paslaugų teikėjų. Nustatyta, kad toliau įgyvendinant esamą VIII valdymo modelį, 2014–2020 m. ES fondų investicijų, skiriamų informacinės visuomenės plėtrai, panaudojimas nebūtų efektyvus.

Vienas iš horizontalaus pobūdžio 2007–2013 m. veiksmų programų poveikio vertinimų – ***Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinimas*** – tiesiogiai analizavo ES fondų investicijų, skirtų informacinių ir ryšių technologijų (toliau – IRT) sprendimų diegimui ir infrastruktūros gerinimui, poveikį. Vertinime nustatyta, kad investicijos (konkrečiai – priemonė, pagal kurią buvo tiesiamos plačiajuosčio interneto linijos kaime) tiesiogiai ir stipriai veikė plačiajuosčio ryšio interneto skvarbos rodiklį. Taip pat ES fondų investicijos reikšmingai prisidėjo prie pagrindinių viešųjų paslaugų perkėlimo į internetą: 2007–2013 m. ES lėšomis buvo sukurta 35 proc. visų Lietuvoje veikusių elektroninių paslaugų. Tačiau nuolatinio interneto vartotojų skaičiaus augimui didesnę įtaką turėjo kiti veiksniai – augantis šalies gyventojų kompiuterinis raštingumas, išplitęs mobilusis internetas, dėl interneto ryšio operatorių konkurencijos sąlyginai žema interneto kaina ir informacijos bei paslaugų perkėlimas į internetą bankininkystės, elektroninės prekybos, žiniasklaidos priemonių ir kitose srityse.

2.3.3 Svarbiausios rekomendacijos ir strateginiai siūlymai

Lietuvos informacinės visuomenės plėtros tendencijų ir prioritetų 2014–2020 metais vertinime suformuluoti trys Lietuvos informacinės visuomenės plėtros ateities scenarijai: avangardo scenarijus, buvimo tarp lyderių scenarijus ir amžinai perspektyvios šalies scenarijus. Vertintojų nuomone, Lietuvai palankiausias būtų buvimo tarp lyderių scenarijus, kuris reikštų, kad Lietuva pripažįsta informacinės visuomenės bei IRT svarbą ir svarbiausiose šalies plėtros strategijose įvardija tai kaip vieną iš horizontaliųjų prioritetų. Be galimų plėtros scenarijų buvo pasiūlytos aštuonios iniciatyvos su konkrečiais uždaviniais, priemonių grupėmis bei finansavimu, kurias reikėtų įgyvendinti 2014–2020 m. laikotarpiu: (1) visuotinai prieinamas ir labai greitas plačiajuostis internetas; (2) šalies gyventojai – sumanūs interneto vartotojai; (3) interneto turinys lietuvių kalba ir Lietuvos kultūros paveldas internete; (4) visos viešosios ir administracinės e. valdžios paslaugos prieinamos ir naudojamos internetu; (5) viešojo sektoriaus IRT optimizavimas ir sumanus valdymas; (6) IRT gebėjimai ir IRT sprendimai ateities verslui; (7) žaliosios IRT ir darni plėtra; (8) asmens ir valstybės saugumas internete.

Valstybės informacinių technologijų infrastruktūros, planuojamos finansuoti ES struktūrinių fondų paramos lėšomis 2014–2020 metų laikotarpiu, tendencijų ir perspektyvų vertinimas pateikė rekomendacijas VIII modelio pertvarkymui, pereinant nuo VIII tvarkymo atskirai kiekvienoje įstaigoje prie konsoliduotos VIII naudojimo, sukuriant teises, organizacines ir technines priemones, užtikrinančias naudojimosi IT paslaugomis aiškumą ir galimybes. Vertinime siūloma įgyvendinti tokį VIII valdymo modelį, kuomet IT paslaugas institucijoms teikia įsteigti Valstybės IT paslaugų teikėjai arba Valstybės IT paslaugų teikėjai kartu su privataus sektoriaus IT paslaugų teikėjais. Siūlomų modelių ekonominės naudos analizė parodė, kad jų įgyvendinimas 10 metų perspektyvoje leistų sutaupyti daugiau kaip 87 mln. EUR kapitalo investicijų ir tokiu būdu leistų racionaliau panaudoti 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos lėšas valstybės informacinės infrastruktūros optimizavimui.

Lietuvos 2014–2020 m. ES struktūrinių fondų investicijų veiksmų programos išankstiniame vertinime nustatyta, kad 2014–2020 m. informacinės visuomenės skatinimo prioriteto intervencinė logika yra tinkama, tačiau sėkmingas rezultatų pasiekimas labiausiai priklausys nuo sugebėjimo pasirinkti tinkamą finansavimo tvarką, parengti ir įgyvendinti projektus bei įvykdyti svarbias susijusias sąlygas.

2.4 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: SMULKUS IR VIDUTINIS VERSLAS, VERSLUMO SKATINIMAS

2.4.1 Aktualūs vertinimai

Pavadinimas	Ataskaitos data	Užsakovas	Vykdytojas
ES struktūrinės paramos poveikio smulkiąjam ir vidutiniam verslui vertinimas	2014 m. kovas	Ūkio ministerija	UAB „BGI Consulting“
2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą, poveikio ir efektyvumo vertinimas	2016 m. rugpjūtis	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	UAB „Ernst & Young Baltic“
2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimas	2016 m. rugpjūtis	Finansų ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“

2.4.2 Pagrindiniai vertinimų rezultatai ir išvados

ES struktūrinės paramos poveikio smulkiąjam ir vidutiniam verslui vertinimo metu nustatyta, kad Ūkio ministerijos administruojamos Ekonomikos augimo veiksmų programos (toliau – EAVP) 2 prioriteto priemonės buvo tinkamos ir prisidėjo prie svarbiausių eksporto plėtros barjerų mažinimo. Pagrindinis dėmesys skirtas darbo našumo didinimui ir naujų rinkų paieškos veikloms. Trūko intervencijų, kurios įmonėms padėtų spręsti ne tik eksporto inicijavimo ir pradžios iššūkius, susijusius su eksporto rinkos nustatymu ir kontaktų užmezgimu, bet ir padėtų plėtoti žmogiškuosius išteklius, kurių gebėjimai identifikuojami kaip viena iš kliūčių eksportui didinti. ES lėšomis finansuoti kreditai, garantijos ir dalinis palūkanų kompensavimas tinkamai prisidėjo prie pasikeitusių įmonių poreikių tenkinimo pablogėjus ekonominei situacijai. Tai buvo adekvataus pobūdžio reakcija į pasikeitusią bankų politiką.

Kreditinių priemonių ir garantijų taikymas atitiko gerąją EPBO šalių praktiką.

Smulkiam ir vidutiniam verslui (toliau – SVV) skirtų ES lėšų pridėtinė vertė pasireiškia teigiamu poveikiu apyvarčiai. Įmonių investicijas remiančių priemonių, tokių kaip „Lyderis LT“, poveikis sudaro 12 proc. punktų, o tiriamojoje grupėje palikus tik reikšmingą priemonės paramos sumą gavusias įmones – net 21 proc. punktą. Priemonė „Naujos galimybės“ pasižymi įgyvendinimo metu atsirandančiu poveikiu: poveikis apyvartos augimui projektų veiklų įgyvendinimo metais sudaro 15 proc. punktų. SVV skirtų priemonių socialinį ir ekonominį poveikį atspindi ne tik apyvarta, bet ir darbuotojų skaičiaus pokyčiai – kontrafaktinis poveikio vertinimas patvirtino, kad nesant ES paramos jos gavėjų darbuotojų skaičius būtų mažesnis.

SVV ir verslumo skatinimui skirtų intervencijų ir jų rezultatų teritorinis pasiskirstymas analizuotas vykdant **2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimą**. Nustatyta, kad 2007–2013 m. laikotarpiu buvo finansuoti 1803 projektai, skirti įmonių konkurencingumui didinti. Šiuos projektus įgyvendino 1088 juridiniai asmenys (tai sudaro 8,2 proc. visų mažų ir vidutinių įmonių Lietuvoje). 86 proc. projektų (1551 iš 1803 projektų) vykdė miestuose įsikūrusios įmonės, 17 projektų vykdė dideliuose miesteliuose⁴ įsikūrusios įmonės. Miestuose ir miesteliuose įgyvendinti 1568 projektai, projektus vykdė 961 įmonė. Miestams ir miesteliams teko 79 proc. viso įmonių produktyvumui didinti išmokėto finansavimo. Daugiausia projektų buvo skirta įmonių dalyvavimui tarptautinėse parodose, siekiant didinti eksporto apimtis. Didžiausios vertės projektai įgyvendinti pagal priemones, skirtas gamybos technologijų modernizavimui ir plėtrai

Verslo konkurencingumui didinti skirta ES struktūrinė parama buvo sukoncentruota didžiųjų miestų savivaldybėse ir aplink jas esančių rajonų savivaldybėse (Vilniaus miesto ir rajono, Kauno miesto ir rajono, taip pat Šiaulių ir Panevėžio miestų savivaldybėse).

⁴ Miesteliai, turintys daugiau kaip 1000 gyventojų.

(„Lyderis LT“), tiesioginėms užsienio („Invest LT+“) ir vidaus („Invest LT-2“) investicijoms į didelę pridėtinę vertę kuriančių verslų pradžia ir plėtrą. Įgyvendinusios verslo plėtros projektus įmonės visoje Lietuvoje sukūrė beveik 3700 ilgalaikių darbo vietų.

2007–2013 m. ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą, poveikio ir efektyvumo vertinime buvo analizuojamos 3 priemonės, įgyvendintos ES fondų lėšomis ir skirtos jaunimo užimtumui bei verslumui skatinti. Pagal priemonę „Verslumo skatinimas“, pagal kurią buvo išduodamos paskolos verslui pradėti, prioritetas buvo teikiamas keturioms grupėms, iš kurių viena – savo verslą norintys įsteigti jauni (iki 29 metų amžiaus) asmenys. Paminėtina, kad jaunuoliai sudarė 76 proc. visų mokymuose dalyvavusių ir paskolas iš Verslumo skatinimo fondo gavusių asmenų. 58 proc. apklaustų jaunuolių nurodė, kad savo verslą būtų pradėję ir be paskolos iš Verslumo skatinimo fondo, tačiau 22 proc. apklaustųjų teigė, kad verslo nebūtų pradėję, jei nebūtų gavę paskolos, o 20 proc. respondentų nurodė, kad lengvatinės paskolos gavimas padėjo apsispręsti pradėti verslą. Priemonė prisidėjo prie jaunuolių verslumo skatinimo, nes paskolų gavėjams siūlomos papildomos lengvatos (iki 80 proc. paskolos sumos užtikrinimas INVEGA garantija ir 95 proc. paskolos palūkanų kompensavimas) sudarė unikalias sąlygas verslo pradžiai ir vystymui. Nustatyta, kad vienos iš svarbiausių priežasčių, dėl kurių jaunimas nesiima verslo Lietuvoje, yra bankroto ir asmeninės nesėkmės baimė. Planuojant jaunimo verslumui skatinti skirtas intervencijas, svarbu į tai atsižvelgti.

2.4.3 Svarbiausios rekomendacijos ir strateginiai siūlymai

ES struktūrinės paramos poveikio smulkiajam ir vidutiniam verslui vertinimo ataskaitoje pateikta dvylika rekomendacijų dėl SVV projektų finansavimo sąlygų. Pasiūlyta teikiant paramą verslo produktyvumo didinimui ir priėjimo prie finansavimo šaltinių gerinimui remti tik SVV subjektus, nes didelių įmonių rėmimas nesukuria teigiamo poveikio ekonomikai (šios įmonės įgyvendintų savo planus ir be ES investicijų). Rekomenduota prioritetą teikti finansinėms priemonėms, kurių dalį reikėtų orientuoti į aukštą pridėtinę vertę kuriančias (arba žinioms imlias) įmones. Siekiant ilgalaikių ekonomikos tikslų, prioritetas įgyvendinant finansines priemones turėtų būti teikiamas investiciniams kreditams, t. y. įmonių konkurencinių pranašumų stiprinimui, o ne apyvartinių lėšų trūkumo sukeltų problemų sprendimui. Vertinimo ataskaitoje teigiama, kad subsidijos turėtų būti teikiamos tik SVV subjektams ir tik tuo atveju, jei be šių investicijų SVV subjektai nebūtų pajėgūs savarankiškai įgyvendinti suplanuotų veiklų (pavyzdžiui, plėsti eksporto, diegti elektroninių sprendimų, įsigyti ar atnaujinti technologijų).

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimo ataskaitoje atkreiptas dėmesys į poreikį derinti verslo konkurencingumui didinti skirtas intervencijas su kitomis konkrečioje teritorijoje vykdomomis intervencijomis. 2007–2013 m. EAVP intervencijos, skirtos verslo produktyvumui didinti, verslumui ir investicijoms skatinti, nebuvo derinamos su kitomis intervencijomis miestuose ir miesteliuose (pavyzdžiui, su intervencijomis, skirtomis kompleksiniam viešosios infrastruktūros atnaujinimui regioniniuose ekonomikos augimo centruose ar probleminių teritorijų miestuose). Derinant skirtingas intervencijas būtų sudarytos prielaidos efektyviau panaudoti kuriamą infrastruktūrą ir spręsti miestų ar savivaldybių socialines ir ekonomines problemas.

2007–2013 m. ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą, poveikio ir efektyvumo vertinime pateikti pasiūlymai dėl efektyvesnio jaunimo verslumui skatinti skirtos priemonės įgyvendinimo. Teikiant paskolas verslo pradžiai, 2007–2013 m. 80 proc. paskolos sumos buvo duodama INVEGA garantija, o likusią dalį paskolos turėjo garantuoti pats paskolą imantis jaunuolis. Jei jis neturėjo pakankamai nuosavo turto ar nerasdavo laiduotojo, paskola nebuvo suteikiama. Siekiant efektyvesnio ES lėšų investavimo būtent jaunimo verslumo skatinimo srityje, rekomenduota sukurti naują priemonę, pagal kurią jaunuoliai galėtų gauti lengvatinę paskolą, jei neturi kaip kitaip garantuoti likusios verslui steigti prašomos paskolos dalies. Be to, pasiūlyta individualiai konsultuoti jaunimą pirmaisiais naujo sukurto verslo gyvavimo metais, mažinti naujai pradėto verslo finansinę naštą pirmuosius pusę metų, užtikrinti efektyvią informacijos apie verslumo skatinimą sklaidą tarp skirtingų jaunimo grupių.

2.5 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: ENERGIJOS EFEKTYVUMAS, ATSINAUJINANČIŲ IŠTEKLIŲ ENERGIJOS GAMYBA IR NAUDOJIMAS

2.5.1 Aktualūs vertinimai

Pavadinimas	Ataskaitos data	Užsakovas	Vykdytojas
Ūkio ministerijos kompetencijai priskirtų bendrai finansuojamų iš ES struktūrinių fondų lėšų ekonomikos sektorių būklės pokyčių vertinimas (1 etapas)	2011 m. gruodis	Ūkio ministerija	UAB „BGI Consulting“
Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinimas	2015 m. gegužė	Finansų ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“
2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio darniajam vystymuisi vertinimas	2016 m. birželis	Finansų ministerija	UAB „Deloitte Lietuva“ ir Integra Consulting, Ltd.
2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiams rodikliams vertinimas	2016 m. liepa	Finansų ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“
2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimas	2016 m. rugpjūtis	Finansų ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“

2.5.2 Pagrindiniai vertinimų rezultatai ir išvados

Iki 2016 m. pabaigos užbaigtuose vertinimuose ES fondų investicijų poveikis energetikos sektoriui nebuvo detalai nagrinėtas.⁵ Vertinimuose daugiausia nagrinėti energetikos sektoriuje vykdytų intervencijų tinkamumo, masto ir poveikio šalies ekonomikai (makroekonominiams rodikliams) klausimai.

Ūkio ministerijos kompetencijai priskirtų bendrai finansuojamų iš ES struktūrinių fondų lėšų ekonomikos sektorių būklės pokyčių vertinimo (1 etapas) ataskaitoje teigiama, kad energetikos srities priemonių tinkamumas nekelia abejonių, nes priemonės atitinka Lietuvos ir ES energetikos strateginiuose dokumentuose ir direktyvose suformuluotus prioritetus ir tikslus. Dauguma vykdomų priemonių pasiteisina, ypač ilguoju laikotarpiu, ir Lietuvos socialinės-ekonominės situacijos kontekste. Vertintojai konstatuoja, kad per praėjusį dešimtmetį didesnės pažangos didinant energijos vartojimo efektyvumą pasiekta tik pramonėje ir iš dalies prekybos bei paslaugų sektoriuje. Visuomeniniame sektoriuje – mokyklose, universitetuose, ligoninėse ir pan. – padėtis mažai pagerėjo. Teigiama, kad investicijos į sveikatos, švietimo, socialinio sektoriaus ir kitų viešosios paskirties pastatų renovaciją leidžia beveik dvigubai sumažinti energijos sąnaudas patalpų šildymui senos statybos pastatuose. Taip pat nurodoma, kad pasiektas ir viršytas vienas iš šalies strateginių tikslų – kad atsinaujinančių energijos išteklių dalis šalies pirminės energijos balanse 2010 m. sudarytų iki 12 proc. Galiausiai vertintojai teigia, kad ES investicijos energetikos sektoriuje turi ilgalaikį makroekonominį poveikį: išlaidų energetikos srityje nulemtas BVP prieaugis laikotarpiu iki 2020 m. 2,34 karto viršija išlaidas.

ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinimas apėmė visas energetikos sričiai priskiriamas Ūkio ministerijos administruotas EAVP ir Sanglaudos skatinimo veiksmų programos (toliau – SSVP) priemones, išskyrus tas, pagal kurias buvo vykdoma viešosios paskirties pastatų renovacija. Nors vertinimo metu daugumos energetikos sričiai priskiriamų priemonių stebėsenos rodikliai jau buvo pasiekti, atkreipiamas dėmesys į stringantį atsinaujinančių energijos išteklių gamybos plėtrai skirtų priemonių įgyvendinimą. Nustatyta, kad ES fondų investicijų dėka buvo modernizuota 720 km centralizuoto šilumos tiekimo tinklų (28 proc. bendro šilumos tiekimo trasų ilgio Lietuvoje), todėl

⁵ Rengiant šią apžvalgą Energetikos ministerijos inicijuoto 2007–2013 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio energetikos sektoriui vertinimo ataskaita dar nebuvo prieinama.

daroma išvada, kad ES fondų investicijos darė stiprų poveikį strateginio konteksto rodikliui „Šiluminės energijos transportavimo nuostoliai“.

2007–2013 metų ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiams rodikliams vertinimo

metu buvo atliktas ekonometrinis modeliavimas ir įvertintas ES fondų investicijų poveikis energetikos sektoriui.⁶ Nustatyta, kad energetikos ir atliekų tvarkymo sektoriuose investuota 972 mln. EUR. Per 2007–2015 m. dėl šių investicijų papildomai buvo sukurta tik apie 60 mln. EUR pridėtinės vertės nominaliaja išraiška (investicijų efektyvumo koeficientas – 0,06). Pratęsus poveikio matavimo laikotarpį iki 2020 m., investicijų poveikis papildomos pridėtinės vertės kūrimui padidėja iki beveik 120 mln. EUR, o efektyvumo koeficientas pakyla iki 0,12.⁷ Vertintojai nurodo, kad daug ES fondų investicijų buvo skirta energetinio saugumo didinimui ir žaliosios energetikos plėtrai, tačiau

ES fondų investicijų poveikis makroekonominiams energetikos sektoriaus rodikliams vertinimuose analizuojamas kartu su atliekų tvarkymo sektoriumi. Šiems sektoriams teko apie 14,5 proc. visų 2007–2013 m. ES fondų investicijų, tačiau investicijų efektyvumo koeficientas yra nedidelis dėl riboto investicijų poveikio sukuriamai pridėtinei vertei. Šiuose sektoriuose sukuriama apie 6 proc. šalies BVP.

vyraujant žemoms aplinkinių rinkų kainoms importuoti energiją yra pigiau nei gaminti patiems, todėl investicijų poveikis energetikos sektoriaus sukuriamai pridėtinei vertei kol kas yra menkas. Tikėtina, kad situacija pasikeis, prasidėjus naujam naftos ir dujų brangimo ciklui. Taip pat nustatyta, kad ES struktūrinių fondų investicijos į energetikos ir atliekų tvarkymo sektorius turėjo nedidelį teigiamą poveikį šio sektoriaus užimtumo rodikliams. Dėl investicijų 2015 m. šiuose sektoriuose buvo papildomai sukurta ir (ar) išsaugota beveik 300 sąlyginių darbo vietų.

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio darniajam vystymuisi vertinimo ataskaitoje nurodoma, kad energijos intensyvumas sumažėjo daugiau nei planuota rengiant SSVP, tačiau atsinaujinančių energijos išteklių (toliau – AEI) naudojimas taip pat sumažėjo: 2005 m. siekė 750 tūkst. t n. e., o 2014 m. – tik 707,40 tūkst. t n. e. Reikšmingai išaugo iš AEI pagamintos elektros energijos dalis: 2006 m. rodiklis sudarė tik 3,49 proc., o 2014 m. – 34,34 proc. Beveik dvigubai padidėjo elektros energijos, pagamintos kogeneracinėse elektrinėse, dalis iš visos pagamintos elektros energijos: nuo 22,57 proc. (2006 m.) iki 53,54 proc. (2014 m.). Tai rodo, kad iš AEI pagaminamos energijos kiekiai yra linkę didėti, tačiau energijos panaudojamumas išlieka mažas dėl energetikos infrastruktūros menko pritaikymo AEI. Vertintojai taip pat pateikia išvadas dėl 2007–2013 m. veiksmų programų prioritetų, kurie apėmė intervencijas energetikos sektoriuje (EAVP 4 prioritetas, SSVP 1 ir 3 prioritetai), poveikio darniam vystymuisi. Teigiama, kad EAVP 4 prioriteto poveikis gamtos ištekliams yra teigiamas ir stiprus, tačiau vertintojai daugiausia analizavo intervencijas transporto, o ne energetikos srityje.

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinime buvo apibendrinti duomenys apie ES fondų investicijų mastą daugiabučių gyvenamųjų namų ir viešosios paskirties pastatų energijos vartojimo efektyvumo didinimo srityje. Nustatyta, kad iki 2015 m. pabaigos Lietuvoje renovuoti 1523 daugiabučiai gyvenamieji namai. Daugiabučių renovacija vyko 55 savivaldybėse, kuriose buvo atnaujinta nuo 0,4 proc. iki 40,4 proc. visų daugiabučių namų, o vertinant šalies mastu – 4,4 proc. visų daugiabučių gyvenamųjų namų, pastatytų iki 1993 m. Energijos taupymo požiūriu atnaujinti 896 viešosios paskirties pastatai (mokyklos, darželiai, ligoninės, sanatorijos, poliklinikos, bendrabučiai, senelių namai, vaikų globos namai ir kt.); tai sudaro 5,4 proc. visų viešosios paskirties pastatų. Daugiau kaip pusę visų renovuotų viešosios paskirties pastatų sudarė mokyklos.

⁶ Šis sektorius analizuotas kartu su atliekų sektoriumi, tačiau pastarojo sektoriaus ekonominis svoris yra labai nedidelis (apie 1 proc. BVP). Palyginimui, energetikos sektoriuje sukuriama apie 5 proc. šalies BVP. 2015 m. energetikos sektoriaus reguliuojamos veiklos pajamos sudarė 5,3 proc. nuo BVP.

⁷ Panašūs skaičiai nurodyti ir ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinimo ataskaitoje. Nustatyta, kad per 2007–2015 m. dėl vertintų investicijų (177,6 mln. EUR) papildomai buvo sukurta apie 32,2 mln. EUR pridėtinės vertės nominaliaja išraiška (investicijų efektyvumo koeficientas – 0,18). Pratęsus poveikio matavimo laikotarpį iki 2020 m., investicijų poveikis papildomos pridėtinės vertės kūrimui padidėja iki beveik 69,6 mln. EUR (investicijų efektyvumo koeficientas – 0,39). Svarbu paminėti, kad pastarasis vertinimas apėmė tik dalį investicijų energetikos sektoriuje.

2.5.3 Svarbiausios rekomendacijos ir strateginiai siūlymai

Iki 2016 m. pabaigos užbaigtuose vertinimuose ES investicijų poveikis energetikos sektoriui nebuvo detalai analizuotas, todėl daugelyje vertinimų atskiri strateginiai siūlymai, susiję su efektyvesniu ES investicijų planavimu energetikos sektoriuje, nebuvo pateikti.

Ūkio ministerijos kompetencijai priskirtų bendrai finansuojamų iš ES struktūrinių fondų lėšų ekonomikos sektorių būklės pokyčių vertinimo (1 etapas) ataskaitoje nurodyta, kad 2014–2020 m. laikotarpiu energetikos srities priemonės turėtų koncentruotis į energetikos sektoriaus modernizavimą, energetinės nepriklausomybės užtikrinimą įgyvendinant nacionalinės reikšmės projektus. Siekiant sumažinti priklausomybę nuo importuojamo organinio kuro ir prisidėti prie aplinkos taršos mažinimo, būtina didinti energijos gamybos, transportavimo, paskirstymo bei vartojimo efektyvumą ir skatinti atsinaujinančių energijos išteklių vartojimą.

2.6 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: APLINKOSAUGA, GAMTOS IŠTEKLIŲ DARNUS NAUDOJIMAS IR PRISITAIKYMAS PRIE KLIMATO KAITOS

2.6.1 Aktualūs vertinimai

Pavadinimas	Ataskaitos data	Užsakovas	Vykdytojas
Atliekų tvarkymo sistemos Lietuvoje vertinimas ir 2014–2020 m. tendencijos	2014 m. rugsėjis	Aplinkos ministerija	VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“
Vandentvarkos sektoriaus finansinių priemonių ex-ante vertinimas	2015 m. lapkritis	Finansų ministerija	VŠĮ „Centrinė projektų valdymo agentūra“ ir UAB „Viešųjų investicijų plėtros agentūra“
2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio darniajam vystymuisi vertinimas	2016 m. birželis	Finansų ministerija	UAB „Deloitte Lietuva“ ir Integra Consulting, Ltd.

2.6.2 Pagrindiniai vertinimų rezultatai ir išvados

Atliekų tvarkymo sistemos ir 2014–2020 m. tendencijų Lietuvoje vertinimas apėmė ne tik projektus, finansuotus pagal priemonę Nr. VP3-3.2-AM-01-V „Atliekų tvarkymo sistemos sukūrimas“, bet visus nuo 2001 m. Lietuvoje įgyvendintus atliekų tvarkymo infrastruktūros sutvarkymo ir plėtros projektus – iš viso 40 projektų, kurių biudžetas 404,75 mln. eurų, iš jų 293,67 mln. litų (73 proc.) sudarė ISPA ir Sanglaudos fondo lėšos. Investicijų poveikio vertinimas apėmė kokybinį ir kiekybinį vertinimą. Atliekant kokybinį poveikio vertinimą buvo analizuojama, kaip ir kiek ISPA, Sanglaudos fondo ir nacionalinių programų⁸ finansuoti projektai prisidėjo prie Valstybiniame strateginiame atliekų tvarkymo plane nustatytų nacionalinės atliekų tvarkymo politikos tikslų ir atliekų tvarkymo užduočių įgyvendinimo. Kiekybinis poveikio vertinimas apėmė tiesioginio ir netiesioginio ES paramos (ISPA ir Sanglaudos fondo lėšomis finansuotų investicinių atliekų sektoriaus projektų) poveikio aplinkos kokybei, socialinei ir ekonominei situacijai vertinimą. Išskirti ir taikant ekonometrinio modeliavimo metodą kiekybiškai įvertinti šie **netiesioginiai investicijų į atliekų tvarkymo infrastruktūrą efektai**:

- *MBA įrenginiuose ir antrinių žaliavų konteineriuose atskirtų antrinių žaliavų efektas* (galimybė sumažinti atitinkamų pirminių žaliavų importą);
- *Atliekų kompostavimo ir komposto panaudojimo efektas* (galimybė pakeisti mineralines trąšas, gauti pajamų iš komposto pardavimo);
- *Papildomos žemės efektas* (uždarius ir sutvarkius senus sąvartynus atlaisvinama žemė, kuri gali būti panaudota kitoms reikmėms; mažėjant šalinamų atliekų kiekiui lėčiau auga regioninių nepavojingų atliekų šalinimo sąvartynų plotas);

⁸ Gaminių ar pakuotės atliekų tvarkymo (GPAT) programa, Lietuvos aplinkos apsaugos investicijų fondo (LAAIF) programa.

- *ŠESD emisijų mažėjimo efektas* (surenkant sąvartynų biodujas, mažinant biologiškai skaidžių atliekų šalinimą, atliekų biologinio apdorojimo metu išgaunant biodujas mažinamos šiltnamio efektą sukeliančių dujų, ypač metano, emisijos);
- *Energijos išteklių importo išstūmimo efektas* (atliekų naudojimas energijos gamybai mažina iškastinių energijos išteklių importą; energijos gamybai naudojamos sąvartynų biodujos, atliekų anaerobinio pūdymo proceso metu išgautos biodujos ir komunalinių atliekų kuras).

ES investicijų į atliekų sektorių ekonominė nauda. Per 2005–2013 m. į atliekų sektorių investavus 869,5 mln. Lt (iš jų 788,4 mln. Lt skirta statyboms) papildomai sukurta 1290,4 mln. Lt bendros pridėtinės vertės nominaliųjų išraiška (efektyvumo koeficientas viršijo 1,4). Didžiausią įtaką efektyvumo koeficiento dydžiui padarė pirminiai ir antriniai ES paramos sukuriami efektai statybos sektoriuje, kadangi statyboms skirta didžioji projektų išlaidų dalis. Suminis ES paramos *tiesioginio poveikio efektas* šalies BVP per 2005–2020 m. sudarys daugiau kaip 1,9 mlrd. Lt, o efektyvumo koeficiento įvertis sieks 1,5. Suminis paramos *tiesioginio ir netiesioginio poveikio efektas* BVP per 2005–2020 m., kai iš viso bus investuota 1276,8 mln. Lt ES paramos lėšų, sudarys daugiau kaip 2,6 mlrd. Lt, o efektyvumo koeficiento įvertis pasieks 2.

ISPA ir Sanglaudos fondo lėšomis finansuotų atliekų sektoriaus projektų ekonominė nauda yra ilgalaikė, tai ypač pasireiškia per netiesioginį paramos poveikį (antrinių žaliavų naudojimą ir iš atliekų pagaminto / išgauto kuro naudojimą energijos gamybai mažinant iškastinių energijos išteklių importą).

ES investicijų į atliekų sektorių socialinė nauda. Per 2005–2013 m. naujai sukurta ir išsaugota apie 630 sąlyginių darbo vietų. Dėl investicijų pobūdžio (didžiausia paramos dalis buvo skirta statyboms) tiesioginis paramos poveikis užimtumui gana trumpalaikis ir jau 2017–2018 m. beveik išnyks. Teigiamą ilgalaikį poveikį užimtumui lemia projektų netiesioginiai efektai (visų pirma, energijos išteklių importo mažėjimas ir antrinių žaliavų panaudojimas), dėl kurių nuo 2018 m. planuojama išsaugoti ir naujai sukurti daugiau kaip 400 darbo vietų.

Darnus vystymasis buvo vienas iš keturių 2007–2013 m. veiksmų programose numatytų horizontaliųjų prioritetų. **2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio darniajam vystymuisi vertinimas** parodė, kad 2007–2013 m. veiksmų programų investicijų poveikis darniam vystymuisi Lietuvoje buvo ribotas, kadangi investicijos į žmogiškąjį, socialinį ir gamybinį kapitalą sumažino gamtos kapitalo išteklius. Atsižvelgiant į neigiamą socialinę bei ekonominę situaciją ir 2008 m. pasaulinę finansų krizę, dauguma viešosios valdžios sprendimų (tarp jų ir ES SF lėšų persikirstymas) buvo orientuoti į trumpalaikį finansų krizės padarinių suvaldymą, o ne į ilgalaikius tikslus. Nepaisant to, 2007–2013 m. laikotarpiu keltas tikslas nepakenkti darnaus vystymosi prioritetams buvo iš esmės pasiektas. 2007–2013 m. veiksmų programų investicijos veikė visas darnaus vystymosi sritis ir vienaip ar kitaip paveikė visas keturias kapitalo rūšis (žmogiškąjį, socialinį, gamybinį ir gamtos). Apibendrinant ŽIPVP, EAVP ir SSVP poveikio analizę darnaus vystymosi tikslams, išskirtos tokios tendencijos:

Visose probleminėse savivaldybėse (išskyrus Druskininkų) plėtra 2007–2013 m. nebuvo darni. Darnų savivaldybių vystymąsi pagal aplinkos, ekonomikos ir socialinius parametrus užtikrina ne tolygus lėšų paskirstymas skirtingoms kapitalo rūšims, bet kryptingas jų panaudojimas.

- ES SF investicijos teigiamai veikė žmogiškojo ir socialinio kapitalo išteklius, įgyvendinant ne tik minkštąsias, bet ir didelės apimties infrastruktūrines investicijas. Tačiau ES SF poveikio apimčiai didelę įtaką darė finansų krizės sukelti socialiniai ir ekonominiai padariniai.
- ES SF investicijos darė stiprų teigiamą poveikį gamybinio kapitalo ištekliams, ypač transporto ir energetikos srityse. Šis poveikis buvo tiesioginis ir stebimas tiek nacionaliniu, tiek vietos lygiu.
- ES SF investicijos gamtos kapitalo išteklių srityje buvo nepakankamos, kad atsvertų ekonominės plėtros sukeltus padarinius, o aplinkos taršos rodikliai atspindėtų teigiamas tendencijas.

2.6.3 Svarbiausios rekomendacijos ir strateginiai siūlymai

Atlikus *Atliekų tvarkymo sistemos ir 2014–2020 m. tendencijų Lietuvoje vertinimą* pateiktos rekomendacijos dėl duomenų apie atliekų tvarkymo infrastruktūros būklę kaupimo, atliekų tvarkymo

infrastruktūros projektų finansinio gyvybingumo vertinimo, pakankamų investicijų į pirminio atliekų rūšiavimo infrastruktūros plėtrą užtikrinimo, teisinių ir finansinių paskatų įgyvendinti komunalinių atliekų tvarkymo užduotis sukūrimo. Rekomenduota padidinti 2014–2020 m. planuojamas ES investicijas į komunalinių atliekų surinkimo ir pirminio rūšiavimo infrastruktūros plėtrą. Pasiūlyta inicijuoti teisės aktų pakeitimus, nustatančius mokesčius, sankcijas ar kitas poveikio priemones savivaldybėms už komunalinių atliekų tvarkymo užduočių neįgyvendinimą. Taip pat rekomenduota pakeisti teisės aktus ir eliminuoti galimybę vykdyti pakuotės atliekų tvarkymo užduotis, tvarkant supirktas pakuotės atliekas arba papildančiose sistemose surenkant pakuotės atliekas ir už jas mokant gyventojams. Vertinime pasiūlyta inicijuoti konsultacijas su savivaldybėmis, gamintojų ir importuotojų organizacijomis dėl alternatyvių lėšų šaltinių projektų bendrajam finansavimui užtikrinti, taip pat nurodytos priemonės, kurių reikėtų imtis, siekiant išvengti projektų įgyvendinimo vėlavimų dėl problemų viešųjų pirkimų organizavimo etape.

Vandentvarkos sektoriaus finansinių priemonių ex-ante vertinime buvo identifikuotos esminės ES investicijų vandentvarkos sektoriuje problemos ir pateiktos rekomendacijos dėl siūlomos investavimo strategijos 2014–2020 m. Vertinime teigiama, kad Lietuvoje nebuvo sukurta vieninga vandentvarkos infrastruktūros, paslaugų prieinamumo ir kitų sektoriaus rodiklių sistema, todėl planuojant investicijas dažniausiai buvo remiamasi tik vandentvarkos sektoriaus įmonių ir savivaldybių pateikiamomis prielaidomis. Ankstesniais ES finansavimo laikotarpiais didžioji dalis investicijų buvo skirta vandens tiekimo ir nuotekų surinkimo sistemų plėtrai, pernelyg optimistiškai vertinti demografiniai duomenys ir gyventojų suinteresuotumas jungtis prie naujai nutiestų tinklų. Be to, ankstesniais programavimo laikotarpiais nebuvo skiriama pakankamai investicijų esamos infrastruktūros renovacijai. Vykdam naujų tinklų plėtrą, esama infrastruktūra dar labiau nusidėvėjo. ES lėšomis vykdytos investicijos dažniausiai buvo suskaidytos į mažus etapus ir kompleksiskai nespėdė vandentvarkos sektoriaus problemų.

Įvertinus investicijų poreikį ir tinklų nusidėvėjimo lygį, 2014–2020 m. rekomenduota teikti finansavimą tik patiems neefektyviausiems ir didžiausią finansinę naudą duodantiems projektams. Planuojant investicijas, pasiūlyta atlikti papildomą įmonių ir susijusių institucijų apklausą. Įvertinus projektų gyvybingumą, pasiūlyta projektų finansavimui taikyti finansines priemones ir tinklų renovacijos atveju teikti 100 proc. paskolą / lengvatinę paskolą / paskolą su garantija. Įvertinus investicijų poreikį tinklų renovacijai, rekomenduota visas finansinės priemonės lėšas skirti būtent tam. Vis dėlto, atsiradus poreikiui finansuoti ir kitus projektus, siūloma neapsiriboti tik tinklų renovacija. Nurodyta, kad finansinės priemonės vandentvarkos sektoriuje galėtų būti naudojamos kartu su kitomis valstybės intervencijos formomis.

Atlikus **2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio darniajam vystymuisi vertinimą** 2014–2020 m. laikotarpiu siūloma aiškiai apibrėžti darnaus vystymosi srities strateginius prioritetus, skatinti projektų vykdytojus aktyviai prisidėti prie darnaus vystymosi horizontalaus prioriteto įgyvendinimo, tuo pačiu iš anksto kompleksiskai įvertinant kontekstą, kuriame bus įgyvendinamos ES fondų investicijos, stiprinti ES administruojančių institucijų gebėjimus, investicijas į socialinio ir žmogiškojo kapitalo sritis įgyvendinti pasitelkiant regionų projektų planavimą.

Norint sėkmingai integruoti ir įgyvendinti darnaus vystymosi principą, svarbu toliau **stiprinti strateginį valdymą** (užtikrinant Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos ryšius su pagrindiniais nacionaliniais ir sektoriais strateginiais dokumentais, užtikrinant nuoseklią strategijos rodiklių stebėseną), **naudoti daugiau procedūrinių instrumentų** (pavyzdžiui, išplečiant poveikio aplinkai vertinimo, poveikio teritorijai vertinimo ir kaštų-naudos analizės taikymą), nuo sukurtų stiprių metodinių ir teorinių pagrindų darnaus vystymosi srityje **pereiti prie praktinių įgūdžių formavimo**.

2.7 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: TRANSPORTAS

2.7.1 Aktualūs vertinimai

Pavadinimas	Ataskaitos data	Užsakovas	Vykdytojas
ES struktūrinių fondų lėšų, skirtų kelių sektoriaus projektams įgyvendinti, planavimo ir panaudojimo efektyvumo vertinimas	2013 m. birželis	Susisiekimo ministerija	UAB „BGI Consulting“
ES struktūrinės paramos poveikio vietinei ir urbanistinei plėtrai vertinimas	2013 m. gegužė	Finansų ministerija	UAB „BGI Consulting“
ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimas	2014 m. gegužė	Finansų ministerija	VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“
Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinimas	2015 m. gegužė	Finansų ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“
2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimas	2016 m. rugpjūtis	Finansų ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“

2.7.2 Pagrindiniai vertinimų rezultatai ir išvados

Daugelyje iki 2016 m. pabaigos atliktų vertinimų ES fondų investicijų į transporto infrastruktūrą poveikis vertintas makrolygiu, t. y. analizuojant investicijų poveikį ekonomikai (BVP, užimtumo ir kai kurių kitų makroekonominių rodiklių pokyčiams). 2013 m. atliktame **ES struktūrinių fondų lėšų, skirtų kelių sektoriaus projektams įgyvendinti, planavimo ir panaudojimo efektyvumo vertinime** papildomai analizuoti kelių sektoriuje vykdytų intervencijų tinkamumo, rezultatyvumo ir efektyvumo klausimai. Vertinimas atskleidė, kad kelių sektoriaus intervencijų tikslai, uždaviniai, priemonės ir remiamos veiklos buvo suplanuotos tinkamai. Buvo pasiekta reikšminga pažanga mažinant eismo įvykių ir juose žuvusiųjų skaičių, tačiau ši pažanga nėra pakankama, o eismo saugumo problematika išlieka itin aktuali. Nustatyta, kad sąnaudų palyginimui naudotų šalių kontekste (Latvija, Lenkija, Vengrija, Čekija) Lietuvos investicijų į kelius efektyvumas atrodo teigiamai. Daugumos priemonių atveju suplanuoti tikslai ir uždaviniai pasiekiami santykinai mažesnėmis sąnaudomis. Dėl investicijų į kelius sektorių 2007–2020 m. sukurtas papildomas BVP 2,3 karto viršija pačias investicijas (iš visų finansavimo šaltinių, išreikštas proc. nuo BVP). Didžiausias investicijų poveikis užimtumui pasireiškė 2010 m. (kai projektų išlaidos buvo didžiausios) ir sudarė 22,5 tūkst. papildomų užimtųjų. Didžiausias investicijų poveikis darbo užmokesčiui pasireiškė 2011 m., kai dėl atliktų investicijų darbo užmokestis buvo 2,36 proc. didesnis, nei būtų buvęs be investicijų.

„Sąnaudų palyginimui naudotų šalių kontekste (Latvija, Lenkija, Vengrija, Čekija) Lietuvos investicijų į kelius efektyvumas atrodo teigiamai. <...> suplanuoti tikslai ir uždaviniai pasiekiami santykinai mažesnėmis sąnaudomis.“

2007–2013 m. ES fondų investicijos į transporto infrastruktūrą reikšmingai prisidėjo prie Lietuvos konkurencingumo didinimo. **Europos Sąjungos struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinimas** atskleidė, kad transporto sektoriui teko didžioji konkurencingumo didinimui 2007–2013 m. skirto finansavimo dalis (transporto sektoriui išmokėta apie 40 proc. visų konkurencingumo didinimui išmokėtų lėšų). ES investicijos transporto sektoriuje davė didelę ir ilgalaikę grąžą (prisidėjo prie transporto sektoriuje sukuriama BVP ir kitų makroekonominių rodiklių didėjimo). Dėl ES investicijų 2007–2013 m. transporto paslaugų eksporto santykis su BVP buvo 0,47 proc. punkto didesnis, lyginant su scenarijumi be paramos.

„2013 m. transporto paslaugų eksporto dalis BVP būtų buvusi 0,47 proc. punkto mažesnė ir siekusi 8,93 proc. BVP, tačiau dėl ES investicijų buvo didesnė ir sudarė 9,4 proc. BVP.“

ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimas ir **2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimas** atskleidė, kad ES fondų investicijos į kelius infrastruktūrą buvo svarbios gerinant gyvenimo kokybę Lietuvoje, ypač gerinant susisiekimo sąlygas šalies regionuose ir miestuose (dėl valstybinės ir vietinės reikšmės žvyrkelių asfaltavimo, miestų gatvių rekonstravimo ir aplinkkelių tiesimo).

Atlikus **2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimą** nustatyta, kad ES fondų lėšomis Lietuvoje išasfaltuota 737 km valstybinės reikšmės žvyrkelių (tai sudarė 90 proc. valstybinės reikšmės kelių su asfalto danga ilgio padidėjimo 2007–2014 m.).

Investicijos į susisiekimo infrastruktūrą tiesiogiai prisidėjo prie gyvenimo kokybės gerėjimo miestuose ir miesteliuose, taip pat prie gyvenimo kokybės indekso rodiklių, susijusių su materialinėmis investicijomis, automobilių kelių su patobulinta danga dalimi ir kelių eismo įvykių skaičiumi, pokyčių.

Valstybinės reikšmės žvyrkeliai buvo asfaltuojami 47 savivaldybėse. Be to, buvo nutiesta arba rekonstruota 332 km vietinės reikšmės kelių ir miestų gatvių (tai sudarė apie 20 proc. vietinės reikšmės kelių su patobulinta danga ilgio padidėjimo 2007–2014 m.). Aplinkkelių tiesimas prisidėjo prie transporto srautų, jų keliamos taršos ir triukšmo lygio miestuose sumažinimo, pagerino susisiekimo automobilių keliais sąlygas ir eismo saugumą, sumažino kelių transporto daromą neigiamą poveikį visuomenės sveikatai.

Daugiausia naudos iš investicijų į kelių infrastruktūros plėtrą gavo didieji miestai ir nacionalinės regioninės politikos tikslinėse teritorijose esantys miestai.

ES struktūrinės paramos poveikio vietinei ir urbanistinei plėtrai vertinimo ataskaitoje teigiama, kad Vilniaus aplinkkelių atveju investicijų netiesioginis poveikis žmogiškųjų išteklių pritraukimui pasireiškė per pritrauktas privačias investicijas, kuriančias darbo vietas. Vertinimo metu atlikta Vilniaus aplinkkelių atvejo analizė parodė, kad mieste atliktos investicijos teigiamai veikia susisiekimo galimybes. Ženkliai pagerėjo susisiekimas tarp miesto mikrorajonų, taip pat susisiekimas su tarptautiniu oro uostu. Aplinkkelis atnešė daug naudos mažinant triukšmą ir užterštumą, prisidėjo ir prie naujų privačių investicijų mieste atsiradimo. Vertinimo ataskaitoje teigiama, kad nutiesus aplinkkelį sudarytos galimybės greičiau pasiekti kelionės tikslą, pavyzdžiui, darbo vietą, sudarys prielaidas greičiau į darbą atvykusiems darbuotojams sukurti didesnę pridėtinę vertę. Mažėjantis triukšmo lygis bei užterštumo koncentracija taip pat turės įtakos geresnei gyventojų sveikatai, o kartu ir didesniai produktyvumui.

„Vilniaus aplinkkelio apskaičiuotas (diskontuotas) naudos ir sąnaudų santykis sudaro 1,67. Tai reiškia, kad naudų suma yra daugiau nei pusantro karto didesnė už sąnaudas.“

2.7.3 Svarbiausios rekomendacijos ir strateginiai siūlymai

ES struktūrinių fondų lėšų, skirtų kelių sektoriaus projektams įgyvendinti, planavimo ir panaudojimo efektyvumo vertinimo ataskaitoje teigiama, kad 2014–2020 m. didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas inovacijų ir MTEP veiklų horizontaliam integravimui į kelių sektoriaus priemones. Atsižvelgiant į tai, rekomenduota 2014–2020 m. numatyti lėšas inovacijų ir MTEP veiklų įgyvendinimui kelių sektoriuje (intelektinės transporto sistemos ir paslaugos, inovacijos, susijusios su kelių dangomis, sistemų optimizavimo tyrimai ir kt.). Taip pat rekomenduota toliau investuoti į infrastruktūrines eismo saugos priemones, didelį dėmesį skiriant vairuotojų elgsenos keitimui ir kitoms organizacinėms priemonėms.

2.8 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: KOKYBIŠKAS UŽIMTUMAS IR DALYVAVIMAS DARBO RINKOJE

2.8.1 Aktualūs vertinimai

Pavadinimas	Ataskaitos data	Užsakovas	Vykdytojas
Socialinės integracijos paslaugų socialiai pažeidžiamų ir socialinės rizikos asmenų grupėms situacijos, poreikių ir rezultatyvumo vertinimas, siekiant efektyviai panaudoti 2007–2013 m. ES struktūrinę paramą	2011 m. liepa	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas ir Darbo ir socialinių tyrimų institutas
ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimas	2014 m. gegužė	Finansų ministerija	VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“
Lyčių lygybės mokymų ir proaktyvių veiksmų, organizuotų įgyvendinant 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos I uždavinio priemones, efektyvumo, rezultatyvumo ir poveikio vertinimas	2016 m. balandis	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	UAB „BGI Consulting“
2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą, poveikio ir efektyvumo vertinimas	2016 m. rugpjūtis	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	UAB „Ernst & Young Baltic“

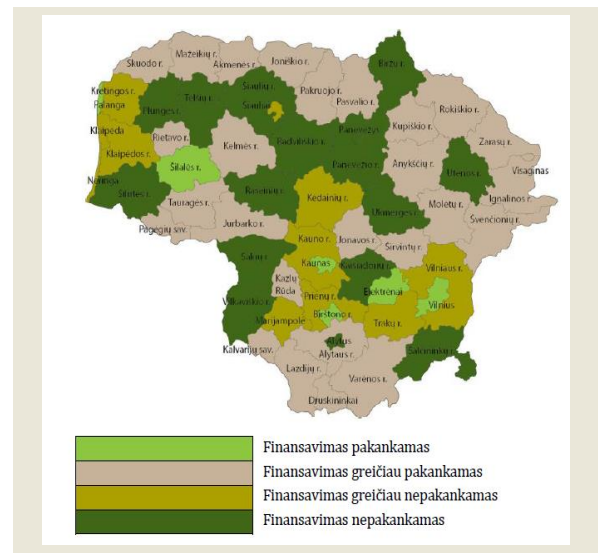
2.8.2 Pagrindiniai vertinimų rezultatai ir išvados

Atliekant *Socialinės integracijos paslaugų socialiai pažeidžiamų ir socialinės rizikos asmenų grupėms situacijos, poreikių ir rezultatyvumo vertinimą, siekiant efektyviai panaudoti 2007–2013 m. ES struktūrinę paramą*, nagrinėtas ES fondų lėšomis teiktų socialinių paslaugų poveikis socialiai pažeidžiamų asmenų socialinei integracijai. Poveikiui nustatyti pirmą kartą Lietuvoje pritaikytas kontrafaktinis poveikio vertinimo metodas. Nustatyta, kad ES intervencijos prisidėjo prie jose dalyvavusių asmenų geresnės integracijos į darbo rinką, o didžiausias poveikis stebimas projektų įgyvendinimo metu arba iškart jiems pasibaigus. Kai kurios intervencijos turėjo ir ilgalaikį poveikį, kuris išlieka ir praėjus keleriems metams po projektų pabaigos. **Didžiausią poveikį projektai darė socialiai pažeidžiamų asmenų įsidarbinimui**, t. y. padidindavo tikimybę, kad socialiai pažeidžiami asmenys apskritai ras darbą. Dalyvavimas projektuose veikė ir užimtumo trukmę, t. y. projektų dalyviai ilgiau išsilaikė darbo rinkoje. Didesnis darbinis aktyvumas lėmė socialiai pažeidžiamų asmenų vidutinių metinių pajamų iš darbinės veiklos augimą. Nustatyta, kad dalyvavimas keliose skirtingose veiklose ar projektuose, kurie buvo skirti įsidarbinimo galimybės stiprinti, didino socialiai pažeidžiamų asmenų įsidarbinimo tikimybę, t. y. atskirų veiklų ir projektų poveikis buvo „kaupiamasis“. Poveikio mastas priklausė nuo grupės, kuri dalyvaudavo projekte. Intervencijų poveikis labiau socialiai pažeidžiamiesiems asmenims buvo didesnis ir priklausė nuo įgyvendintų veiklų pobūdžio. Didžiausią įtaką darė įsidarbinimą užtikrinančios priemonės (įdarbinimas subsidijuojant, remiami darbai, darbo įgūdžių įgijimo rėmimas). Profesinis mokymas taip pat buvo naudingas, tačiau šios priemonės poveikį mažino tai, kad ne visi specialybę įgiję projektų dalyviai vėliau pagal ją įsidarbindavo. Intervencijos ne tik padidino socialiai pažeidžiamų asmenų įsidarbinimo galimybes, bet ir sustiprino jų socialinius gebėjimus, padėjo įsitvirtinti visuomenėje.

ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimas atskleidė, kad **didžiausią poveikį skurdo ir socialinės atskirties mažinimui ES fondų lėšos darė per investicijas į materialinės gerovės sritį** (įdarbinimo ir užimtumo skatinimo bei aprūpinimo baziniais išteklių intervencijos). Pagal finansavimo mastą aktyvios darbo rinkos politikos priemonės buvo pagrindiniai veiksmai, kuriais siekta spręsti skurdo ir socialinės atskirties problemą bei reaguoti į krizės pasekmes. Išnagrinėjus penkių Lietuvos darbo biržos įgyvendintų aktyvios darbo

rinkos politikos priemonių (darbo įgūdžių įgijimo rėmimo, profesinio mokymo, darbo rotacijos, įdarbinimo subsidijuojant ir viešųjų darbų) poveikį jose dalyvavusių žmonių pajamoms (kontrafaktinis poveikio vertinimas), nustatyta, kad **pasibaigus intervencijai stipriausią teigiamą poveikį darė darbo įgūdžių įgijimo rėmimas**. Antra pagal nustatytą poveikio stiprumą buvo profesiniam mokymui skirta priemonė. Įdarbinimas subsidijuojant labai pasiteisino neįgaliųjų tikslinei grupei. Silpniausią poveikį po intervencijos turėjo viešieji darbai, tačiau į šią priemonę reikėtų žiūrėti kaip į laikino užimtumo garantą, kuris buvo tinkamas ir reikalingas krizės laikotarpiu. Įvertinus aktyvų darbo rinkos politikos priemonių poveikį darbuotojų išsilaikymui darbo rinkoje, taip pat nustatyta, kad ilgiau darbo rinkoje išsilaikė tie asmenys, kurie dalyvavo priemonėse, skirtose darbo įgūdžių įgijimo rėmimui, profesiniam mokymui ir darbo rotacijai.

ES fondų investicijos **veikė užimtumo rodiklius**, prisidėjo prie neigiamų tendencijų sušvelninimo, tačiau poveikio mastas nebuvo didelis. Be įgyvendintų aktyvios darbo rinkos politikos priemonių nedarbo lygis šalyje kasmet būtų buvęs maždaug 1 proc. punktu didesnis. Dėl vykdytų veiksmų įsidarbinančių asmenų skaičius kasmet sudarė apie 6 proc. darbo biržoje registruotų bedarbių skaičiaus. Įvertinus skurdo ir socialinės atskirties mažinimui skirtų ES investicijų pakankamumą šalies savivaldybėse, nustatyta, kad apie **72 proc. šalies savivaldybių sulaukė investicijų, atitikusių socialinių problemų mastą šiose teritorijose**. Likusios savivaldybės sulaukė ne tokio intensyvaus finansavimo, kokio reikėtų, atsižvelgiant į investicijų poreikį šiuose regionuose.

Atliekant **Lyčių lygybės mokymų ir proaktyvių veiksmų, organizuotų įgyvendinant 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos I uždavinio priemones, efektyvumo, rezultatyvumo ir poveikio vertinimą** siekta įvertinti ES lėšomis organizuotų lyčių lygybės mokymų ir kitų veiksmų mastą bei rezultatyvumą, išsiaiškinti, ar taikytos lyčių lygybės skatinimo priemonės turėjo skatinamąjį poveikį ir buvo pakankamos pokyčiams pasiekti, t. y. moterų ir vyrų lygybei darbo rinkoje paskatinti. Vertinime analizuotos šešios 2007–2013 m. veiksmų programų priemonės. Nustatyta, kad vykdytos intervencijos neturėjo ilgalaikio poveikio, nepaskatino lyčių lygybei darbo rinkoje užtikrinti skirtų iniciatyvių veiksmų ir mokymų dalyvių mąstymo bei elgsenos pokyčių, susijusių su lyčių lygybės principo taikymu. Dėl šios priežasties ES fondų lėšos nedaug prisidėjo prie ilgalaikio tikslo – lygybės tarp moterų ir vyrų darbo rinkoje – įgyvendinimo. Be to, lyčių lygybės ir diskriminacijos problematika nebuvo pakankamai aktuali kai kurioms mokymuose dalyvavusioms tikslinėms grupėms. Intervencijų mastas buvo pernelyg mažas, siekiant daryti reikšmingesnę poveikį lyčių lygybės sampratos kaitai Lietuvoje.

2007–2013 m. ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą, poveikio ir efektyvumo vertinimas apėmė 2 jaunimo užimtumo skatinimui skirtas priemones: „Parama pirmajam darbui“ ir „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“. Nustatyta, kad priemonės „Jaunimo užimtumo ir motyvacijos skatinimas“ veiklos buvo tik iš dalies orientuotos į tikslinę grupę – socialiai pažeidžiamus jaunos žmones. Nors prioritetą socialiai pažeidžiamiesiems asmenims teikė tik ši priemonė, tačiau buvo nepakankamai atsižvelgta į šios grupės jaunuolių kompleksinius poreikius. Vykdyti projektai prisidėjo prie jaunimo užimtumo skatinimo, nes maždaug pusė projektų dalyvių jiems pasibaigus turėjo darbą. Buvo užtikrintas sinergijos efektas su kitomis ES fondų lėšomis finansuotomis priemonėmis, o tai leido sustiprinti priemonės poveikį. Pagal priemonę „Parama pirmajam darbui“ buvo paremtas daugiau nei 22 tūkst. jaunuolių pirmasis įsidarbinimas. 84 proc. apklaustų darbdavių nurodė, kad jaunimą būtų įdarbinę ir be intervencijos. Pasibaigus projektams, dirbti liko tik 19,5 proc. projektų metu įdarbintų jaunuolių. Pagal priemonę daugiausia jaunų žmonių buvo įdarbinta darbuose, kuriuose reikia žemesnio išsilavinimo (įgūdžių). 81 proc. paremtų jaunuolių turėjo vidurinį arba žemesnį išsilavinimą.

2.8.3 Svarbiausios rekomendacijos ir strateginiai siūlymai

Socialinės integracijos paslaugų socialiai pažeidžiamų ir socialinės rizikos asmenų grupėms situacijos, poreikių ir rezultatyvumo vertinime, siekiant efektyviai panaudoti 2007–2013 m. ES struktūrinę paramą, pateikti pasiūlymai, kaip tobulinti socialinės integracijos paslaugų teikimą labiausiai pažeidžiamiesiems asmenims 2014–2020 m. Pasiūlytos priemonės, kurios būtų orientuotos ne tik į socialiai pažeidžiamų asmenų įsidarbinimą, bet ir į jų užimtumo kokybės didėjimą, t. y. galimybių dirbti aukštesnės pridėtinės vertės darbus, užtikrinančius didesnes pajamas, sudarymą, pavyzdžiui, sukurti schemą, pagal kurią būtų remiami itin mažas pajamas gaunantys socialiai pažeidžiami asmenys, remti priemonės, skirtas socialiai pažeidžiamų asmenų išsilavinimo lygiui kelti. Be to, rekomenduota sudaryti galimybes ir paskatas projektų vykdytojams į veiklas įtraukti labiau socialiai pažeidžiamus asmenis, pavyzdžiui, išskirti socialiai pažeidžiamų asmenų kategorijas pagal jų pažeidžiamumo lygį. Žmonėms, jau pasirošusiems integruotis į darbo rinką, sudaryti sąlygas dalyvauti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėse.

ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinime pateiktos rekomendacijos dėl aktyvių darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimo. Siūloma numatyti teisinius saugiklius įdarbinimo subsidijuojant atveju, kad darbdaviai neatleistų darbuotojų vos tik pasibaigus subsidijos mokėjimui. Kadangi darbo rinkoje įsigali vis didesnė amžiaus grupių segmentacija ir vyresnio amžiaus žmonėms tampa vis sunkiau susirasti darbą, rekomenduota įgyvendinti projektus, skirtus vyresnio amžiaus žmonių (50+) įdarbinimui (2007–2013 m. įgyvendinti projektai jaunimui ir neįgaliesiems įdarbinti). Siūloma institucionalizuoti ir toliau finansuoti labiausiai pasiteisinusius darbo su sunkiai integruojamais asmenimis modelius ir taip prisidėti prie jų užimtumo skatinimo (2007–2013 m. socialiai pažeidžiamų ir socialinę atskirtį patiriančių asmenų įdarbinimo iniciatyvos dažniausiai buvo finansuojamos, įgyvendinant atskirus projektus, kuriems pasibaigus ir nesant finansavimo tolimesnės veiklos nebuvo vykdomos).

Lyčių lygybės mokymų ir proaktyvių veiksmų, organizuotų įgyvendinant 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos I uždavinio priemones, efektyvumo, rezultatyvumo ir poveikio vertinimas siūlo aiškiai nurodyti lyčių lygybės mokymų ir kitų iniciatyvių veiksmų tikslą, rengiant priemonių ir projektų finansavimo sąlygų aprašus. Įtraukiant reikalavimą organizuoti lyčių lygybės mokymus ir apibrėžiant jų temas, turėtų būti labiau atsižvelgiama į priemonių tikslinių grupių skirtumus. Be to, turėtų būti užtikrinta, kad lyčių lygybės skatinimo veiksmus vienodai traktuotų ir interpretuotų tiek priemonės planuojančios, tiek jas įgyvendinančios institucijos. Rekomenduota parengti lyčių lygybės principo integravimo į projektų veiklas metodologines gaires, kuriose būtų nurodytas galimų lyčių lygybės principo integravimo veiklų sąrašas.

2007–2013 m. ŽIPVP 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą, poveikio ir efektyvumo vertinime pateikti pasiūlymai dėl efektyvesnio jaunimo užimtumui skatinti skirtų priemonių įgyvendinimo. Siekiant vykdyti nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo (NEET) nedarbo prevenciją, svarbu plėtoti konkrečias priemones bendrojo lavinimo mokyklose, pavyzdžiui, koordinuojant veiklą savivaldybių lygiu, kurti savanorystės kultūrą ir skatinti darbo paieškos motyvaciją. Skatinant moksleivius užsiimti savanoriška veikla, kaip motyvacinė priemonė galėtų būti skiriami papildomi balai stojant į Lietuvos aukštąsias mokyklas. Siekiant spręsti jaunimo užimtumo problemą ir efektyviai investuoti ES lėšas, rekomenduota įgyvendinti trumpalaikes ir ilgalaikes priemones. Trumpuoju laikotarpiu, siekiant didinti įdarbinimo subsidijuojant priemonės efektyvumą, rekomenduota teikti prioritetą socialiai pažeidžiamų jaunuolių grupėms. Ilguoju laikotarpiu, siekiant spręsti jaunimo nedarbo problemą iš esmės, rekomenduota sukurti ir įgyvendinti dviejų pakopų priemonę. Pirmoji pakopa būtų skirta greitai prioritetinių jaunimo tikslinių grupių orientacijai į darbo rinką, o antroji pakopa – tvaraus įdarbinimo plėtrai prioritetinėms jaunimo tikslinėms grupėms.

2.9 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: SOCIALINĖ ĮTRAUKTIS IR KOVA SU SKURDU, GYVENIMO KOKYBĖS GERINIMAS, SOCIALINIO DIALOGO SKATINIMAS, SVEIKATOS, SOCIALINIŲ,

KULTŪROS IR REKREACINIŲ PASLAUGŲ PRIEINAMUMO DIDINIMAS

2.9.1 Aktualūs vertinimai

Pavadinimas	Ataskaitos data	Užsakovas	Vykdytojas
Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 1 prioriteto priemonės „Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“ poveikio ir jos tęstinumo vertinimas	2013 m. rugpjūtis	Vidaus reikalų ministerija	UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“
ES paramos poveikio Lietuvos turizmo sektoriui ir plėtros galimybių vertinimas	2013 m. spalio	Ūkio ministerija	UAB „Ernst & Young Baltic“
ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimas	2014 m. gegužė	Finansų ministerija	VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“
Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos administruojamų priemonių poveikio „auksinei valandai“ vertinimas	2015 m. vasaris	Sveikatos apsaugos ministerija	UAB „Eurointegracijos projektai“
2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonės „Socialinio dialogo skatinimas“ efektyvumo, rezultatyvumo ir poveikio vertinimas	2016 m. balandis	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“
2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimas	2016 m. rugpjūtis	Finansų ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“
2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio kultūrai vertinimas	2016 m. rugsėjis	Kultūros ministerija	UAB „ESTEP Vilnius“
2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio sveikatos apsaugos sektoriui vertinimas	2016 m. lapkritis	Sveikatos apsaugos ministerija	UAB „Civitta“

2.9.2 Pagrindiniai vertinimų rezultatai ir išvados

2007–2013 m. veiksmų programų *investicijų poveikis gyvenimo kokybei* atliktuose vertinimuose buvo nagrinėtas tiek šalies⁹, tiek mažesnių teritorinių vienetų (savivaldybių¹⁰, miestų ir miestelių¹¹) lygiu. Vertinimuose nagrinėti tiek gyvenimo kokybės pokyčiai, tiek situacija konkrečiu momentu, analizuota, kiek gyvenimo kokybę ir jos pokyčius lėmė ES investicijos.

Atliekant *2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimą* buvo sudarytas mažų teritorijų (savivaldybių) gyvenimo kokybės indeksas, įvertinta jo dinamika 2007–2014 m. laikotarpiu ir priklausomybė nuo ES investicijų. Gyvenimo kokybės indeksą sudaro 6 subindeksai ir 38 rodikliai, atspindintys materialines gyvenimo sąlygas, verslo konkurencingumą, viešųjų paslaugų ir gyvenamosios aplinkos kokybę, saugumą, taip pat demografinę situaciją konkrečioje teritorijoje.

Atliekant *ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimą*, buvo sudarytas gyvenimo kokybės indeksas, iliustruojantis gyvenimo kokybės rodiklių, kuriems įtaką darė ES fondų investicijos, pokyčius šalies mastu. Indeksą sudarantys rodikliai buvo sugrupuoti į septynias sritis (materialinę gerovę, sveikatą, švietimo paslaugas, socialines paslaugas, kultūrą ir socialinį aktyvumą, aplinką ir saugumą bei infrastruktūrą), su kuriomis susietos konkrečios ES fondų lėšomis įgyvendintos priemonės. Nustatyta, kad ES fondų investicijos veikė

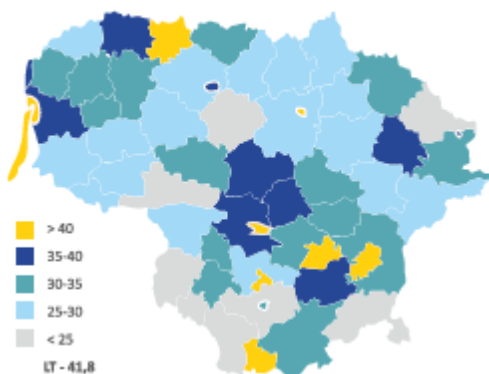
⁹ ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimas. Finansų ministerijos užsakymu atliko VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“, 2014 m. gegužė.

¹⁰ 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimas. Finansų ministerijos užsakymu atliko UAB „ESTEP Vilnius“, 2016 m. rugpjūtis.

¹¹ ES struktūrinės paramos poveikio vietinei ir urbanistinei plėtrai vertinimas. Finansų ministerijos užsakymu atliko UAB „BGI Consulting“, 2013 m. gegužė.

gyvenimo kokybės indeksą sudarančių rodiklių pokyčius, tačiau intervencijų nulemti pokyčiai šalies mastu buvo maži, lyginant su stipresnių išorinių veiksnių, t. y. ekonomikos ciklo, įtaka. Skurdo ir socialinės atskirties mažinimą labiausiai veikė investicijos į materialinės gerovės sritį (pajamų didinimą, užimtumo didinimą ir nedarbo mažinimą, apsirūpinimą būstu). Materialinei gerovei didinti buvo skirta daugiau nei 335 mln. eurų. Viena vertus, 2007–2013 m. buvo atotrūkis tarp projektų ir priemonių suplanuotų pasiekti tikslų ir makrolygio pokyčių, nes įgyvendintos priemonės nebuvo tokio masto, kad galėtų pakeisti strateginį kontekstą šalyje (pavyzdžiui, itin prisidėti prie skurdo ar nedarbo lygio sumažėjimo). Kita vertus, ES fondų lėšomis buvo galima daryti tik labai ribotą poveikį tokių rodiklių kaip skurdo rizikos lygis mažinimui. Skurdo rizikos lygis iliustruoja pajamų nelygybę šalyje, o svarbiausią vaidmenį mažinant pajamų nelygybę vaidina valstybės mokestinės politikos priemonės.

Gyvenimo kokybės indeksas Lietuvoje 2014 m.

2014 m. gyvenimo kokybė daugelyje Lietuvos savivaldybių buvo geresnė nei 2007 m. (gyvenimo kokybės indeksas padidėjo 42 savivaldybėse). Ypač pagerėjo sveikatos ir švietimo paslaugų,

viešosios infrastruktūros ir gyvenamosios aplinkos kokybės ir saugumo indeksai, t. y. tie gyvenimo kokybės aspektai, kuriems buvo skirta daugiausia 2007–2013 m. ES investicijų. Prie gyvenimo kokybės ir materialinių gyvenimo sąlygų gerėjimo **tiesiogiai** prisidėjo daugiabučių renovacija

Gyvenimo kokybei gerinti skirtų ES investicijų teritorinis pasiskirstymas ir gyvenimo kokybės pokyčių vertinimo rezultatai pristatyti interaktyviuose žemėlapiuose: www.maps.lt/es_statistika

ir socialinio būsto plėtra, taip pat investicijos į sveikatos, švietimo, socialinių paslaugų, susisiekimo, turizmo, vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros atnaujinimą ir plėtrą, o **netiesiogiai** – visos 2007–2013 m. ES investicijos, kadangi jos padėjo sušvelninti neigiamą ekonominio nuosmukio poveikį ekonomikai. ES struktūrinė parama padėjo sušvelninti neigiamą ekonominio nuosmukio poveikį, tačiau **ekonominis nuosmukis gyvenimo kokybę, socialinę ir ekonominę plėtrą analizuojamu laikotarpiu veikė labiau nei ES struktūrinė parama.**

Svarbus ir pridėtinę vertę turintis **2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimo** rezultatas yra susisteminti ir įvairiais pjūviais apibendrinti duomenys apie vertintų VP ir KPP priemonių investicijų ir projektų įgyvendinimo rezultatų teritorinį pasiskirstymą savivaldybių, miesto ir kaimo gyvenamųjų vietovių ir konkrečių gyvenamųjų vietovių (103 miestų ir 34 didelių miestelių) lygiu.

Pagal gyvenimo kokybei gerinti skirtas VP ir KPP priemones Lietuvos miestuose ir miesteliuose buvo įgyvendinta daugiau kaip 5 300 projektų, skirtų būsto sąlygų gerinimui, socialinio būsto atnaujinimui ir plėtrai, užimtumo ir verslo produktyvumo didinimui, įvairios

Gyvenimo kokybė konkrečioje teritorijoje labiau priklauso ne nuo ES investicijų, o nuo įvairių kitų vidinių ir išorinių veiksnių.

viešosios infrastruktūros atnaujinimui ir plėtrai. Gyvenimo kokybei gerinti skirtų VP ir KPP priemonių investicijos Lietuvos miestuose ir miesteliuose sudarė apie 1 518 mln. EUR, iš kurių apie 2/3 buvo skirta švietimo, sveikatos ir socialinių paslaugų, susisiekimo, turizmo infrastruktūros atnaujinimui ir plėtrai, daugiabučių gyvenamųjų namų ir viešosios paskirties pastatų atnaujinimui, miestų viešųjų erdvių ir bendruomeninės infrastruktūros atnaujinimui. Dar 409 mln. EUR buvo skirta vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūros modernizavimui ir plėtrai.

Miestams ir dideliems miesteliams teko 82 proc. finansavimo pagal vertintas VP priemones ir 9 proc. finansavimo pagal vertintas KPP priemones. Daugiausia gyvenimo kokybei gerinti skirtų VP investicijų teko 5 didiesiems miestams (39 proc.), o vertinant visus miestus ir didelius miestelius¹² bendrai, nustatyta, kad jiems teko didesnė VP investicijų dalis nei jiems tenkanti šalies gyventojų dalis

¹² Miestelius, kuriuose 2011 m. visuotinio gyventojų ir būstų surašymo duomenimis gyventojų skaičius buvo didesnis kaip 1000 gyventojų.

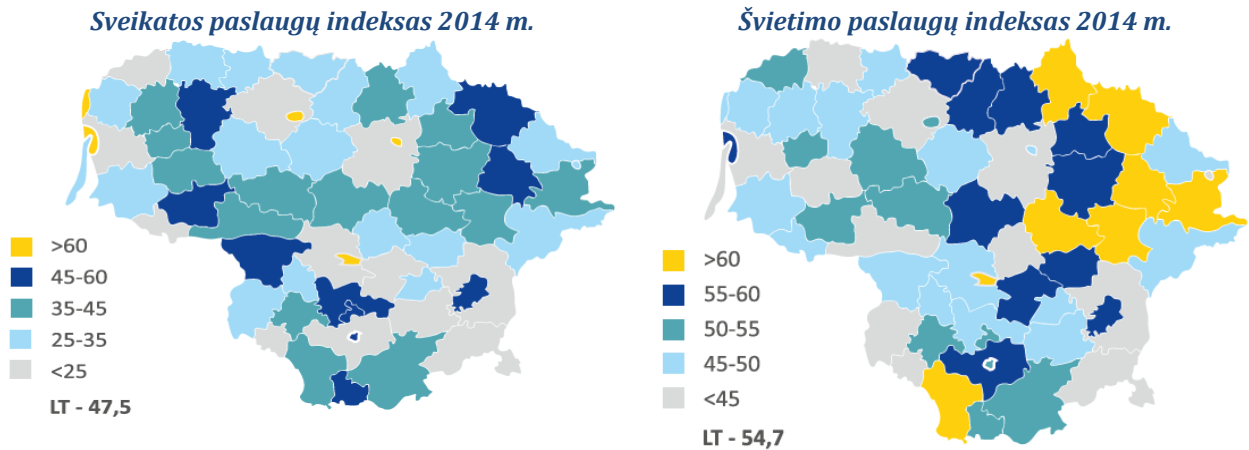
(atitinkamai 82 proc. ir 68 proc.). Atskirose intervencijų srityse (vertintų VP priemonių investicijos buvo suskirstytos į 11 intervencijų sričių) miestams ir miesteliams tekusi ES investicijų dalis svyravo nuo 38 proc. (užimtumo skatinimo intervencijos) iki 100 proc. (būsto sąlygų gerinimo intervencijos probleminėse teritorijose). Atskirų miestų grupėse investicijų mastas ir struktūra skyrėsi, pavyzdžiui, miestuose – regioniniuose ekonomikos augimo centruose 50 proc. visų VP investicijų sudarė investicijos į viešųjų erdvių ir bendruomeninės infrastruktūros atnaujinimą, didžiuosiuose miestuose 32 proc. investicijų sudarė verslo produktyvumo didinimo investicijos (įmonių projektai).

Nors ES investicijos yra svarbus veiksnys gerinant gyvenimo kokybę, tačiau vien jų nepakanka, kad būtų užtikrinta tolygi šalies socialinė ir ekonominė plėtra. Šią prielaidą patvirtino vertinimo metu nustatytas silpnas, bet statistiškai reikšmingas ryšys tarp gyvenimo kokybei gerinti skirtų ES investicijų ir gyvenimo kokybės indekso reikšmės pokyčių (100 EUR padidinus ES investicijas, tenkančias vienam gyventojui, gyvenimo kokybės indekso pokytis vidutiniškai padidėtų 0,2 balo). ES investicijos yra svarbus veiksnys gerinant gyvenimo kokybę, tačiau **gyvenimo kokybė labiau priklauso nuo įvairių kitų vidinių ir išorinių veiksnių**: konkrečios teritorijos savybių (teritorinio kapitalo), geografinės padėties, bendros šalies ekonominės situacijos ir kt.

Prie gyvenimo kokybės gerinimo kaimo vietovėse prisidėjo 2007–2013 m. SSVP priemonė „Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“. 2013 m. atliktas **Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 1 prioriteto priemonės „Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“ poveikio ir jos tęstinumo vertinimas** atskleidė, kad nepaisant to, jog vertinimo metu buvo baigta įgyvendinti tik apie trečdalis projektų, kaimo vietovių viešoji aplinka sutvarkyta beveik 80 proc., o kaimo integruotos bendruomeninės ir viešosios infrastruktūros, susijusios su verslo sąlygų gerinimu ir užimtumo didinimu, plėtros projektų skaičius pagal pasirašytas sutartis viršijo planuotą reikšmę daugiau kaip du kartus. Tarp šios priemonės remiamų veiklų trūko kitų integralių veiklų ir tinkamų išlaidų kategorijų, kad būtų visiškai užbaigti ir naudojami viešosios aplinkos ir bendruomeninės infrastruktūros objektai. Priemonės įgyvendinimo stebėsenai pasirinkti rezultato rodikliai buvo tinkami tik iš dalies. Nustatyta, kad buvo pasirinktas tinkamas projektų atrankos būdas – regionų projektų planavimas, įgalinęs paramos lėšas nukreipti tikslinių grupių poreikiams be perteklinių administracinių kaštų. Priemonės lėšos buvo paskirstytos regionams pagal kriterijus, kurie įvertinti kaip tinkami naudoti ir 2014–2020 m. laikotarpiu, tačiau pasiūlyta atsisakyti kriterijų „Užimtieji žemės ūkyje“ ir „Žemės ūkio naudmenų, įvertintų 32 ir mažiau balų, dalis“, kadangi kaimo gyventojai vis mažiau užsiima žemės ūkio veikla.

Siekiant padidinti socialinę įtrauktį ir sumažinti nelygybę, susijusią su sveikatos būkle, svarbios investicijos į sveikatos ir socialinę infrastruktūrą, taip pat prieigos prie socialinių, kultūrinių ir rekreacinių paslaugų gerinimas ir perėjimas nuo institucinių prie bendruomeninių paslaugų. Atliekant **2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimą** buvo sudarytas gyvenimo kokybės indeksas, apimantis sveikatos ir švietimo paslaugų dimensijas. Vertinimo metu nustatyta, kad sveikatos paslaugų indeksas nuo 2007 m. iki 2014 m. pagerėjo 52 savivaldybėse, o švietimo paslaugų indeksas – 55 savivaldybėse. Tačiau gyvenimo kokybei gerinti skirtų 2007–2013 m. veiksmų programų priemonių¹³ poveikis daugeliui sveikatos ir švietimo paslaugų indeksus sudarančių rodiklių įvertintas kaip silpnas ir netiesioginis. Tai reiškia, kad sveikatos ir švietimo paslaugų indeksus sudarančius rodiklius labiau veikia ne vertintos intervencijos, o kiti veiksniai.

¹³ Atliekant 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimą nagrinėtos 42 VP priemonės: 6 ŽIPVP priemonės, 12 EAVP priemonių ir 24 SSVP priemonės.

Šaltinis: 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimas. Finansų ministerijos užsakytu UAB „ESTEP Vilnius“, 2016 m.

Atlikus *ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, skurdo ir socialinės atskirties mažinimui Lietuvoje vertinimą* nustatyta, kad 2007–2013 m. sveikatos paslaugų ir socialinių paslaugų indeksai šalyje ženkliai pagerėjo, o švietimo paslaugų indeksas išliko beveik nepakitęs. ES fondų investicijos į sveikatos sektorių, gerinant sveikatos paslaugų kokybę ir prieinamumą, prisidėjo prie trūkstamos grandies krizių intervencijos paslaugų teikimui sukūrimo, taip pat buvo steigiami psichikos dienos stacionarai bei pagalbos vaikui ir šeimai centrai, kurių nebuvo.

Atliekant *Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos administruojamų priemonių poveikio „auksinei valandai“ vertinimą* nustatyta, kad laikas nuo skambučio priėmimo iki greitosios medicinos pagalbos (toliau – GMP) atvykimo į įvykio vietą bei laikas nuo GMP atvykimo į įvykio vietą iki paciento pristatymo į traumos centro priėmimo-skubiosios pagalbos skyrių nuo 2007 m. iki 2012 m. reikšmingai nekito. Laikas, trukęs nuo GMP kvietimo iki specializuoto gydymo pradžios, 2007 m. ir 2012 m. buvo vidutiniškai 138–163 min. Tai rodo, kad kritinėse situacijose specializuotas gydymas dažnai buvo pradedamas jau praėjus „auksinei valandai“ po traumos. Vertinimo laikotarpiu padaugėjo pacientų, kuriems skubioji medicinos pagalba buvo teikta ir specializuotas gydymas atliekamas ligoninės priėmimo-skubiosios pagalbos arba stacionariuose skyriuose, o ne įvykio vietoje, be to, ženkliai pagerėjo ikihospitalinės pagalbos kokybė, pacientams teikiama efektyvesnė pagalba įvykio vietoje, jie saugiau pervežami į specializuoto gydymo vietą. 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos lėšomis įgyvendinti projektai: a) **pagerino traumos centrų priėmimo-skubiosios pagalbos skyrių infrastruktūrą**, padėjo pagerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir efektyvumą, tačiau neturėjo įtakos paslaugų operatyvumo rodikliams, išskyrus radiologinių tyrimų (ultragarsinis tyrimas ir įvairių sričių KT) atlikimo ir įvertinimo laiką, kuris ženkliai sutrumpėjo; b) **padėjo atnaujinti GMP automobilių parką ir įrangą, pagerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir efektyvumą**, tačiau neturėjo įtakos paslaugų operatyvumo rodikliams.

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio sveikatos apsaugos sektoriui vertinimo metu padidėjusi sveikatos priežiūros paslaugų kokybė ir prieinamumas įvertintas atskirose srityse, apskaičiavus atitinkamų paslaugų, tenkančių vienam sergančiajam, kiekį bei mirčių dėl atitinkamos priežasties, tenkančių vienam sergančiajam, skaičių. Rezultatai rodo, kad kraujotakos sistemos ligų, psichikos sveikatos srityse, suteikiant daugiau paslaugų vienam sergančiajam, mažėja mirčių kiekis, tenkantis vienam sergančiajam. Širdies ir kraujagyslių ligų srityje 2009–2013 m. laikotarpiu paslaugų, tenkančių vienam sergančiajam, skaičius išaugo 26 proc., o mirčių skaičius vienam sergančiajam sumažėjo 21 proc.; psichiatrijos srityje vaikams ir paaugliams teikiamų paslaugų skaičius vienam sergančiajam išaugo 4,6 proc., o mirčių skaičius sumažėjo 16,7 proc. Darydami prielaidą, kad standartizuoti mirtingumo rodikliai nesant 2007–2013 m. ES fondų investicijų sveikatos srityje būtų išlikę tokie, kokie buvo iki 2007 m., vertintojai apskaičiavo, kad 2007–2013 m. laikotarpiu išsaugota daugiau nei 22 tūkst. gyvybių, o teigiama įtaka BVP siekia 248 mln. eurų.

ES paramos poveikio Lietuvos turizmo sektoriui ir plėtros galimybių vertinimas

atskleidė, kad SSVP 1 prioriteto 3 uždavinio įgyvendinimas prisidėjo prie kultūrinio, aktyvaus poilsio, sveikatos ir dalykinio (konferencijų) turizmo infrastruktūros ir paslaugų plėtros. 2007–2013 m. laikotarpiu daugiausia projektų, skirtų kultūrinio turizmo plėtrai, įgyvendino viešieji subjektai, pavyzdžiui, savivaldybės, o sveikatos turizmo infrastruktūrą plėtojo privatūs ūkio subjektai. Dauguma projektų įgyvendinti vietovėse, turinčiose didžiausią potencialą atitinkamos rūšies turizmui. Įgyvendinant SSVP 1 prioriteto 3 uždavinį projektai buvo finansuojami visuose Lietuvos regionuose ir daugelyje savivaldybių, tačiau didelis finansuotų objektų skaičius ir didelė investicijų geografinė skaida mažina projektų kompleksiskumą ir dėl to mažėja investicijų efektyvumas. ES struktūrinės paramos panaudojimas turizmo sektoriaus plėtrai sudaro galimybes pritraukti didesnius turistų srautus, sukurti naujų nišų verslui ir taip skatinti užsienio bei vietos investicijų augimą. Pritraukiamos užsienio šalių investicijos, didėjantis importas ir vartojimas prisideda prie šalies bendro vidaus produkto ir ekonomikos augimo.

Didelė turizmo infrastruktūrai ir paslaugoms skirtų investicijų geografinė skaida mažina projektų kompleksiskumą ir dėl to mažėja investicijų efektyvumas.

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio kultūrai vertinimas atskleidė, kad 2007–2013 m. ES struktūrinių fondų investicijos ir, visų pirma, investicijos pagal SSVP 1 prioriteto 3 uždavinio priemones reikšmingai prisidėjo prie nekilnojamojo kultūros paveldo išsaugojimo, jo kultūrinio ir ekonominio potencialo išnaudojimo ir augančio Lietuvos gyventojų susidomėjimo kultūros paveldu. Nustatyta, kad pagal Ūkio ministerijos administruojamas SSVP 1 prioriteto 3 uždavinio priemones iš viso buvo finansuoti 108 projektai, susiję su nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkyba ir pritaikymu. Šiems projektams išmokėtas finansavimas (apie 114,1 mln. eurų) sudarė apie 39 proc. viso 2007–2015 m. išmokėto viešojo finansavimo nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkybai ir pritaikymui. Dauguma projektų buvo skirta dvarų ir sakralinio kultūros paveldo pritaikymui – šie nekilnojamojo kultūros paveldo objektai yra patys reikšmingiausi. Dauguma turizmo reikmėms pritaikytų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų buvo valstybės saugomi arba turėjo paminklo (aukščiausias paveldo pasaugos lygis) statusą. Įvertinus finansuotų nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų geografinį pasiskirstymą, nustatyta, kad didžioji dalis (apie 60 proc.) turizmui pritaikytų kultūros paveldo vertybių yra prioritetingose turistinėse vietovėse.¹⁴

Atliktuose SSVP 1 prioriteto 3 uždavinio intervencijų vertinimuose¹⁵ **akcentuojama kompleksiskumo svarba tvarkant ir turizmo reikmėms pritaikant nekilnojamojo kultūros paveldo ir kitus turizmo objektus.** Tik visiškai sutvarkyti ir kompleksines paslaugas turistams teikti pritaikyti kultūros paveldo objektai (pastatai, paslaugos, parkai, privažiavimas, ženklai ir t. t.) sukurs turistinės traukos centrus, sudarys sąlygas laisvalaikio praleidimui, juose organizuojami renginiai didins vietovės turistinį patrauklumą ir formuos turistų srautus. Pakruojo dvaro sodybos sutvarkymo projektas ne viename vertinime buvo išskirtas kaip

2007–2013 m. veiksmų programų investicijos kultūros srityje sudarė maždaug trečdalį viešųjų išlaidų kultūrai, o atskirose intervencijų srityse – du trečdalius ar daugiau visų viešųjų išlaidų.

gerosios praktikos pavyzdys skatinant kultūrinį turizmą. Pakruojo dvaras įtrauktas į Lietuvos kultūros paveldo objektų registrą ir yra didžiausias iki šių dienų išlikęs dvaro pastatų kompleksas Lietuvoje. Šis kompleksiskai sutvarkytas ir pritaikytas nekilnojamojo kultūros paveldo objektas yra vienas iš pagrindinių turistinių traukos objektų Pakruojo rajono savivaldybėje.

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio kultūrai vertinimas reikšmingas tuo, kad vertinimo metu buvo „inventorizuotos“ visos 2007–2013 m. veiksmų programų investicijos kultūros srityje ir sudarytas 389 kultūros srityje finansuotų projektų sąrašas, kuriame projektai sugrupuoti į 10 teminių

¹⁴ Europos Sąjungos paramos poveikio Lietuvos turizmo sektoriui ir plėtros galimybių vertinimas. Ūkio ministerijos užsakymu atliko UAB „Ernst&Young Baltic“, 2013 m.

¹⁵ 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos poveikio kultūrai vertinimas. Kultūros ministerijos užsakymu atliko UAB „ESTEP Vilnius“ kartu su VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“, 2016 m. rugsėjis; Europos Sąjungos paramos poveikio Lietuvos turizmo sektoriui ir plėtros galimybių vertinimas. Ūkio ministerijos užsakymu atliko UAB „Ernst&Young Baltic“, 2013 m.

intervencijų sričių.¹⁶ Projektai finansuoti pagal 54 VP priemones. Bendras šių projektų biudžetas – 455,7 mln. eurų. Jiems išmokėtos ES lėšos sudaro 5,6 proc. visų pagal VP išmokėtų lėšų. Daugiausia investuota į nekilnojamojo kultūros paveldo objektų sutvarkymą (143 mln. eurų arba 31 proc. nuo visų kultūrai tekusių ES struktūrinių fondų investicijų), kultūros ir meno įstaigų¹⁷ infrastruktūrą (116 mln. eurų arba 25 proc.), kultūros ir kūrybinių industrijų infrastruktūrą ir veiklą (33 mln. eurų arba 7 proc.) bei elektronines kultūros paslaugas (paveldo skaitmeninimą ir suskaitmenintų objektų prieigą; 25 mln. eurų arba 6 proc.). Didelė ES struktūrinių fondų investicijų dalis viešosiose išlaidose kultūrai rodo, kad kaip ir kitose viešosios politikos srityse 2007–2013 m. veiksmų programų investicijos padėjo stabilizuoti išlaidų mažinimą kultūrai krizės metu. Tačiau tuo pačiu tai rodo, kad investicijos į kultūrą labai priklauso nuo ES struktūrinių fondų.

4 lentelė. 2007–2013 m. veiksmų programų investicijos kultūros srityje

	Iš viso	Dalis nuo visų VP
Projektų skaičius	389	4,7 %
Bendras projektų biudžetas, mln. eurų	455,7	5,2 %
Projektams išmokėtas finansavimas, mln. eurų (iš jų ES lėšos)	428,0 (381,5)	5,9 % (5,6 %)
VP priemonių, pagal kurias finansuoti projektai, skaičius	54	26,5 %

Šaltinis: 2007–2013 metų ES struktūrinės paramos poveikio kultūrai vertinimas. Kultūros ministerijos užsakymu atliko UAB „ESTEP Vilnius“ kartu su VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“, 2016 m. rugsėjis.

Vertinimo metu nustatyta, kad lyginant su 2004–2006 m. **ES struktūrinių fondų investicijos į kultūrą 2007–2013 m. išaugo penkis kartus**, o 2014–2020 m. išliks panašios kaip ir 2007–2013 m., tačiau keisis investicijų struktūra: planuojami šešis kartus didesni asignavimai kultūros ir kūrybinių industrijų veikloms ir du su puse karto – kūrybiškumą ugdančiam švietimui. Reikšmingai (30 proc.) padidės finansavimas elektroninėms kultūros paslaugoms, nuosaikiai (14 proc.) – nekilnojamajam kultūros paveldui, praktiškai nepakis kultūros ir meno įstaigų infrastruktūrai bei kultūros politikos valdymui ir tyrimams. Susirūpinimą kelia beveik trečdaliu mažėjantys asignavimai kultūros darbuotojų kvalifikacijos kėlimui ir darbo sąlygų gerinimui, kurie ir 2007–2013 m. buvo labai maži.

Pagal išlaidas kultūrai Lietuva yra ES vidutiniokė – viešosios išlaidos kultūrai Lietuvoje sudaro apie 0,6 proc. BVP. ES-28 lyderės yra Estija ir Latvija, kuriose kultūrai skiriama 1,1 proc. ir 1,2 proc. BVP.

ES investicijų **poveikis kultūrai** vertintas tiek atskirose intervencijų srityse, tiek apibendrintai, t. y. vertintas ES investicijų poveikis: a) kultūros paslaugų įvairovei, prieinamumui, apimčiai ir kokybei (t. y. **kultūros pasiūlai**), b) **kultūros paklausai** (gyventojų dalyvavimui kultūroje ir jos vartojimui) ir c) su kultūra susijusiems **socialinės sanglaudos veiksniams** – gyventojų pasitikėjimui vieni kitais, valstybės institucijomis ir pasididžiavimui pilietyste.

ES investicijos teigiamai veikė kultūros paslaugų apimtį (įgyvendinus projektus įstaigose didėjo lankytojų ir renginių skaičius), įvairovę (sukurtos arba reikšmingai patobulintos tiesiogiai įstaigose teikiamos kultūros paslaugos, edukaciniai užsiėmimai ir renginiai, festivaliai, šventės bei kiti užsiėmimai) ir prieinamumą. Kultūros projektų vykdytojų nuomone, prie kultūros paslaugų prieinamumo didėjimo labiausiai prisidėjo įstaigos infrastruktūros pritaikymas žmonėms su negalia, sukurta arba modernizuota fizinė pasiekiamumą gerinanti infrastruktūra ir geresnis teikiamų kultūros paslaugų ir įstaigos veiklos viešinimas. Kultūros paklausa Lietuvoje augo net ir ekonominio nuosmukio

Investicijos į nekilnojamąjį kultūros paveldą, elektronines paslaugas ir muziejus turėjo didžiausią teigiamą poveikį kultūros paslaugų prieinamumui ir kokybei.

¹⁶ (1) Kultūros ir meno įstaigų infrastruktūra, (2) nekilnojamojo kultūros paveldo objektų tvarkymas ir pritaikymas, (3) kultūros ir kūrybinių industrijų infrastruktūra, (4) kultūros ir kūrybinių industrijų veikla, (5) elektroninės kultūros paslaugos, (6) kūrybiškumą ugdančias švietimas, (7) švietimo ir ugdymo įstaigų (kultūros) infrastruktūra, (8) lietuviškoji tapatybė ir lituanistika (kalba), (9) kultūros darbuotojų kvalifikacija ir darbo sąlygos bei (10) kultūros politikos valdymas, taikomieji ir moksliniai tyrimai. Pirmosios šešios intervencijų sritys buvo išanalizuotos detalai, t. y. sukurtų produktų, pasiektų rezultatų ir tikėtino poveikio pūviais, likusios keturios aprašytos pagal intervencijos mastą ir sukurtus produktus.

¹⁷ Muziejų, kultūros centrų, bibliotekų, teatrų ir koncertinių įstaigų.

laikotarpiu. Pagal gyventojų kultūrinius įpročius Lietuva yra panašiausia į Lenkiją, tačiau smarkiai atsilieka nuo Estijos ir Latvijos. Vertintojai konstatavo, kad kultūros poveikį visuomenės sanglaudai Lietuvoje atspindinčių rodiklių reikšmės per 2007–2015 m. reikšmingai nepasikeitė, taip pat nepagerėjo socialinio kapitalo kokybė – nedidėja kitais žmonėmis pasitikinčių Lietuvos gyventojų dalis, kaip ir nedidėja pasitikėjimas valstybės institucijomis.

2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonės „Socialinio dialogo skatinimas“ efektyvumo, rezultatyvumo ir poveikio vertinimo ataskaitoje teigiama, kad priemonės poveikis buvo teigiamas. Įgyvendinant socialinio dialogo skatinimui skirtą priemonę buvo siekiama

75 proc. darbuotojų ir 60 proc. darbdavių atstovų, dalyvavusių socialinio dialogo skatinimui skirtoje priemonėje, nurodė, kad ES fondų lėšomis pasirašytos kolektyvinės sutartys taikomos praktikoje.

„išjudinti“ kolektyvinių derybų procesą, t. y. susodinti darbuotojų ir darbdavių atstovus prie vieno stalo. Priemonės įgyvendinimas prisidėjo prie šakos kolektyvinių sutarčių pasirašymo, kuris iki tol vyko itin vangiai (Lietuvoje buvo pasirašytos tik kelios šakos kolektyvinės sutartys). Geriausiai buvo įvertintos įmonių ir įstaigų lygiu vykusios kolektyvinės derybos ir pasirašytos kolektyvinės sutartys. Kai kuriose iš jų buvo galima aptikti itin pažangių nuostatų, iliustruojančių aukštą socialinio dialogo kultūrą. Vis dėlto pasitaikė ir piktnaudžiavimo atvejų, kai pasirašytos itin nekokybiškos kolektyvinės sutartys. Daugeliui derybininkų (socialinių partnerių) atstovų trūko šios srities gebėjimų, darbo teisės, vadybos, ekonominių žinių, kad galėtų parengti originalias, tikslingas ir kokybiškas kolektyvines sutartis.

Įvertinus socialinio dialogo skatinimo veiksmų poveikį darbuotojų interesų gynimui, nurodyta, kad didžioji dalis darbuotojų ir darbdavių teigė, jog įgyvendinant priemonę pasirašytos kolektyvinės sutartys yra taikomos ir veikia praktikoje, o pasiteisinusiu yra laikomas kas antras įgyvendinant priemonę sukurtas darbuotojų saugos ir sveikatos komitetas. Poveikis dalyvavusioms įstaigoms, įmonėms ir organizacijoms taip pat buvo teigiamas. 83 proc. darbdavių ir 58 proc. darbuotojų atstovų nurodė, kad darbo sąlygas įstaigoje, įmonėje ar organizacijoje, kurioje dirba, laiko geromis arba labai geromis. Kaip didžiausią poveikį socialinio dialogo plėtrai turėjusios priemonės veiklos buvo įvardyti darbuotojų atstovų ir kitų darbuotojų mokymai, taip pat palankiai įvertinta parengta metodinė ir informacinė medžiaga. Atlikus vertinimą daroma išvada, kad Lietuva proveržio dar nepasiekė, nors ir įgyvendino priemonę pagal socialinio dialogo būklę atspindinčius vertinimo kriterijus. Didžiausius projektus pagal priemonę vykdė jau veikiančios ir daugiausia patirties šioje srityje turinčios darbuotojų ir darbdavių organizacijos. Siekiant socialinio dialogo plėtros, finansavimą švietėjiškoms veikloms (mokymams) reikia derinti su reguliacinėmis priemonėmis, pavyzdžiui, Darbo kodekso nuostatų liberalizavimu.

2.9.3 Svarbiausios rekomendacijos ir strateginiai siūlymai

Atlikus **Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 1 prioriteto priemonės „Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“ poveikio ir jos tęstinumo vertinimą** pateikti konkretūs siūlymai dėl panašių intervencijų finansavimo 2014–2020 m. laikotarpiu. Pasiūlyta tęsti priemonės įgyvendinimą ir taikyti priemonę vietovėms, turinčioms 1–6 tūkst. gyventojų, išskyrus savivaldybių centrus, tačiau numatyti išimtis tais atvejais, kai tvarkomas integralus objektas yra ir šių vietovių, ir savivaldybių centrų teritorijose. Vertintojai konstatavo, kad įgyvendinant pagal priemonę finansuojamus projektus savivaldybėms teko didelė finansinė našta dėl būtinybės vienu metu finansuoti projektus pagal kitas priemones. Dauguma savivaldybių skolinosi nuosavam indėliui finansuoti, o šią paskolą teks grąžinti ir 2014–2020 m. laikotarpiu. Savivaldybėms teko papildoma našta finansuoti ir netinkamas veiklas bei išlaidas. Tai lemia būtinybę 2014–2020 m. laikotarpiu mažinti savivaldybių nuosavą indėlį ir jį nustatyti ne didesnę kaip 5 proc.

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimo

ataskaitoje pateikti strateginiai siūlymai, kaip sustiprinti intervencijų teritorinį pobūdį ir sudaryti prielaidas kompleksiskai spręsti konkrečioms teritorijoms aktualias problemas. Norint, kad ES investicijos efektyviai prisidėtų prie atskirų teritorijų

socialinės ir ekonominės plėtros, būtina stiprinti centrinės ir vietos valdžios bendradarbiavimą planuojant ir atrenkant projektus, išnaudoti nacionalinių agentūrų (VŠĮ Versli Lietuva, VŠĮ Investuok Lietuvoje ir kt.) kompetencijas, stiprinti savivaldybių administracijų, vietos politikų ir regionų plėtros tarybų narių (vietos lyderių) gebėjimus inicijuoti, rengti ir įgyvendinti konkrečių teritorijų plėtrai aktualius projektus. Be to, pateiktos konkrečios rekomendacijos dėl stebėsenos ir vertinimo sistemų tobulinimo, kad būtų sudarytos geresnės prielaidos analizuoti ES investicijų teritorinį poveikį ir sistemingai kaupti sprendimų priėmimui aktualius įrodymus.

Ekonometrinis modeliavimas ir statistinių duomenų analizė nesuteikia pakankamai informacijos apie intervencijų teritorinį poveikį (ypač poveikį savivaldybių ir gyvenamųjų vietovių lygiu), todėl būtina vykdyti reprezentatyvias vietos gyventojų apklausas.

Atlikus ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimą, 2007–2013 m. Lietuvoje įgyvendintos intervencijos buvo susietos su konkrečiomis skurdo ir socialinės atskirties mažinimo teorijomis bei patvirtintos akademinės bendruomenės įžvalgos, kad šalyje dominuoja individualus požiūris į skurdo problematiką ir trūksta struktūrinių sprendimų. Buvo sudarytas 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos intervencijų, prisidėjusių prie skurdo ir socialinės atskirties mažinimo, žemėlapis bei nubraižytos intervencijų logikos schemas kiekvienai iš penkių intervencijų kategorijų (įdarbinimo ir užimtumo skatinimo, aprūpinimo baziniais ištekliais, sveikatos, švietimo ir socialinių paslaugų teikimo intervencijoms), susiejant problemas, veiklas, siekiamus rezultatus ir išorės faktorius, darančius įtaką suplanuotų tikslų pasiekimui. Atlikus vertinimą rekomenduota 2014–2020 m. ES fondų investicijų programiniuose dokumentuose įtvirtinti tikslą ES lėšomis prisidėti prie skurdo mažinimo, tačiau šio tikslo pasiekimo nematuoti naudojant rodiklį „Skurdo rizikos lygis“, kuris labiau priklauso nuo valstybės mastu priimamų reguliacinių sprendimų, o ne nuo ES intervencijų.

Atlikus **2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio kultūrai vertinimą** rekomenduota ES ir kitas viešąsias investicijas į kultūrą (pavyzdžiui, į formalųjį ir neformalųjį švietimą) nukreipti į Lietuvos gyventojų kultūros ir kūrybinių įpročių formavimo priemones ir projektus, toliau remti kūrybiškumą ugdančio švietimo iniciatyvas ir praktikas, finansuoti eksperimentinius (bandomuosius) į specifines tikslines grupes orientuotus, ypač „minkštuosius“, projektus, o pasiteisinusius – multiplikuoti, taip pat sukurti (tobulinti) Lietuvos teritorinį vystymąsi (įskaitant kultūrą) atspindinčių statistinių duomenų stebėsenos ir vertinimo sistemą.

Siekiant pagerinti Lietuvos gyventojų dalyvavimą kultūroje, ilgalaikėje perspektyvoje rezultatyvus būtų kultūrinių įpročių formavimas formaliojo švietimo sistemoje, o trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu – investicijos į atskirus visuomenės segmentus ir jų domėjimosi kultūra sužadavimo iniciatyvas.

Siekiant padidinti teigiamą ES struktūrinės paramos poveikį Lietuvos turizmo sektoriui, **ES paramos poveikio Lietuvos turizmo sektoriui ir plėtros galimybių vertinimo** ataskaitoje rekomenduota didesnę dėmesį sutelkti į projektų įgyvendinimą didžiausio turistinio potencialo vietovėse, siekti kompleksiskai išnaudoti vietovių turizmo potencialą ir jau esamą turizmo infrastruktūrą. Atlikus turizmo sektoriaus analizę, buvo sudaryta 14 patraukliausių kompleksinių maršrutų didžiausio turistinio potencialo teritorijose (regionuose), pasiūlytos finansuotinos priemonės turizmo sektoriuje.

Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos administruojamų priemonių poveikio „auksinei valandai“ vertinimo ataskaitoje nurodyta, kad siekiant toliau gerinti pagalbos kokybę ir efektyvumą sunkias traumas patyrusiems pacientams, vadovaujantis „auksinės valandos“ koncepcija, reikėtų sutrumpinti ikistacionarinės pagalbos laiką bei laiką iki specializuoto gydymo pradžios traumas centruose. Vertinimo ataskaitoje pateiktos rekomendacijos dėl GMP įstaigų, traumas centrų ir priėmimo-skubios pagalbos skyrių veiklos ir jos vertinimo sistemos tobulinimo, kurių įgyvendinimas prisidėtų prie teikiamų viešųjų sveikatos priežiūros paslaugų kokybės ir prieinamumo gerinimo. Paminėtina, kad daugelio rekomendacijų įgyvendinimui reikia ne ES investicijų, o veiklos organizavimo ir reglamentavimo pokyčių.

Siekiant reguliariai vertinti GMP pagalbos nukentėjusiems nuo traumų pacientams operatyvumo rodiklius, būtina sukurti vieningą šių rodiklių stebėsenos tvarką (arba informacinę sistemą) visose GMP įstaigose.

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio sveikatos apsaugos sektoriui vertinimo ataskaitoje nurodoma, kad siekiant efektyviau panaudoti ES fondų lėšas, sveikatos priežiūros srityje reikėtų įgyvendinti ne atskirų įstaigų, o kompleksinius regioninio ar nacionalinio lygmens projektus. Identifikavus tikslinius regionus / tikslines grupes efektyviau prisidedama prie kompleksinių teigiamų pokyčių sveikatos apsaugos sektoriuje visoje šalyje bei skatinamas asmens sveikatos priežiūros įstaigų bendradarbiavimas.

2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonės „Socialinio dialogo skatinimas“ efektyvumo, rezultatyvumo ir poveikio vertinime pateiktos rekomendacijos dėl efektyvesnių socialinio dialogo skatinimo veiksmų. Pasiūlyta finansines paskatas socialiniam dialogui derinti su numatomais reguliaciniais pokyčiais, socialinio dialogo skatinimo politiką pradėti realiai sieti su geresnių darbo vietų (sąlygų) kūrimo politika, ištirti darbo vietų kokybės padėtį Lietuvos įmonėse ir parengti geresnių darbo vietų (sąlygų) skatinimo ir šio siekio sąsają su socialiniu dialogu viešosios politikos nuostatas. Be to, rekomenduota užtikrinti sukauptos gerosios praktikos prieinamumą ir sklaidą. Įgyvendinant socialiniam dialogui skatinti skirtus veiksmus 2014–2020 m. siūloma neapsiriboti vien tipiniais mokymais, asocijuotais darbdaviais ir darbuotojais, skirti daugiau dėmesio intervencijų individualizavimui, ES fondų lėšas skirti įvairesnėms veikloms, pavyzdžiui, konsultacijoms įmonėms, siekiančioms pagerinti darbo klimatą.

2.10 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: ŠVIETIMAS IR ŽMOGIŠKIEJI IŠTEKLIAI

2.10.1 Aktualūs vertinimai

Pavadinimas	Ataskaitos data	Užsakovas	Vykdytojas
Švietimo ir mokslo srities prioritetų 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos programavimo laikotarpiui strateginis vertinimas	2014 m. vasaris	Švietimo ir mokslo ministerija	UAB „PPMI Group“, VšĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas ir UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“
ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimas	2014 m. gegužė	Finansų ministerija	VšĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“
ES struktūrinės paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimas	2015 m. balandis	Finansų ministerija	UAB „BGI Consulting“

2.10.2 Pagrindiniai vertinimų rezultatai ir išvados

Švietimo ir mokslo srities prioritetų 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos programavimo laikotarpiui strateginiame vertinime teigiama, kad nepaisant 2007–2013 m. veiksmų programų investicijų dauguma **ikimokyklinio ir bendrojo lavinimo** problemų išlieka aktualios. Lietuvoje tebėra aktuali ikimokyklinio ugdymo prieinamumo problema, o bendrojo ugdymo kokybė kenčia nuo prastai

atsinaujinančio personalo, prastos psichologinės aplinkos, ugdymo procese trūksta naujų technologijų taikymo, prastai tenkinami individualūs mokinių poreikiai, netolygus ugdymo įstaigų tinklas stokoja efektyvumo. Profesinio mokymo srityje ES lėšomis buvo gerinama profesinio mokymo infrastruktūra ir mokymosi aplinka, kuriama kvalifikacijų sistema, rengiamos modulinės profesinio mokymo programos. Vis dėlto daugelio įgyvendintų intervencijų mastas nebuvo pakankamas ir visi pradėti darbai turi būti tęsiami toliau remiant kokybinius pokyčius profesinio mokymo srityje.

Vertintojai nurodo, kad nepaisant 2007–2013 m. investicijų **suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi visą gyvenimą veiklose** tebėra žemas. ES lėšomis daugiausia buvo investuota į aukštos kvalifikacijos viešųjų paslaugų darbuotojų, bedarbių ir išpėtų apie atleidimą asmenų mokymą, tačiau nekvalifikuotų ir žemesnės kvalifikacijos asmenų, kurie sudaro daugiau negu pusę visos šalies darbo jėgos, mokymui buvo skirta nepakankamai dėmesio. Jie kur kas rečiau dalyvavo mokymosi visą gyvenimą veiklose nei gausiau finansuotos suaugusiųjų grupės. Be to, mokymosi visą gyvenimą populiarumą mažina ir suaugusiųjų įsitikinimas, kad mokytis yra per vėlu.

Išanalizavus situaciją **studijų srityje**, nustatyta, kad ES investicijos buvo skirtos studijų sistemai modernizuoti: buvo atnaujintos studijų programos, optimizuota aukštųjų mokyklų vidinė struktūra, įdiegtos kokybės valdymo sistemos, dėstytojai intensyviai kėlė savo kvalifikaciją, išsiplėtė tarptautinis bendradarbiavimas. Nepaisant to, išliko daug spręstinių problemų. Išliko poreikis gerinti studijų kokybę, patrauklumą ir prieinamumą, efektyvinti aukštųjų mokyklų tinklą, modernizuoti studijų infrastruktūrą ir aplinką.

Atlikus **ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, skurdo ir socialinės atskirties mažinimui Lietuvoje vertinimą** nustatyta, kad švietimo sektoriuje ES fondų finansavimas teigiamai veikė ekonomikos krizės labiausiai paveiktas švietimo sritis (neformaliojo švietimo ir ikimokyklinio ugdymo) – sustabdė prasidėjusį teikiamų paslaugų mažėjimą, plėtė jų apimtį ir įvairovę. 2007–2013 m. ES fondų lėšomis finansuota dauguma neformaliojo švietimo paslaugų, kadangi dėl krizės buvo sumažintos nacionalinės lėšos šiai sričiai. Investicijos į nestacionarių socialinių paslaugų prieinamumo didinimą buvo itin svarbios, nes ši sritis taip pat buvo menkai finansuojama nacionalinėmis lėšomis. Be to, ES investicijos reikšmingai prisidėjo prie neįgalųjų profesinės reabilitacijos paslaugas teikiančių įstaigų tinklo plėtos, nes ES fondų lėšomis buvo įsteigta 62 proc. tokių šalyje veikiančių įstaigų.

ES struktūrinės paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinime nagrinėtos 2007–2013 m. ES fondų investicijos, skirtos žmogiškųjų išteklių plėtrai darbo rinkos srityje. ES lėšomis buvo finansuotas darbuotojų kvalifikacijos kėlimas, verslumo skatinimas, darbo ir šeimos įsipareigojimų derinimas, socialinės rizikos ir socialinę atskirtį patiriančių asmenų integracija į darbo rinką, aktyvios darbo rinkos politikos priemonės. Didžiausia lėšų dalis (maždaug pusė) teko kovos su nedarbu priemonių finansavimui, siekiant sušvelninti dėl ekonomikos nuosmukio susidariusią įtemptą situaciją darbo rinkoje. Finansuotas bedarbių ir išpėtų apie atleidimą iš darbo asmenų profesinis mokymas, remiamas jų užimtumas. Atlikus makroekonometrinių modeliavimą, nustatyta, kad faktinis nedarbo lygis 2009 m., prasidėjus ekonomikos krizei, be ES investicijų būtų buvęs 0,25 proc. punkto didesnis nei faktinis tais metais užfiksuotas nedarbo lygis, kuris siekė 13,8 proc. Nustatyta, kad ES fondų investicijos, skirtos žmogiškųjų išteklių plėtrai, teigiamai veikė Lietuvos ekonomiką. Trumpalaikis poveikis yra susijęs su išaugusiu užsakymų skaičiumi, kuris labiausiai padidino statybos ir paslaugų sektorių pridėtinę vertę. Ilgalaikę investicijų teikiamą grąžą atspindi ilgalaikis poveikis BVP. Augant metinėms veiksmų programų išlaidoms, didėjo ir poveikis BVP, pavyzdžiui, 2009 m. BVP buvo 0,37 proc., o 2012 m. – 1,46 proc. didesnis nei būtų buvęs be intervencijų.

Dėl žmogiškųjų išteklių plėtos projektų iki 2020 m. sukurtas papildomas BVP 2,17 karto viršys šių projektų išlaidas, todėl intervencijos ilguoju laikotarpiu teiks realią naudą verslui ir visuomenei.

Žmogiškųjų išteklių plėtrai skirtų intervencijų poveikis švietimo sektoriui buvo matuojamas analizuojant trijų pagrindinių konteksto rodiklių (ankstyvojo pasitraukimo iš švietimo sistemos lygio, jaunimo švietimo pasiekimų lygio ir mokymosi visą gyvenimą lygio) pokyčius. Ankstyvo pasitraukimo iš švietimo sistemos lygis sumažėjo, o iškelti tikslai – pasiekti ir viršyti. Tačiau planuojant priemones atsižvelgta tik į šalies vidurkio gerinimą, bet nepakankamai užtikrintas lėšų geografinis paskirstymas.

Jaunimo švietimo pasiekimų lygis 2007–2013 m. taip pat padidėjo, o mokymosi visą gyvenimą rezultatus matuojančio rodiklio pokytis – minimalus. Nors pasiekti rezultatai atitiko tikslinių grupių interesus, tiesioginio poveikio priemonėmis (apmokant 324 tūkst. darbingo amžiaus asmenų) nepavyko sukurti tęstinio mokymosi kultūros, todėl poveikio konteksto rodiklio kaitai mastas nebuvo didelis. Planuojant investicijas taip pat nebuvo atsižvelgta į skirtumus tarp skirtingo dydžio apskričių, neinvestuota į specifines, įprastai mažiau besimokančias.

2.10.3 Svarbiausios rekomendacijos ir strateginiai siūlymai

Švietimo ir mokslo srities prioritetų 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos programavimo laikotarpiui strateginiame vertinime pateikti pasiūlymai investuojant į **ikimokyklinį, bendrąjį ir neformalųjį ugdymą** pirmenybę teikti intervencijoms, padedančioms spręsti esmines – prastų mokymosi rezultatų ir ankstyvo pasitraukimo iš mokyklos – problemas. ESF lėšomis turi būti mažinamas iš mokyklos anksti pasitraukiančių vaikų skaičius, gerinami mokinių pasiekimai ir mažinami skirtumai tarp miesto ir kaimo, taikomos individualizuotos mokymo programos, tobulinama pedagogų kvalifikacija, gerinama neformaliojo ugdymo kokybė ir prieinamumas. ERPP lėšos turėtų būti skirtos švietimo aplinkai tobulinti ir švietimo institucijų tinklo efektyvumui didinti. **Aukštųjų mokyklų studijų patrauklumo didinimo srityje** lėšos turi būti skirtos studijų turinio tobulinimui ir mokymosi aplinkos gerinimui, aktyvesniam socialinių partnerių įtraukimui į procesą, dėstytojų kompetencijos kėlimui, aukštojo mokslo tarptautiškumui, studijų atitiktis rinkos ir visuomenės poreikiams. **Profesinio mokymo srityje** 2014–2020 m. rekomenduota investuoti į tas sritis, nuo kurių priklauso profesinio mokymo kokybė, t. y. Lietuvos kvalifikacijų sandaros formavimas, pedagoginio personalo kvalifikacijos tobulinimas, mokymosi turinio ir priemonių atnaujinimas, švietimo vadybos ir valdymo stiprinimas, infrastruktūros gerinimas. Pasiūlyta daugiau dėmesio skirti neformaliojo ir savarankiško mokymosi pripažinimo procedūroms sukurti, taip pat aktyvesnei socialinei partnerystei švietimo formavimo procesuose užtikrinti.

ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, skurdo ir socialinės atskirties mažinimui Lietuvoje vertinime teigiama, kad investuojant švietimo sektoriuje svarbu užtikrinti, jog „kietosios“ (infrastruktūros plėtros, atnaujinimo ir modernizavimo) ir „minkštosios“ (turinio, personalo kvalifikacijos tobulinimo ir pan.) intervencijos būtų planuojamos kartu ir suderintos tiek laiko, tiek siekiamų rezultatų ir tikėtino poveikio atžvilgiu. Taip pat rekomenduota įgyvendinant jungtines veiklas apimančius projektus finansavimą skirti iš kelių finansavimo šaltinių, t. y. pasirašyti vieną sutartį, tačiau skirtingas veiklas finansuoti iš skirtingų fondų. Prieš programuojant socialinių paslaugų teikimui skirtas intervencijas ir paskirstant lėšas, rekomenduota nustatyti stacionarias ir nestacionarias paslaugas teikiančių įstaigų skaičių konkrečioje teritorijoje, įvertinti realų paslaugų poreikį. Siekiant šio tikslo, reikėtų bendradarbiauti su savivaldybėmis ir paskatinti jas pradėti rinkti intervencijų planavimui reikiamą statistiką.

Atlikus **ES struktūrinės paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimą** pateikti pasiūlymai, kaip tobulinti žmogiškųjų išteklių plėtrai skirtas investicijas 2014–2020 m.:

- Planuojant investicijas švietimo sektoriuje pasiūlyta **atsižvelgti į regioninius netolygumus** (didžiųjų miestų apskrityse rodiklių reikšmės yra gerokai didesnės nei šalies vidurkis ar mažesnių apskričių vidurkis).
- Nurodyta, kad ES fondų investicijomis sukurti produktai turi būti toliau naudojami ir prižiūrimi (įdiegti modeliai, sukurtos informacinės ir kitos sistemos, nupirkta įranga). ES lėšos yra priemonė sistemoms ir modeliams išbandyti, įrangai įsigyti, tačiau tolesnis palaikymas turi būti užtikrinamas nacionalinėmis, savivaldybių ar projektų vykdytojų lėšomis.
- Atsižvelgiant į tai, kad ES lėšos daugiausia pasiekia aukštos kvalifikacijos specialistus, kurie mokytusi ir savo lėšomis, vadovaujantis Lietuvos profesijų klasifikatoriumi **prioritetą reikėtų skirti investicijoms į nekvalifikuotų darbininkų mokymą**.
- Siekiant didinti mokymosi visą gyvenimą lygį, pasiūlyta nesiorientuoti vien į tiesioginį suaugusiųjų mokymą, bet taip pat **investuoti į visuomenės savivokos didinimą**, mokymosi visą gyvenimą populiarinimo, visuomenės informavimo veiklas.

- Atsižvelgiant į tai, kad esminis MTEP efektyvumo veiksnys yra žmogiškieji ištekliai, nurodyta, kad tiesiogines užsienio investicijas skatinančios priemonės prioritetą turėtų teikti eksperimentinės plėtros veiklą numaćiusiems vykdyti investuotojams, tokiu būdu pritraukiant aukštesnių kompetencijų tyrėjus iš užsienio, kurie galėtų perduoti žinias vietiniams tyrėjams.
- Siekiant užtikrinti investicijų poveikio tvarumą darbo rinkos srityje, reikia **vykdyti vidutinio ir ilgo laikotarpio darbo rinkos poreikių prognozavimą** bei tyrimus ir jais remiantis organizuoti profesinio mokymo ir kitas darbo rinkos politikos priemones.
- Pasiūlyta didesnę finansavimą skirti aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms, kurios užtikrina tvaresnę buvusių bedarbių išlikimą darbo rinkoje (pavyzdžiui, profesinis mokymas).

2.11 INVESTICIJŲ POVEIKIS VIEŠOSIOS POLITIKOS SRITIMS: VIEŠASIS VALDYMAS

2.11.1 Aktualūs vertinimai

Pavadinimas	Ataskaitos data	Užsakovas	Vykdytojas
ES struktūrinės paramos rezultatyvumo ir poveikio viešojo valdymo tobulinimui vertinimas veiksmų programų prioritetų įgyvendinimo priemonių / projektų lygiu	2014 m. birželis	Vidaus reikalų ministerija	UAB „PPMI Group“

2.11.2 Pagrindiniai vertinimų rezultatai ir išvados

ES struktūrinės paramos rezultatyvumo ir poveikio viešojo valdymo tobulinimui vertinimas veiksmų programų prioritetų įgyvendinimo priemonių / projektų lygiu atliktas siekiant nustatyti 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos intervencijų veiksmingumą, gerosios praktikos pavyzdžius ir įvertinti finansavimo poreikius 2014–2020 m. Vertinimo metu nagrinėtos visų 2007–2013 m. veiksmų programų priemonės viešojo valdymo srityje, kurios buvo suskirstytos į penkias sritis: 1) valstybės tarnybos stiprinimas; 2) veiklos valdymas; 3) sisteminės viešosios politikos reformos; 4) elektroninės valdžios priemonės ir 5) bendradarbiavimas.

Atlikus vertinimą nustatyta, kad **ES finansuojamų programų tikslai, uždaviniai ir veiklos gerai atitiko nacionalinių viešojo valdymo dokumentų turinį**. Daugiausia dėmesio 2007–2013 m. buvo skiriama elektroninės valdžios skatinimui, viešųjų paslaugų kokybės ir prieinamumo didinimui, žmogiškųjų išteklių modernizavimui ir į rezultatus orientuoto valdymo skatinimui, o mažiausia dėmesio teko institucinės sandaros tobulinimui. Vertinime nurodoma, kad buvo nustatytos aiškios takoskyros tarp skirtingų ES fondų, iš kurių finansuotos viešojo valdymo tobulinimo priemonės.

2007–2013 m. ES fondų lėšomis **sukurti produktai ir pasiekti rezultatai prisidėjo prie visų viešojo valdymo tobulinimo tikslų ir uždavinių įgyvendinimo**. Tikslų pasiekimą žmogiškųjų išteklių srityje mažino darbuotojų stabilumo ir motyvacijos panaudoti įgytas žinias trūkumas, mokymų orientacija į procesą, o ne į pokyčius. Sukurtų produktų ir rezultatų tęstinumo tikimybė pasibaigus finansavimui buvo vidutinė ir priklausė nuo intervencijų srities bei viešojo valdymo institucijų. Esant ribotoms valstybės ir ypač savivaldybių biudžeto lėšoms, 2007–2013 m. ES struktūrinių fondų lėšomis sukurtų viešojo valdymo srities produktų ir rezultatų tęstinumas dažnai priklauso nuo planuojamų skirti investicijų 2014–2020 m. (ypač veiklos valdymo ir elektroninės valdžios priemonių srityse).

ES fondų investicijų **poveikis žmogiškųjų išteklių ir veiklos valdymo srityse buvo didelis**, nes buvo pakankamai palankių prielaidų poveikiui pasireikšti, o sukurti produktai ir rezultatai buvo tinkami viešojo valdymo žmogiškųjų išteklių ar veiklos valdymo tikslams pasiekti. ES lėšų **poveikis viešajam valdymui elektroninės valdžios skatinimo srityje negalėjo pasireikšti maksimaliu mastu**, nes tik iš dalies buvo patenkintos trys reikalingos sisteminio lygio prielaidos (aiški valstybės informacinių išteklių optimizavimo ir konsolidavimo vizija, valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų bendradarbiavimas kuriant centralizuotas ir sąveikas elektrones viešąsias paslaugas, sprendimų diegimo koordinavimas ir derinimas bei projektų vykdytojų organizacinė branda). **Sisteminių viešosios politikos reformų srities projektų poveikis buvo sektorinis ir ribotas**, nes pasireiškė nepakankamai teigiamų prielaidų, be to, dėl netinkamos priemonių intervencijų logikos ir gana didelės projektų fragmentacijos 2007–2013 m. buvo įgyvendinami sektoriai, o ne sisteminiai projektai. **Institucinio bendradarbiavimo ir partnerystės skatinimo srityje ES fondų lėšų poveikis nebuvo didelis**, tačiau įgyvendinti projektai prisidėjo prie bendradarbiaujančių institucijų administracinių gebėjimų stiprinimo.

2.11.3 Svarbiausios rekomendacijos ir strateginiai siūlymai

Atlikus **ES struktūrinės paramos rezultatyvumo ir poveikio viešojo valdymo tobulinimui vertinimą veiksmų programų prioritetų įgyvendinimo priemonių / projektų lygiu**, išskirta 14 prioritetinių investavimo sričių, kurios leistų sukurti didesnę pridėtinę vertę panaudojant ES fondų investicijas viešajam valdymui tobulinti 2014–2020 m. Rekomenduota kokybiškai **taikyti įrodymais grįsto valdymo priemones** ir naudoti jų rezultatus, stiprinant šias priemones koordinuojančius kompetencijos centrus, gerinant asmeninius ir institucinius gebėjimus, taip pat pritraukiant priemonėms įgyvendinti reikiamus finansinius ir administracinius išteklius, **didinti bendrųjų valdžios išlaidų ir funkcijų efektyvumą**, centralizuojant ir optimizuojant atitinkamas funkcijas ir išlaidas, **kokybiškai taikyti strateginį planavimą** ir įgyvendinti **veiklos rezultatų stebėseną**, peržiūrėti strateginio planavimo sistemas strateginiu ir vietos lygiu, **sukurti sisteminių reformų projektų koordinavimo sistemą ir valdymo grupę**, kuri padėtų įgyvendinti ES institucijų iniciatyvas, Vyriausybės prioritetus ar kitas sistemines Lietuvos viešojo valdymo institucijų iniciatyvas atitinkančių sisteminių reformų projektus.

Vertinimo ataskaitoje taip pat pasiūlyta kovoti su korupcija viešajame sektoriuje, stiprinant institucijų gebėjimus ir įgyvendinant kovos su korupcija programas, įgyvendinti iniciatyvas, skirtas **informacijos prieinamumo piliečiams didinimui ir valdžios duomenų atvėrimui verslui**, skatinti **viešojo valdymo institucijų konsultavimąsi su visuomene** ir didinti jos dalyvavimo viešojo valdymo procesuose galimybes, vystyti kokybės vadybos metodų taikymą ir įgyvendinti stebėseną, kurti ir kokybiškai **įgyvendinti visuomenei teikiamų paslaugų kokybės ir asmenų aptarnavimo gerinimo iniciatyvas**, įgyvendinant bandomuosius viešųjų paslaugų centrų projektus, kuriant viešųjų paslaugų standartus. Rekomenduota **įgyvendinti inovatyvius teisingumo vykdymo procesus ir didinti teisingumo sistemos veikimo efektyvumą**, atliekant teismuose įdiegtų kokybės vadybos sistemų peržiūrą, vykdant tolimesnę teismų funkcijų peržiūrą, **įgyvendinti geresnio reglamentavimo programą**, užtikrinti stipraus koordinacinio centro veikimą, įtraukti savivaldybes į geresnio reglamentavimo priemonių įgyvendinimą, **įgyvendinti kompetencijomis grįstą žmogiškųjų išteklių valdymo modelį** valstybės ir savivaldybių institucijose bei įstaigose, **sukurti aukštesniosios valstybės tarnybos sistemą** ir stiprinti vadovų grandį, **sukurti finansinės ir nefinansinės motyvacijos sistemą valstybės tarnyboje** ir pavienėse institucijose bei įstaigose.

SANTRUMPŲ PAAIŠKINIMAS

AEI	Atsinaujinantys energijos ištekliai
BVP	Bendrasis vidaus produktas
GMP	Greitoji medicinos pagalba
EAVP	2007–2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programos
ES	Europos Sąjunga
ESF	Europos socialinis fondas
ERPF	Europos regioninės plėtros fondas
ISPA	Pasirengimo narystei Europos Sąjungos struktūrinės politikos instrumentas (angl. <i>Instrument for Structural Policies for Pre-Accession</i>)
IRT	Informacinės ir ryšių technologijos
IT	Informacinės technologijos
MVP	Metinis vertinimo planas
MTTP	Moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra
SSVP	2007–2013 m. Sanglaudos skatinimo veiksmų programa
SVV	Smulkus ir vidutinis verslas
TP	Techninė pagalba
VIII	Valstybės informacinių išteklių infrastruktūra
VKG	Vertinimo koordinavimo grupė
ŽIPVP	2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programa

1 PRIEDAS. 2009–2016 M. UŽBAIGTŲ VERTINIMŲ SĄRAŠAS

Eil. Nr.	Vertinimo pobūdis, pavadinimas	Užsakovas	Pagrindinis vykdytojas*	Metai
ADMINISTRAVIMO SISTEMOS VERTINIMAI				
1.	Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 1 prioriteto 2 uždavinio įgyvendinimo rodiklio „Pritrūkta privačių investicijų (eurai)“ skaičiavimo metodologijos rengimas	VRM	EKT	2009
2.	Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto įgyvendinimo rodiklių skaičiavimas	VRM	VPVI	2009
3.	2007–2013 m. ES struktūrinės paramos specialiųjų atrankos kriterijų vertinimas	FM	PwC	2010
4.	EAVP įgyvendinimo rodiklių transporto sektoriuje skaičiavimas	SM	VG TU	2010
5.	ES struktūrinės paramos lėšomis finansuojamų finansinės inžinerijos priemonių steigimo ir valdymo Lietuvoje teisinės ir institucinės sistemos tinkamumo vertinimas	ŪM	PwC	2010
6.	Europos investicijų banko paskolos administravimo sistemos vertinimas	FM	VŠĮ ESTEP	2010
7.	Pagal 2007–2013 m. Europos Sąjungos struktūrinės paramos strategiją įgyvendinamų veiksmų programų einamasis stebėsenos rodiklių tinkamumo vertinimas	FM	VPVI	2010
8.	Regionų projektų planavimo ir įgyvendinimo sistemos efektyvumo vertinimas	VRM	UAB „BGI Consulting“	2010
9.	Sanglaudos skatinimo veiksmų programos informavimo apie aplinką priemonių stebėsenos rodiklių skaičiavimo metodikos parengimas ir jų pradinės situacijos nustatymas	AM	VPVI	2010
10.	Valstybės projektų planavimo, taikomo įgyvendinant 2007–2013 m. veiksmų programas ir planuojant ES lėšas, tinkamumo ir efektyvumo vertinimas	FM	VPVI	2010
11.	ES fondų lėšų, skirtų 2007–2013 m. veiksmų programoms įgyvendinti, panaudojimo vertinimas	FM	PwC	2011
12.	Finansavimo takoskyrų, siekiant užtikrinti dvigubo finansavimo prevenciją, vertinimas	FM	PwC	2011
13.	Sveikatos apsaugos ministerijos administruojamų Sanglaudos skatinimo veiksmų programos priemonių įgyvendinimo stebėsenos rodiklių sistemos tinkamumo bei efektyvumo vertinimas	SAM	VŠĮ ESTEP	2011
14.	Informavimo apie ES struktūrinę paramą ir jos viešinimo vertinimas	FM	PwC	2012
15.	ES struktūrinės paramos administravimo sistemos efektyvumo vertinimas	FM	VPVI	2013
16.	Kontrafaktinių vertinimo metodų pritaikomumas ir statistinių duomenų pakankamumas ES struktūrinės paramos poveikiui vertinti	FM	VPVI	2013
2007–2013 M. VEIKSMŲ PROGRAMŲ ĮGYVENDINIMO VERTINIMAI				
17.	ESF finansuojamų mokymų kokybės ir efektyvumo vertinimas	FM	PwC	2011
18.	ESF finansuojamų užimtumą skatinančių priemonių įgyvendinimo efektyvumo vertinimas	FM	PwC	2011
19.	Švietimo ir mokslo ministerijos administruojamų 2007–2013 m. veiksmų programų prioritetų ir juos įgyvendinančių ministerijos programų įgyvendinimo tarpinis vertinimas	ŠMM	UAB „BGI Consulting“	2011
20.	Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto įgyvendinimo tarpinis vertinimas	FM	VPVI	2011
21.	2007–2013 m. SSVP 1 prioriteto priemonės „Regioninių ekonomikos augimo centrų plėtra“ įgyvendinimo rezultatų ir tęstinumo poreikio vertinimas	VRM	UAB „BGI Consulting“	2012
22.	ES struktūrinių fondų lėšų, skirtų kelių sektoriaus projektams įgyvendinti, planavimo ir panaudojimo efektyvumo vertinimas	SM	UAB „BGI Consulting“	2013
23.	Europos socialinio fondo finansuojamų veiklų švietimo ir mokslo srityje įgyvendinimo rezultatų vertinimas	ŠMM	VPVI	2013
24.	Priemonės „Vandens tiekimo ir nuotekų tvarkymo sistemų renovavimas ir plėtra“ einamasis vertinimas	AM	UAB „EKO RIVI“	2013
25.	Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 4 prioriteto rodiklių tarpinių rezultatų vertinimas, siekiant parengti išsamią informaciją metinei įgyvendinimo ataskaitai	VRM	VŠĮ ESTEP	2013

2007–2013 m. ES fondų investicijų vertinimų įžvalgos: poveikis šalies ekonomikai ir atskiriems ūkio sektoriams (viešosios politikos sritims)

Eil. Nr.	Vertinimo pobūdis, pavadinimas	Užsakovas	Pagrindinis vykdytojas*	Metai
26.	Žmogiškųjų išteklių veiksmų programos priemonės „Socialinės rizikos ir socialinę atskirtį patiriančių asmenų integracija į darbo rinką“ rezultatyvumo, efektyvumo ir tęstinumo vertinimas	SADM	UAB „PPMI Group“	2014
2004–2006 M. INTERVENCIJŲ POVEIKIO VERTINIMAI				
27.	BPD 3.3. priemonės „Informacinių technologijų paslaugų ir infrastruktūros plėtra“ poveikio vertinimas	IVPK	VŠĮ ESTEP	2009
28.	BPD 4.8., 4.9., ir 4.10. priemonių įgyvendinimo ir šių priemonių įgyvendinimo poveikio Lietuvos žuvininkystės sektoriui vertinimas	FM	VŠĮ ESTEP	2009
29.	ES struktūrinių fondų paramos pagal Lietuvos 2004–2006 metų bendrąjį programavimo dokumentą įgyvendinimo suderinamumo vertinimas	FM	VŠĮ ESTEP	2009
30.	Europos Sąjungos Struktūrinių fondų poveikio BVP vertinimas	FM	UAB „BGI Consulting“	2009
31.	Mirtingumo nuo širdies ir kraujagyslių ligų sumažėjimo paramą gavusiuose regionuose tyrimas	SAM	MTVC	2009
32.	2004–2006 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos transporto sektoriui įvertinimas	SM	VŠĮ ESTEP	2010
33.	Kokybinis ir kiekybinis pasiektų Lietuvos 2004–2006 m. BPD tikslų ir uždavinių vertinimas	FM	EKT	2010
2007–2013 M. VEIKSMŲ PROGRAMŲ POVEIKIO VERTINIMAI				
34.	Socialinės integracijos paslaugų socialiai pažeidžiamų ir socialinės rizikos asmenų grupėms situacijos, poreikių ir rezultatyvumo vertinimas, siekiant efektyviai panaudoti 2007–2013 m. ES struktūrinę paramą	SADM	VPVI	2011
35.	ES paramos poveikio Lietuvos turizmo sektoriui ir plėtros galimybių vertinimas	ŪM	EYB	2013
36.	Sanglaudos skatinimo veiksmų programos 1 prioriteto priemonės „Prielaidų spartesnei ūkinės veiklos diversifikacijai kaimo vietovėse sudarymas“ poveikio ir jos tęstinumo vertinimas	VRM	EKT	2013
37.	ES paramos atliekų tvarkymui Lietuvoje efektyvumo vertinimas ir 2014–2020 m. finansavimo prioritetų nustatymas	AM	VŠĮ ESTEP	2014
38.	ES struktūrinės paramos poveikio gyvenimo kokybei, socialinės atskirties ir skurdo mažinimui Lietuvoje vertinimas	FM	VŠĮ ESTEP	2014
39.	ES struktūrinės paramos poveikio smulkiąjam ir vidutiniam verslui vertinimas	ŪM	UAB „BGI Consulting“	2014
40.	ES struktūrinės paramos rezultatyvumo ir poveikio viešojo valdymo tobulinimui vertinimas veiksmų programų prioritetų įgyvendinimo priemonių / projektų lygiu	VRM	UAB „PPMI Group“	2014
41.	ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos konkurencingumui vertinimas	FM	UAB „ESTEP Vilnius“	2015
42.	ES struktūrinės paramos poveikio žmogiškųjų išteklių plėtrai vertinimas	FM	UAB „BGI Consulting“	2015
43.	Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos administruojamų priemonių poveikio „auksinei valandai“ vertinimas	SAM	EIP	2015
2007–2013 M. VEIKSMŲ PROGRAMŲ POVEIKIO VERTINIMAI, FINANSUOTI 2014-2020 M. TECHNINĖS PARAMOS LĖŠOMIS				
44.	2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio darniajam vystymuisi vertinimas	FM	UAB „Deloitte Lietuva“	2016
45.	2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio kultūrai vertinimas	KM	UAB „ESTEP Vilnius“	2016
46.	2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio Lietuvos miestams ir miesteliams vertinimas	FM	UAB „ESTEP Vilnius“	2016
47.	2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiams rodikliams vertinimas	FM	UAB „ESTEP Vilnius“	2016
48.	2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonių, skirtų skatinti jaunimo užimtumą, poveikio ir efektyvumo vertinimas	SADM	EYB	2016
49.	2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos priemonės „Socialinio dialogo skatinimas“ efektyvumo, rezultatyvumo ir poveikio vertinimas	SADM	UAB „ESTEP Vilnius“	2016
50.	Lyčių lygybės mokymų ir proaktyvių veiksmų, organizuotų įgyvendinant 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos I uždavinio priemones, efektyvumo, rezultatyvumo ir poveikio vertinimas	SADM	UAB „BGI Consulting“	2016
51.	2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikio sveikatos apsaugos sektoriui vertinimas	SAM	UAB „Civitta“	2016
VERTINIMAI, SUSIJĘ SU 2014–2020 M. ES FONDŲ INVESTICIJŲ PROGRAMAVIMU				
52.	Lietuvos plėtros prioritetų 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo laikotarpiu vertinimas	FM	EKT	2009
53.	Lietuvos informacinės visuomenės plėtros tendencijų ir prioritetų 2014–2020 metais vertinimas	IVPK	VPVI	2012

2007–2013 m. ES fondų investicijų vertinimų įžvalgos: poveikis šalies ekonomikai ir atskiriems ūkio sektoriams (viešosios politikos sritims)

Eil. Nr.	Vertinimo pobūdis, pavadinimas	Užsakovas	Pagrindinis vykdytojas*	Metai
54.	Sveikatos sektoriaus prioritetų 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo laikotarpiu strateginis vertinimas	SAM	MTVC	2013
55.	Žmogiškųjų išteklių plėtros ir socialinės sanglaudos sričių būklės analizė ir perspektyvų 2014–2020 m. parengimas	SADM	VPVI	2013
56.	Lietuvos 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos strateginių programavimų dokumentų išankstinis vertinimas	FM	UAB „PPMI Group“	2014
57.	Švietimo ir mokslo srities prioritetų 2014–2020 m. ES struktūrinės paramos programavimo laikotarpiui strateginis vertinimas	ŠMM	UAB „PPMI Group“	2014
58.	Valstybės informacinių technologijų infrastruktūros, planuojamos finansuoti ES struktūrinių fondų paramos lėšomis 2014–2020 metų laikotarpiu, tendencijų ir perspektyvų vertinimas	IVPK	EYB	2014
TEMINIAI VERTINIMAI				
59.	Baltijos jūros strategijos (BJR) įgyvendinimo panaudojant 2007–2013 m. ES struktūrinę paramą vertinimas	FM	VŠĮ ESTEP	2010
60.	Partnerystės principo įgyvendinimo, panaudojant ES struktūrinę paramą, vertinimas	FM	VPVI	2010
61.	2007–2013 m. ES struktūrinės paramos vertinimų rekomendacijų įgyvendinimo vertinimas	FM	FM	2011
62.	Aplinkosauginių reikalavimų įgyvendinimo vertinimas	FM	UAB „AF-Consulting“	2011
63.	Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijos ir ją įgyvendinančių veiksmų programų indėlis siekiant 2020 m. ES strategijos tikslų	FM	FM	2011
64.	Lietuvos mokslo ir verslo sričių bendradarbiavimo efektyvumo bei finansavimo galimybių koordinavimo vertinimas	ŪM	VPVI	2011
65.	Sveikatos sistemos pertvarkos poveikio 2007–2013 m. ES struktūrinei paramai vertinimas	SAM	EYB	2011
66.	Tyrimų ir studijų, finansuojamų iš ES struktūrinės paramos lėšų, kokybės, efektyvumo ir tęstinumo vertinimas	FM	VPVI	2011
67.	Ūkio ministerijos kompetencijai priskirtų bendrai finansuojamų iš ES struktūrinių fondų lėšų ekonomikos sektorių būklės pokyčių vertinimas (I etapas)	ŪM	UAB „BGI Consulting“	2011
68.	Jaunimo verslumą skatinančių priemonių vertinimas	FM	PwC	2012
69.	Viešųjų pirkimų poveikio ES struktūrinės paramos panaudojimo efektyvumui vertinimas	FM	PwC	2012
70.	ES struktūrinės paramos poveikio vietinei ir urbanistinei plėtrai vertinimas	FM	UAB „BGI Consulting“	2013
71.	ES struktūrinės paramos poveikis horizontalaus prioriteto „Lyčių lygybė ir nediskriminavimas“ įgyvendinimui	FM	UAB „PPMI Group“	2014
2014–2020 M. INTERVENCIJŲ VERTINIMAI				
72.	Europos socialinio fondo paramos ir Jaunimo užimtumo iniciatyvos veiksmingumo, efektyvumo ir poveikio, įskaitant Jaunimo garantijų iniciatyvos įgyvendinimą, vertinimas	SADM	UAB „PPMI Group“	2016

* EYB – UAB „Ernst&Young Baltic“, EIP – UAB „Eurointegracijos projektai“, EKT – UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“, PwC – UAB „PricewaterhouseCoopers“, VGTU – Vilniaus Gedimino technikos universitetas, VPVI – VŠĮ Viešosios politikos ir vadybos institutas, VŠĮ ESTEP – VŠĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“, MTVC – VŠĮ „Mokslinių tyrimų ir vystymo centras“.